

– Få palestinere i egen stat

Fredsprosessen i Midt-Østen har kjørt seg fast. Dermed vil det gå enda lengre tid inntil det eventuelt blir funnet varige løsninger for de millioner av palestinere i diaspora. – Men bare få vil kunne vende hjem, de fleste vil måtte leve utenfor det som eventuelt kan bli en palestinsk stat, sier Jon Hanssen-Bauer leder for FAFOs internasjonale avdeling.

Side 4-5

Givere på gli

For to et halvt år siden vedtok en serie vestlige land å gå til bistandssanksjoner overfor Pakistan. Årsaken var prøvesprengning av atombombe. For et år siden var det militært kupp i Pakistan ledet av general Pervez Musharraf (bildet). Han har nettopp gjort det klart at det ikke blir aktuelt å gi fra seg noe makt før tidligst om to år. Tross dette er givere nå på gli for å heve sanksjonene. Norge er blant dem.

Side 15

bistandsaktuelt

fagblad om utviklingssamarbeid · nr. 8 · 2000

1,5 mrd kr mer til bistand

Norsk økonomi går så det suser. BNI-et vokser som aldri før og dermed blir det flust med nye penger til bistand i 2001.

Konkret foreslår Ap-regjeringa en økning på 1,5 milliarder kroner. Derimot blir det ingen vekst i forhold til målet om at bistanden skal utgjøre 1,0 prosent av BNI. Utviklingsminister Anne Kristin Sydnes er fornøyd.

Statsbudsjettet presenteres på sidene 11-14

Kvinner og musikk

Kvinnelig utøvere står i fokus når Verden i Norden-festivalen åpner i Oslo 31. oktober.

Rokia Traore fra Mali er blant kunstnerne som medvirker. Med sin spesielle stemme er hun en representant for en ny generasjon afrikanske musikere.

Se baksida

Bistandskutt mot Zimbabwe

side 11

De fleste av demonstrantene under IMF/Verdensbankens årsmøte i Praha mener at det er best med full gjeldsslette for alle de fattige land i verden.

FOTO: ODD IGLEBÆK

Strid om gjeldslette

IMF/Verdensbanken sier betal først og få gjeldslette etterpå

■ Utad sier IMF/Verdensbanken at det viktigste for å få gjeldslette, er at de fattige land i sør lager såkalte strategier for å redusere fattigdom: Disse er ofte kalt PSRP (Poverty Reduction Strategy Papers).

■ Innad i to pengeinstitusjonene er de derimot ikke så opptatt av en slik planproduksjon. Der sier de heller: – Viktigste for å få gjeldslette, er hvor flink du har vært til å betjene din gjeld, til å

betale renter og avdrag. At dette er tilfellet innrømmer også, om enn noe motvillig, Verdensbankens HIPC-direktør, Axel van Trotsenburg.

■ HIPC står for Heavily Indebted Poor Countries – fattige land med stor gjeldsbelastning. Kreditorerne, som er samlet i den såkalte Parisklubben, har gitt IMF/Verdensbanken i oppdrag å velge hvilke land som skal få gjeldslette, når de skal få, i hvilket omfang og på hvilke

vilkår. Også Norge er medlem av Paris-klubben.

■ Å få gjeldslette via HIPC tar flere år. For de land som velges ut til å delta, stilles det strenge og til dels meget detaljerte krav. Vi gir en systematiske gjennomgang av de kravene som er stilt til de ti første land, som er godkjent for HIPC-behandling.

■ Bistandsaktuelt var til stede under årsmøtet til IMF/Verdensbanken i Praha

26.-28. september. Mens det inne på møte var lite debatt, var det heftig diskusjon når IMF/Verdensbanken en sjelden gang møtte vanlige folk. Vi rapporterer fra et slikt treff.

■ Vi utfordrer også Alejandro Bendana, leder av Senter for Internasjonale Studier i Managua, Nicaragua, om hvorfor han vil ha 100 prosent gjeldsslette.

Side 3 og 15-18

- Haydom hospitalet friskt

AV OLE HALGRIM EVJEN OLSEN

NØDHJELP

ODDVAR ESPEGREN har i et debattinnlegg, gjengitt i Vårt Land 11. september og i Bistandsaktuelt nr. 7-00, koblet nødssituasjonen i Tanzania sammen med Haydom Hospital.

Hans spørsmål er *hvorfor det trengs nødhjelp etter 30 års utviklingsarbeid i området*. Spørsmålet er i seg selv underlig. Det er vanskelig å forstå at et utviklingsarbeid skal kunne hindre en naturkatastrofe.

Det må også være en betydelig overvurdering av Haydom Hospital hvis han tror hospitalet som sådan skal kunne forandre folkets økonomi. Det er ganske umulig for et hospital. Vi har så langt vi har greid det hjulpet til å bygge veier, sikre en god vannforsyning, hjelpe folk med jordbruk, gode hus, bedre skoler og fremfor alt prøvd å forbedre helsen i vårt lille område. Men det sier seg selv at et hospital kan ikke forandre folkets generelle økonomi eller ha noen sjanse til å hindre tørke som forårsaker hungersnød. Jeg tror vi har gode eksempler på mange store prosjekter som har greid mindre enn Haydom har greid.

Dessverre synes ikke Oddvar Espgren å være orientert, selv om han sier han kjenner området godt. Undertegnede har levd her i 40 år, og så vidt jeg vet har vi aldri opplevd noe liknende. Det har heller aldri blitt bedt om nødhjelp før i 1999. I 1997 var det et dårlig år og i 1998 var det så mye regn at de færreste greide å få en avling. Dette kjenner vi jo også til fra Norge når det blir for mye regn. Men folket greide seg gjennom disse to årene med store vanskeligheter, og ingen søkte eller ba om nødhjelp.

I det tredje året med meget dårlig avling var det plutselig ikke mer mat. Vi var heldige som fikk penger fra den daværende norske regjering og vi kunne gi mat til 150 000 mennesker i tre-fire måneder. Vi forhindret sultedød, og det er mange som har takket oss for at de overlevde. Du kan ikke holde tårene tilbake når en fattig mor kommer med ti øre i gave og sier takk for livet. Når det så igjen det fjerde året ble mindre eller ingen avling for mange, må vi se i øynene at det er virkelig nød. Folkets økonomiske evne er totalt svekket Mange har solgt det de har for tidligere å berge livet. I tillegg vil tørken også svekke eller drepe de de har igjen av kuer og dyr som er deres økonomiske grunnlag.

SOM JEG STERKT understreket i Nor-

Bistandsaktuelt forbeholder seg retten til å lagre og utgi alt stoff i fagbladet i elektronisk form.

Redaksjonen forbeholder seg også retten til å forkorte innsendte manuskripter.

På grunn av stor pågang av debattinnlegg, kronikker, reisebrev, og lignende vil mange artikler ikke komme på trykk. Debattinnlegg honoreres ikke.

Prøv et søk i vårt internett-arkiv. Her finner du over 900 artikler om bistands- og utviklingsspørsmål. www.bistandsaktuelt.com

Tørken og hungersnøden som nå har rammet Nord-Tanzania er helt spesiell – «den verste på 40 år», skriver overlege ved Haydom-sykehuset Ole Halgrim Evjen Olsen.

FOTO: OLAV A. SALTBOES

debatt

ge, var dette ikke noe spesielt for oss her rundt Haydom. Derimot er dette en hungersnød som rammer store deler av Nord-Tanzania, og også Kenya. Dette er godt dokumentert. Utenriksdepartementet har fått rapport fra sin ambassade i Tanzania om dette. Vi har nylig hatt besøk av biskopen i Nord-Tanzania som sier at han aldri har opplevd maken. Han fortalte at i enkelte områder må de kjøre vann til skolene, noe som aldri har hendt før. Det er ikke snakk om vann til å vaske seg i. Det er kun at de får nok vann til mat og drikke. Fylkesmannen i regionen har jeg snakket med, og han sier det samme.

Landets statsminister har selv formantet folk sterkt til å forberede seg på hunger – og oppfordret alle til å gjøre sitt beste for ikke å be om hjelp. Til slutt innså han at det var umulig, og ba oss om hjelp i et brev som Utenriksdepartementet har fått. Det må nærmest sies å være en hån mot et annet lands statsminister slik Espgren skriver. Eldre folk kan ikke huske maken til tørke. Det er også bevist med regnmålinger at det i lengre tid nå har vært mindre regn enn i 1960-årene da Espgren var her som ung.

Det kan derfor bare begrunnes med uvitenhet når Espgren utpeker Haydom som det eneste sultområdet og vil legge skylden på Haydom Hospital for dette. Det virker helt urimelig. Jeg kan overhodet ikke se at det har noe med virkeligheten å gjøre når Espgren nevner at folk har sluttet å tenke på fremtiden på grunn av Haydom Hospital. Hvordan kan Haydom påvirke hele Nord-Tanzania og Kenya?

Å beskyldte folk for ikke å kreve sin rett fra landets myndigheter, er heller ikke riktig. De har orientert myndighetene, og myndighetene prøver å få hjelp der de kan. Landet har lite penger – og i tillegg går i dag

At denne tørken har noe som helst å gjøre med en bakterie som heter bistands-avhengighet, er jeg ikke i stand til å forstå.

ca 30 prosent av Tanzanias statsbudsjett til å betale renter til våre rike land. Skulle Norge ha betalt 30 prosent av sitt budsjett for Marshallhjelpen, hadde det nok virket betydelig inn på vårt helsestell og matvaresituasjon.

Det må også være nokså uvitende om en skal prøve å skyldte på forandring i kosten. Det er lenge siden folket her ernærte seg på ville frukter. Forresten så er det heller ikke mye ville frukter å finne i en tørke. I tillegg er også folketallet i Tanzania øket fra 9 til over 30 millioner siden 1961.

ANGREPET PÅ HAYDOM om langsiktighet og planlegging kan umulig ha noe med hungersnød å gjøre. Vi har bygget opp et sykehus som er vel anerkjent og som fungerer i motsetning til mange andre prosjekt gått ut fra Norge. Vi har bygget opp og utdannet lokale folk som ellers ikke hadde noen sjanser slik at vi i dag har leger, høyt utdannede sykepleiere, regnskapsfolk med høy utdannelse, teknikere og til og med en dataekspert fra universitetet. Vi holder også på med langsiktige tiltak som vil gjøre oss økonomisk i stand til å greie oss selv.

Haydom har vel hatt flere utviklingsprosjekter på grasrota og infrastruktur-nivå enn de fleste; veier, vannforsyning, jordbruk, bedre hus. Vi har bygget opp et ambulansesystem som forskere mener har vært sterkt medvirkende til å redusere dødeligheten i området. Det synes faktisk som vårt område har lavere dødelighet enn andre steder vi kan sammenlikne oss med i Tanzania. Vi har også bygget folkeskoler og videregående skole for å bedre utdanningsnivået. Det virker derfor mer som klisjétenkning når man slår om seg med fraser om bekymring for langsiktig tenkning og bistandstenkning.

At denne tørken har noe som helst å gjøre med en bakterie som heter bistandsavhengighet, er jeg heller ikke i stand til å forstå. Derimot synes det nok kanskje mer sannsynlig at det er andre bakterier ute og går. Slike som egotenkning, liten interesse for andres liv og noe som kalles bistandstretthet. Dette er selvfølgelig noe som rammer folk i andre deler av verden mer enn her i Afrika.

DESSVERRE MÅ JEG SI at Espgrens syn her er meget skremmende. Han skriver at det er kanskje godt at nødhjelp blir avslått. Jeg står utenfor mitt hus og en stakkars, mager kvinne ber om mat for sine seks barn, hvorav den minste ennå er diebarn. Hun tar seg til brystene og sier «jeg produserer ikke noe melk, for jeg har ikke spist selv. Hva skal jeg gjøre for mitt barn?» Da nytter det lite at jeg siterer Espgren som sier at det er godt de ikke har fått nødhjelp. Dette er et syn vi må håpe vi kan fri oss fra. Vi har ansvar for våre medmennesker, og vi har et godt dokumentert behov for det. Det er nok et faktum at både bistand og nødhjelp kan «kokes ned til» å hjelpe mennesker i nød.

Vi må nå bare håpe at vår regjering ser sitt ansvar og søker Stortinget om betydelige beløp for hjelp og bistand.

(Innlegget er forkortet, red.)
Ole Halgrim Evjen Olsen er administrerende overlege ved Haydom Hospital i Mbulu, Tanzania

bistands
aktuelt
Fagblad om utviklingssamarbeid
nr. 8/00 – 3. årgang

Ansvarlig redaktør:
Astrid Versto

Redaktør:
Gunnar Zachrisen
gunnar.zachrisen@norad.no

Redaksjonssekretærer:
Arve Norheim
Tone Linn Sørensen

Journalister:
Camilla Solheim
camilla.solheim@norad.no
Odd Iglebæk
oddigle@online.no
Bibiana Dahle Piene
Bibianapiene@hotmail.com

Redaksjonsråd:
Kristin Havgar
Nils Haugstveit
Helge Rønning
Benedicte Bull

Internett:
www.norad.no/bistandsaktuelt
www.bistandsaktuelt.com

Postadresse:
Boks 8034 Dep.,
0030 Oslo

Kontoradresse:
Ruseløkkv. 26 (6. etg.)

Telefon sentralbord:
22 24 20 30

Telefon redaksjon:
22 24 20 40 - 22 24 20 64

Telefon annonser:
22 24 20 40 - 22 24 20 71

Fax:
22 24 20 66

Design / produksjon:
ok design as, Larvik #2545

Trykk:
Media Øst Trykk AS,
Lillestrøm

Abonnement:
Bistandsaktuelt,
NORAD,
boks 8034 Dep.,
0030 Oslo.
Telefon: 22 24 20 59.
Fax: 22 24 20 66.
E-post:
ba-musa.ceesay@norad.no

Abonnement kan også tegnes via internett:
www.bistandsaktuelt.com
Abonnementet er gratis.

Artikler i Bistandsaktuelt uttrykker ikke nødvendigvis et offisielt syn.

Utgiver:

NORAD

DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:

Mandag 16. oktober 2000

MÅNEDENS SITAT:

«Vi bør prioritere kjøp av maskiner og utstyr i utlandet, og mer penger til fattige land (u-hjelp) vil ikke skade noen, men sikkert irritere Hagen. Penger har vi nok av.»

Trygve Hegnar i forhåndskommentar til forventet kjempeoverskudd på statsbudsjettet.»

Noreg i Tryggingsrådet – og kva så?

LEIAR

Spenninga blei større enn nokon kunne tenkje seg på førehand. Men den målretta og langvarige norske innsatsen blei til slutt krona med hell: Noreg fekk sete i FN's Tryggingsråd.

Ein prestisjefyllt siger for landet, men også ein krevjande posisjon å ivareta.

Tryggingsrådet i FN har som hovudoppgåve å vakta over freden i verda og setje i verk dei tiltaka som er nødvendige for å stanse aggresjon og hindre krig.

Eit forum som gjer Noreg meir interessant i den internasjonale politikken, men som også stiller krav om at me veit kva me vil med plassen blant FN's 15 utvalde.

Sjølv om det ikkje avspeglar seg i norske media, dreiar store delar av Tryggingsrådet sitt arbeid seg om kriser og konflikhtar i Afrika. Sju av ti sanksjonskomitear jobbar med afrikanske land. Lite tyder på at fokuset på denne verdsdelen blir mindre dei to neste åra.

Ein av dei viktigaste grunnane til kriser og konflikhtar, ikkje minst i Afrika, er fattigdom. Og eitt av dei viktigaste hindra for å gjera noko med fattigdommen er konflikhtar i og mellom fattige land og folk. Kriser og konflikhtar er med andre ord både årsak og verknad av fattigdom og omvendt.

Det langsiktige bilaterale utviklingssamarbeidet Noreg driv dreiar seg i stor grad om førebygging av konflikhtar og kriser. Og om gjenoppbygging etter konflikhtar og kriser. Me er sjølvsagt ikkje aleine om å drive dette, men den lange erfaringa vår kan vera nyttig å trekkje på i det viktige Tryggingsrådsarbeidet Noreg no står framfor.

Gjennom Tryggingsrådet kan Noreg trekkje bistand sterkare inn som eit virkemiddel i utanrikspolitikken og dermed sjå det bilaterale utviklings-samarbeidet i ein større samanheng.

Bistand er eitt av virkemidla det internasjonale samfunnet rår over i det konfliktbyggjande arbeidet. Både bistand direkte inn i forsoningsprosessar, som i Guatemala og Sri Lanka, og i kampen mot fattigdom, som i Afrika.

Samarbeidet med Sri Lanka, Angola, Etiopia og Eritrea er nokre døme på langsiktig utviklingssamarbeid der fred, forsoning og menneskerettar er berande element.

Dette er viktige erfaringar Noreg må ta med seg inn i arbeidet i Tryggingsrådet.

AV

Alejandro Bendana møtte kollegaer fra Europa under IMF/Verdensbankens årsmøte i Praha.

FOTO: ODD IGLEBÆK

– Fattige vil ha full gjeldsslette

rett på sak

HVEM:
Alejandro Bendana

HVA:
Representerte Jubilee South i Praha

HVORFOR:
Mener at de fleste i Nicaragua vil være for 100 prosent gjeldsslette

– På hvilken måte er innspill fra sør ulike de som kommer fra nord?
– Først og fremst ved at vi snakker om en 100 prosent slette av all utenlandsgjeld for fattige land. Organisasjonene i nord snakker mer om reduksjoner, og om ulike betingelser som skal til for å oppnå delvis nedskrivninger – for eksempel via den såkalte HIPC-mekanismen.

• ODD IGLEBÆK

Alejandro Bendana er grunnlegger og leder av Senter for Internasjonale Studier i Nicaragua. Under Sandinist-regjeringen (1979-90) var han blant annet FN-ambassadør, ekspedisjonssjef i Utenriksdepartementet med ansvar for multilaterale saker. Han var også ekstern talsmann for departementet. I dag er Alejandro Bendana en av de sentrale personene i ISGN - International South Group Network – som har avdelinger i Manila, Managua, Ouagadougou og Harare. Alejandro Bendana kjenner godt til nordisk bistandspolitikk, og han har flere ganger besøkt de nordiske land.

– Hva var bakgrunnen for at du reiste til Praha?

– Jeg dro som representant for Jubilee South og American Ecological Network. Vi var inviterte til den tsjekkiske hovedstaden for å fortelle om arbeidet vi driver i vår del av verden.

– Hvem inviterte dere?

– Det var ulike NGO-er.

– Deltok du på selve IMF/Verdensbank-møtet?

– Nei, vi hadde først tenkte vi å søke om akkreditering, men da det viste seg at vi kunne få visum uten å være registrert, lot vi det være.

– Så du ikke et behov for å møte de offisielle representantene?

– Snarere var det et spørsmål om hva vi skulle prioritere under de få dagene vi var der. For oss hadde det større betydning å møte tilsvarende organisasjoner som var egne - fra Vest- og Øst-Europa. Vi kunne bidra med å gi et perspektiv fra sør til deres diskusjoner.

– På hvilken måte er innspill fra sør ulike de som kommer fra nord?

– Først og fremst ved at vi snakker om en 100 prosent slette av all utenlandsgjeld for fattige land. Organisasjonene i nord snakker mer om reduksjoner, og om ulike betingelser som skal til for å oppnå delvis nedskrivninger – for eksempel via den såkalte HIPC-mekanismen.

– Som også Nicaragua har sagt ja til?

– Riktig, vår regjering har gjort det. Men ærlig talt, så blir ikke HIPC mye til nytte for folk flest. Nicaraguas utgifter til gjeldsbetjening under de tre første HIPC-årene, vil innebære at vi må ut med større summer til gjeldsbetjening, enn det vi bidrar med i dag. Med andre ord, så er det kreditorene og ikke folket i Nicaragua, som ville komme best ut av en slik kur.

– Hva burde regjeringen ha gjort istedenfor?

– Primært skulle den ha diskutert hva det ville innebære å ikke betjene vår utenlandsgjeld i det hele tatt.

– Ville Nicaraguas befolkning ha støttet en slik politikk?

– Kanskje den ikke ville ha fått oppslutning i forretningsverdenen eller hos de sentrale politiske partiene. Heller ikke ville nok utviklingsorganisasjoner som SIDA og NORAD bli direkte lykkelige. Men folk flest, særlig de fattige, ville nok synes det var en bra politikk.

– Trevor Manuel, Sør-Afrikas finansminister og den sentrale talsmannen for sør på årsmøtet, sa sparing og investeringer er vel så viktig som gjeldsslette for land i utvikling. Kommentarer?

– Prinsipielt er jeg ikke uenig. Problemet er at om vi sparer i dag så vil disse pengene i stor grad ender opp i nord, som renter og avdrag på lån. For øvrig; til og med under det brutale Somosa-regimet på 1960-tallet hadde Nicaragua banker som gav subsidierte lån til fattige bønder. Men med dagens liberale internasjonale pengeregimer er ikke det lengre mulig. Fører vi en slik politikk møter vi hard motstand fra IMF og Verdensbanken og antagelig også fra de nordiske bistandsmyndigheter.

– En av dine medinnledere under møtet i Oslo, Reidun Heiene fra Praha 2000, sa at formålet med demonstrasjonene i den tsjekkiske hovedstaden var å ødelegge Verdensbanken, IMF-Pengefondet og WTO-Handelsorganisasjonen. Dine kommentarer?

– I sin nåværende form er disse institusjonene ikke bra og derfor bør de legges ned. Samtidig trenger vi verdensomspennende utviklingsorganisasjoner med formål å bidra til omfordeling av verdens penger. Men disse må være underlagt FN, og deres oppgave må være å yte banktjenester til folkets og ikke til profittens beste. Det er det vi arbeider for, sier Alejandro Bendana.

For mer om HIPC og IMF/Verdensbankens årsmøte, se s. 16-18.

– Større usikkert for flyktninger

FAFO-leder vil ha mer regional bistand til de palestinske flytningene

– Uansett om den spente situasjonen i Gaza og på Vestbredden går mot krig eller stillstand, synes det sikkert at det er langt fram til en løsning for de palestinske flyktningene som bare ser ut til å få det vanskeligere. Derfor må det nå komme større bistandsinnsatser nettopp overfor denne gruppa, sier Jon Hanssen-Bauer, leder av FAFOs internasjonale virksomhet.

Fra Chatilla, palestinsk flyktningeleir i Beirut.

FOTO: SCANPIX

PALESTINA-BISTAND

• ODD IGLEBÆK

– Hva som vil skje framover er svært usikkert. Sammenstøtene i første halvdel av oktober har ført til en klar polarisering på begge sider mot fred. For første gang siden Israel ble grunnlagt i 1948, støter israelske settlere sammen med israelske palestinerne og israelske myndigheter åpner ild mot egne innbyggere. Dette er en radikalisering av interne konflikter, som ligner en borgerkrig, som bidrar til å forene den arabiske befolkningen i selve Israel med dem som bor i Gaza og i Vestbredden. Dette er skremmende for andre israelere.

– Men kanskje vel så viktig i denne sammenhengen er at selv de som tidligere har vært positive til fredsprosessen, nå synes at motparten har gått for langt og ikke lenger tror den vil ha fred. På den ene siden reagerer palestinerne på den ekstreme israelske våpenbruken og at Arafat er for ettergiven. På den andre sida synes selv fredsinnstilte israelere, at Barak gir for mye i Jerusalem-spørsmålet og at palestinerne krever for mye.

Tålmodigheten er slutt. – Summen blir at begge sider er i ferd med å miste tålmodigheten, og dermed har vi nå en krise som er mer alvorlig enn den noen gang siden Oslo-prosessen startet i 1993. Det er i det

te lyset jeg ser spørsmålet om flyktningene, sier Jon Hanssen-Bauer.

Han fortsetter: – Det som var bra med Oslo-avtalen var at den ga internasjonal anerkjennelse for palestinerne, som et eget folk med rett til en egen stat. Den ga også en mulighet til å bygge tillit på tvers av grensene. Det har skjedd viktig ting, særlig i forhold til å bygge opp egne, palestinske statsinstitusjoner. Men begge parter har undervurdert behovet for å bygge tilliten til at fred er mulig, både i og mellom befolkningene.

Fire uløste spørsmål. – Avtalen utsatte å løse de fire hovedspørsmålene; Grenser, bosetninger, Jerusalem og flyktningene. Nå er det de som står på dagsorden. Gjennom Camp David forhandlingene i sommer kom partene et langt skritt videre i forhold til to av kjernene i konflikten, nemlig Jerusalem og grenser.

– Forslaget som israelerne la på bordet gikk ut på at palestinerne skulle kontrollere 90 prosent av landområdene på Gaza og Vestbredden, en fordobling av det som tidligere ledere i Israel har antydnet. Palestinerne skulle få deler av Øst-Jerusalem til egen hovedstad, og man arbeidet med løsninger som kunne gi begge parter kontroll over sine hel-

ligdommer i Gamlebyen.

Men på hjemmeplanet utløste disse forslagene store problemer for både Arafat og Barak, særlig i forhold til spørsmålet om Jerusalem. Arabiske stater mente at Arafat var for ettergiven. I Knesset var det et utbredt ønske om å bruke Jerusalem-forslaget til å felle Barak. På begge sider mobiliserte man til forsvar for sine hellige steder, religiøse aspekter dominerte politikken.

– En avtale ble dermed umulig, og det ble brudd i forhandlingene. Det er i dette lys vi må se Baraks frieri til Likud-alliansen og Ariel Sharons besøk på Tempel-høyden, og på den andre siden heftige palestinske demonstrasjoner. Både Barak og Arafat kjemper desperat for sin politiske framtid, understreker FAFO-lederen.

Få vil vende tilbake. – Når forhandlingsprosessen nå har stanset, er det om mulig enda vanskeligere å finne løsninger for de palestinske flyktningene. Tilbakevending har ikke vært, og vil heller ikke bli, realistisk for mer enn et mindretall i noen oversiktelig framtid. Før den nåværende krisen antydnet israelske observatører at kanskje mellom 50 og 100 tusen flyktninger kunne få tillatelse til å flytte til Israel over en

”

Problemerkemene ligger først og fremst i at avtalen utsatte å løse de fire hovedspørsmålene; Grenser, bosetninger, Jerusalem og flyktningene.

Jon Hanssen Bauer, leder av FAFOs internasjonale virksomhet

tiårsperiode. For Gaza og Vestbredden er det alminnelig antatt at det ikke nødvendigvis vil bli lagt begrensninger mot hjemvending i avtalen mellom partene, men det er få som tror, selv blant palestinerne, at det er økonomisk mulig å repatriere et veldig stort antall. Mange tror at andre land i noen grad vil åpne sine grenser for å gi nye hjem for flyktninger som ønsker å forlate vertslandene i Midtøsten.

– Dermed blir det, uansett hvordan vi snur og vender på det, behov for langvarig og økende innsats fra givere og det internasjonale samfunnet for å sikre og bedre palestinerne levekår. Etter femti år i eksil, må flyktningene få muligheter til arbeid og inntekter og andre rettigheter på linje med andre innbyggere i vertslandene, enten de blir boende der fordi spørsmålet er uløst, eller de velger seg nye steder å bo som en følge av en avtale. Nesten uansett hvor mange som faktisk vender hjem vil et flertall av den palestinske nasjonen bo utenfor det som kan bli en palestinsk stat.

Regional politikk. – Men vi må også i større grad bidra til å bedre levekår for andre fattige i de aktuelle landene i Midt-Østen. Ellers vil de interne motsetningene mellom vertsbefolkningene og flyktningene øke. Dette krever mer bistand. Denne bistanden bør rettes mot å bedre vilkårene for vekst og økonomisk utvikling generelt i landene, inklusiv fjerning av vestlige handelsbarrierer. Politikken må ha et regionalt utgangspunkt, og for norsk bistand må målet være bredere enn å bidra til palestinsk statsbygging. Derfor er det gledelig at bistanden til for eksempel Jordan nå øker.

– En spesielt viktig faktor i den palestinske økonomien er pengeoverføringer fra familiemedlemmer som arbeider i andre land. Slik arbeidsvandring bør stimuleres. Både i regionen og i de rike land i Vesten må det gis rom for større palestinsk innvandring og arbeidsmigrasjon, sier Jon Hanssen-Bauer.

Færre sikkerhetsrutiner for lokalansatte

• CAMILLA SOLHEIM

Til tross for at flere lokalt ansatte bistandsarbeidere dør enn utenlandsk personale var det først og fremst sikkerheten til norsk personale som sto i fokus da bistandsorganisasjonene møttes til seminar om hjelpearbeideres sikkerhet.

Bistandsaktuelt omtalte i nummer 6/2000 en amerikansk undersøkelse som viste at det er blitt farligere å jobbe med nødhjelp og bistand og at våpnene i konflikter i økende grad rettes mot ansatte i frivillige organisasjoner. Undersøkelsen viste også at det var flest lokalt ansatte som døde, men forskerne kunne ikke si om risikoen for lokalt ansatte medarbeiderne er større enn for utenlandsk personale.

– Dagen strakk ikke til, forklarer sekretær Turi Hammer i Bistandsrådet som arrangerte dagen. Bistandsrådet er et ressurs- og kompetansemiljø for frivillige bistandsorganisasjoner.

– Men organisasjonene er oppmerksom på dette, og ønsker å gjøre noe med deres situasjon. Men man har ikke de samme instrumentene for de lokalt ansatte, sier Hammer.

Det innebærer blant annet at man sjeldent evakuerer lokalt ansatte i kritiske situasjoner når det skjer med utenlandsk personale.

Skape farlig situasjon. Tidligere generalsekretær i Kirkens Nødhjelp Jan Erichsen skulle oppsummere seminaret og var nettopp opptatt av det moralske dilemmaet bistandsorganisasjoner kommer i, når de oppholder seg i et konfliktområde. På den ene siden har man investert millioner i utviklingshjelp og på den andre siden er spørsmålet om sikkerheten for de ansatte – og ikke minst lokalbefolkningen.

– En bistandsarbeider er opptatt av å bedre levevilkårene for fattige mennesker i utviklingsland, men når områdene blir konfliktfylte, endres forutsetningene. Da spiller plutselig hensynet til bistandsorganisasjonens egne ansattes sikkerhet en rolle, sa Erichsen.

– Man ønsker å sikre seg selv, samtidig som man har knyttet sterke bånd til sivilbefolkningen som blir igjen i en tiltakende helvete, sa Erichsen. Han mener uansett at beslutning om evakuering av uten-

landsk personale til slutt må tas av hjemmekontoret.

– Det bør ligge utenfor den lokale lederens domene, sa Erichsen. Samtidig understreket han at kun det blotte nærvær at en hjelpeorganisasjon kan påføre lokalsamfunnet betydelig risiko og kan endre hele sikkerhetssituasjonen i landet.

Ressursspørsmål. Informasjon Bistandsrådet har fått fra ulike bistandsorganisasjoner viser at standarder og rutiner for å ivareta hjelpearbeiderens sikkerhet er utilstrekkelige eller i noen tilfeller mangler helt. Samtidig understreker sekretær Turi Hammer i Bistandsrådet at de ikke har grunnlag for å si at dette er gjengs for alle norske organisasjoner. Men seminaret om bistandsarbeideres sikkerhet viste i alle fall at det er stor forskjell mellom organisasjonene, og at det i bunn og grunn handler om ressurser.

– En fortalte meg at vedkommende var utsendt til et fjernliggende land og hadde ikke engang mulighet til å ringe hjem. Det er langt fra det og til Røde Kors' daglige rapporter, sier Hammer til Bi-

”

Det blotte nærværet av en hjelpeorganisasjon kan påføre lokalsamfunnet betydelig risiko.

Jan Erichsen, tidligere generalsekretær i Kirkens Nødhjelp

standsaktuelt. Røde Kors-representantene på seminaret understreket at uansett sikkerhetsrutiner så er det kalkulert risiko å reise ut som nødhjelpsarbeider.

– Det er stor forskjell fra en søndagstur i skogen. Man må være på vakt hele tiden, sa Bente Knagenhjelm i Røde Kors.

På seminaret åpnet både Røde Kors og Redd Barna for å samarbeide om sikkerhetsspørsmål med de «små» organisasjonene. Kirkens Nødhjelp og flere misjonsorganisasjoner har allerede gått sammen om et «ressurs- og beredskapsteam» som jobber ut fra Modum. Det er et tverrfaglig kriseteam bestående av prest, psykiater og lege. Utsendte fra disse organisasjonene kan ringe et telefonnummer, og i løpet av 24 timer skal de være på vei ut. Etter jordskjelvet på Taiwan i fjor bisto de også nasjonalt ansatte.

25. september markerte FN-ansatte at 20 personer er drept i tjentesiden i fjor på samme tid. Kofi Annan vil senere i høst legge frem en detaljert rapport for Generalforsamlingen om sivile FN-ansattes jobbsikkerhet.

SIKKERHET

Ingen bistandsfrys for Midtøsten

– Fravær av krig er en forutsetning for at bistand skal virke

– Nei, det er ikke aktuelt med noe frys av bistand til de palestinske områdene, sier statssekretær Raymond Johansen i Utenriksdepartementet.

• CAMILLA SOLHEIM, GUNNAR ZACHRISEN

PALESTINA-BISTAND

Regjeringen har tidligere i år frosset bistanden til noen land på grunn av krigshandlinger, men Johansen vil ikke sammenligne «fryse»-politikken overfor Etiopia og Eritrea med Midtøsten.

– Det er stor forskjell på hvor involvert vi er i disse områdene. I Midtøsten er vi også i den situasjonen at den norske utenriksministeren er leder av giverkoordineringsgruppen, sier Johansen.

– I årets statsbudsjett reduseres bistanden til det palestinske området med 45 millioner, samtidig som det skjer en opptrapping i Midtøsten som region.

– Dette er ganske udramatisk. Dette er en regional konflikt, og spørsmålet om de palestinske flyktningene må løses. Jordan, Syria og Libanon har mange flyktninger, både fra 1967 og 1948, sier Johansen.

Samtidig ser han at så lenge Israel hermetisk lukker de palestinske områdene, slik at de blir umulig å drive handel eller arbeide i Israel, så

– Mindre bistand til palestinerne, men mer til Midtøsten er udramatisk, sier statssekretær Raymond Johansen.

FOTO: SCANPIX

hjelper det ikke å pumpe inn penger.

– Fravær av krig og væpnet konflikt er en forutsetning for at bistand skal fungere og bidra til utvikling, mens bistand kan være et effektivt virkemiddel for å forebygge konflikter, og – ikke minst – for «å smøre maskineriet» i en fredsprosess, sier Johansen.

Et spørsmål som har vært mye diskutert har vært om Norge på offi-

sielt plan har vært for unnvikende i forhold til Israels voldsbruk under sammenstøtene tidlig i oktober. Utenriksminister Thorbjørn Jagland aviser overfor Bistandsaktuelt at regjeringen ikke har kritisert den ene part mer enn den andre:

– Vi støtter Sikkerhetsrådets resolusjon som fordømmer Israels voldsbruk, sier han.

Statssekretær Raymond Johansen legger store vekt på at regjering-

en har en unik tillit hos begge parter: – Hadde vi gått hardt ut kunne vi ha svekket denne tilliten. Men vi har bare hørt denne kritikken fra Norge, og ikke fra palestinerne. Vi er sensitiv om hvordan vi ordlegger oss i slike situasjoner, sier Johansen.

Han understreker at fred ikke kan påtvinges noen, men sier likevel at han mener at amerikanere kunne ha presset noe hardere på enn hva de gjorde. – Jeg tror at både Yasser Arafat og Ehud Barak ønsker fred, men at det finnes elementer på begge sider som ikke ønsker noen.

Johansen slår også tilbake mot kritikere som mener at Norge har brukt for mye tid på å mekle i fred i fjerne utviklingsland, og for lite til på å pleie Norges egeninteresser i nærområdene. Aftenpostens utenriksredaktør Nils Morten Udgaard er blant dem som har stått for slike synspunkter.

– Det er gjennom å delta i disse prosessene at Norge er interessant som en samtalepartner. Rekken av land som vil snakke med oss er lang – blant dem amerikanere, russere og indere – samtidig som mange små land har vært interessert i våre tjenester, sier Johansen. Han minner også om at da USAs president Bill Clinton fant veien til Oslo var det for å snakke om Midtøsten.

FAFO kartlegger palestineres levekår

Hvor mange palestinere finnes det i ulike land? Hvor stor andel utgjør de i forhold til landets øvrige befolkning? Hvordan er deres levekår – for de som bor i leirene og de som bor utenfor – og i forhold til den øvrige befolkning. Hvor trangt bor de, hvor mange har innlagt vann og toalett? Og hva med utdannelse, deltakelse i arbeidslivet, osv?

Siden 1993 har norske FAFO-Forskningsstifelsen vært engasjert til denne typen arbeid. Undersø-

kelsen i 1993 omfattet Gaza og Vestbredden og var den første noen gang for dette området. Den ble fulgt opp i 1994 og dannet deretter grunnlaget for å opprette et palestinsk statistisk sentralbyrå. I 1996 ble det gjort tilsvarende undersøkelser i Jordan og på nytt igjen i 1999. De siste omfattet bare leirene. I 1999 ble det også gjort undersøkelser i forhold til alle palestinere i Libanon. For innværende år er det planlagt tilsvarende undersøkelser for de pales-

tinere som bor i leirer i Syria.

– Materialet gir for det første palestinere mer detaljerte kunnskaper om sin egen livssituasjon. Det brukes også til å utvikle bistandsstrategier, både for Norge og for multilaterale institusjoner som Verdensbanken og UNWRA (FNs hjelpeorganisasjon for palestinaflyktninger), sier Jon Hanssen-Bauer. I den store tabellen under gjengis en del av de sentrale fund fra FAFO-undersøkelsene.

PALESTINERE I DIASPORA

Samlet er det anslått at det finnes 8,6 millioner palestinere. De største gruppene er fordelt på denne måten:

Israel	1,1 millioner
Vestbredden	2,0 millioner
Gaza	1,2 millioner
Jordan	2,2 millioner
Syria	0,5 millioner
Libanon	0,5 millioner
Saudi-Arabia	0,3 millioner
Amerika	0,2 millioner

Kilder: FAFO, Palestinian Central Bureau of Statistics.

FAKTA OM BEFOLKNING, LEVEKÅR OG FATTIGDOM

	Libanon			Jordan			Vestbredden			Gazastripen			
	Alle	Flyktninger I leir	Flyktninger Utenfor Leir	Alle	Flyktninger I leir	Flyktninger Utenfor Leir	Alle	Flyktninger I leir	Flyktninger Utenfor Leir	Alle	Flyktninger I leir	Flyktninger Utenfor Leir	
Folketall		120 000(?)	60 000(?)	4 918 118	281 316	1 882 656	2 021 847	143 402	392 388	1 155 670	426 918	325 424	
Total fruktbarhetsrate	2,5	3,9		4,9	5,3	4,8	5,8	5,7	5,4	7,7	7,5	8,0	
Spebarnsdødelighet (<1år, i promille)	Gutter	39,7 %		29,2	26,6	29,2	28,2	31,4	28,7	33,9	34,9	30,5	
		Jenter	23,3		27	23,2	27	22,6	15,2	24,4	26,2	24	22,6
Andel fattige (2\$ eller mindre per dag per capita)	-		36 %	31 %	8 %	31 %	-	15 %	19 %	-	33 %	38 %	-
Andel uten fullført grunn- utdanning (18-30 år)	Menn	60 %	54 %	22 %	40 %	21 %	31,6 %	25 %	31 %	30,7 %	23 %	35 %	
		Kvinner	62 %	50 %	22,5 %	32 %	20 %	37,2 %	34 %	34 %	31,3 %	26 %	32 %
Andel som ikke kan lese og skrive (15 år og over)	Menn	9 %	17 %	12 %	11 %	12 %	8 %	8,6 %	9,3 %	8,3 %	9 %	8 %	8,6 %
		Kvinner	22 %	30 %	26 %	24 %	26 %	19 %	24,7 %	22,7 %	22,8 %	21,3 %	23 %
Andel med innlagt drikkevann	73,6 %	69,3 %	68,8 %	97,7 %	99,6 %	98,7 %	76,4 %	98,9 %	78,0 %	97,6 %	98,8 %	96,4 %	
Andel med innlagt vann og toalett		65,1 %	65,7 %	84,6 %	77,0 %	92,2 %	73,2 %	94,4 %	76,4 %	96,1 %	97,0 %	94,9 %	
Arbeidsstyrkedeltagelse	Menn	77 %	71 %	67 %	73 %	69 %	72 %	43 %	43 %	44 %	39 %	35 %	39 %
		Kvinner	22 %	17 %	18 %	16 %	13 %	14 %					
Arbeidsløshet (av arbeidsstyrken)	9 %	17 %	17 %	10 %	13 %	18 %	10 %	13 %	9 %	17 %	20 %	17	
Andel trangbodde (3 personer eller flere pr rom)		28 %		19 %	34 %	19 %	Vestbredden og Gaza			26 %	35 %	27 %	

Det er en rekke vanskeligheter med en slik oversikt fordi data ofte er fra litt ulike år, og det er også noen ulike definisjoner i bruk (for eksempel av hva en flyktning er). Anslag over antall flyktninger gjelder antall flyktninger som bodde på stedet på tidspunktet for undersøkelsen. UNRWA tall er høyere fordi de gjelder antall med rettigheter.

– Nå trenger vi vannet til kraft

Tørke og gode kraftpriser stenger for miljøbevaring

DAR ES SALAAM (b-a): – Vi vil gjøre svært mye for å redde de sjeldne paddene – Kihansi Spray Toad. Vi tar saken svært alvorlig, men vi kan ennå ikke se for oss muligheten av at det nye kraftverket må stenge, sier Baruni Luhanga, talsmann for TANESCO, selskapet som eier kraftverket i Lower Kihansi.

TANZANIA

• I TANZANIA: AHMED MERERE

Men dette avviser TANESCO dermed alternativet som er sikrest og dyrest i forhold til å kunne bevare det meget særegne biomiljøet i Kihansikløfta.

TANESCO-talsmannen fortsetter: – Vi arbeider nå etter to strategier. Den ene er å sprinkle ut vann med store sprederer i landskapet. Den andre er å prøve og få til en vannutstrømning fra demningen på to kubikkmeter per sekund. Dette vil eventuelt svare til 15 megawatt minus i produksjonen, men dette kan vi leve med.

– Men vi kan ikke få til dette under tørkeperioden av den type som det vi har i år. Den er så alvorlig at vår vanntilførsel er bare åtte kubikkmeter, mens helst ville vi ha minst ti. Dermed kan vi heller ikke kan avse to kubikkmeter til paddene. Det kan vi først gjøre når vi får mer vann, sier Baruni Luhanga.

For øvrig er det svært tvilsomt at to kubikkmeter vil ha særlig betydning i forhold til å redde paddene og miljøet. Til det trengs det minst sju kubikkmeter, i følge Verdensbanken og miljømyndighetene i Tanzania. (Se Bistandsaktuelt nr. 7/2000.)

Gode strømpriser Tanzania er nå inne i sitt fjerde år med omfattende strømrasjonering. Landet har store ressurser i forhold til vannkraft, men har samtidig svært dyre strømpriser. Mangelfull planlegging gjør at omstridte Lower Kihansi har fått en nøkkelrolle i landets strømforsyning

Strømprisene er skyhøye og sånn sett god butikk. Vel 80 øre per kilowatttime (KWh) koster elektrisiteten i Tanzania. Til sammenlikning koster den 60 øre i Kenya og 70 øre i Uganda, to viktige naboer. I Norge er prisen det halve av hva den er i Tanzania, eller billigere.

Situasjonen er også at særlig industrien i Tanzania roper på billi-

For at Kihansi Spray Toad paddene skal kunne overleve og formere seg trenger de vann. Dette vannet er nå demmet opp i denne dammen.

FOTO: NORPLAN

gere kraft. Uten dette har den få muligheter til å konkurrere med import. For alle, men særlig husholdningene, er problemet også stadig rasjonering og strømbrydd.

Avgjørende halve året. Lower Kihansi ble i juli i år offisielt åpnet av Tanzanias president Benkamin W. Mkapa. Opprinnelig var kraftverket planlagt, slik at det først og fremst skulle skulle levere elektrisitet under perioder med ekstra stor etterspørsel – såkalte «peak periods»

Nå går det derimot for fullt døgn rundt, og siden september i år har Lower Kihansi stått for 20 prosent av den samlede el-forsyningen i Tanzania.

Det er også klart at få, om noen av dem involvert i kraftutbyggingen, ønsker en endring på dette. Både politisk og økonomisk ville det svært vanskelig å gjennomføre. Skal kraftforsyningen opprettholdes uten energikjøp fra utlandet, må turbinene svive, særlig i tørketiden, da andre vannkraftverk har dårlig tilgang på nettopp vann.

Tørketiden i Tanzania strekker seg for øvrig over mer enn halve året, fra mai til november.

Strømprisene er skyhøye og sånn sett god butikk. Vel 80 øre per kilowatttime (KWh) koster elektrisiteten i Tanzania.

Kan levere 40 prosent. To av tre planlagte turbinene ved kraftverket er nå i kommersiell drift. Fullt utbygd vil det kraftverket kunne dekke rundt 40 prosent av strømforsyningen i Tanzania, med en kapasitet på 180 megawatt. Det vil kunne gi en samlet kraftproduksjon på 935 gigawattimer (GWh) per år, noe som utgjør rundt 40 prosent av Tanzanias nåværende årsproduksjon.

Norge hadde for øvrig i august en kraftproduksjon på nær 11 000 GWh og et forbruk på ved 8600 GWh, altså ti ganger Lower Kihansis årskapasitet.

Utbyggingen av Lower Kihansi har kostet over to milliarder kroner. Verdensbanken har finansiert om lag halvparten, mens NORAD har bidratt med 380 millioner kroner. Det norske konsulentfirmaet Norplan har kontrakter for nærmere 250 millioner kroner knyttet til utbyggingen.

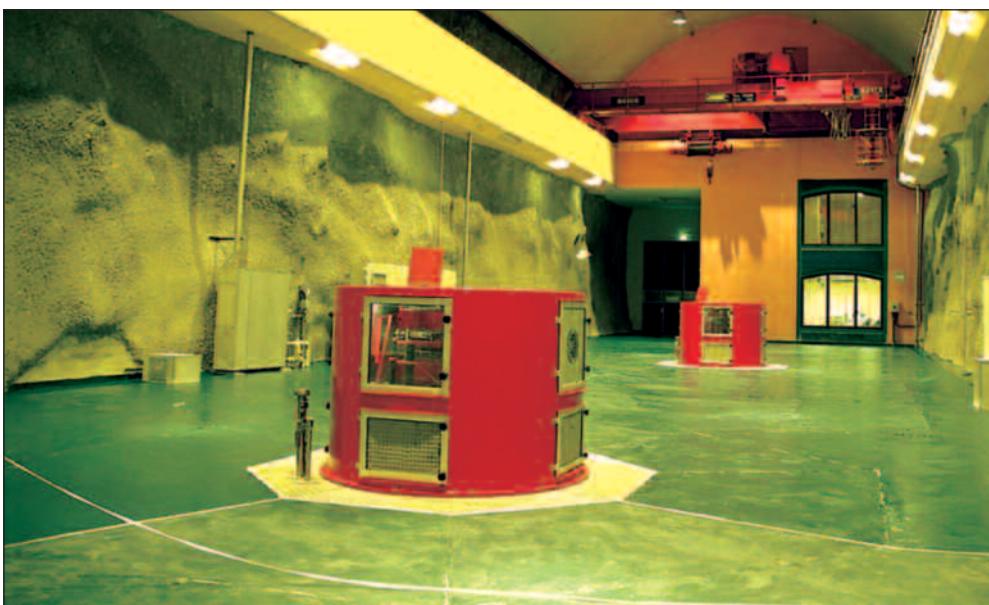
Lower Kihansi ligger i øvre del av Rufiji Basin, et fjellområde sørøst i Tanzania, og ble identifisert av en norskfinansiert studie i 1984-86 og et forprosjekt fra 1992. Et kinesisk selskap (SIETCO) startet anleggsarbeidet i 1994.

Fallhøyden i Kihansi er på 853 meter, og både rør og selve kraftstasjonen ligger i fjell. Utbyggingen omfatter også en 25 meter høy og 200 meter lang dam som skaper et vannreservoar på inntil en million kubikkmeter vann.

Sju prosent har strøm. Bare sju prosent av befolkningen i Tanzania har tilgang til elektrisitet. I husholdninger brukes strøm normalt bare til lys, radio og eventuelt tv og kjøleskap, for de få som har råd til det.

I Dar es Salaam er folk likevel klare på at de gjerne vil ha en bedre og mer stabil strømforsyning. – Nå har vi hatt strømrasjonering i fire år på rad. Stadig mister vi strømmen og vi blir sittende i stummende mørke. Utbyggingen av Lower Kihansi ga oss håp om mer stabil og billigere strøm, sier de, og svarer når vi spør: – Ja, paddene, ja de får vel finne seg et annet sted å være.

Ahmed Merere er journalist og redaktør i IPP Media Group i Tanzania. Han er med i det internasjonale journalistnettverket til Sørvis Presse & Informasjon.

Turbinene går for fullt i Lower Kihansi. Om ikke lenge skal en tredje settes i drift.

FOTO: NORPLAN

Møte skal løse «padde-krise»

TANESCO er et statseid selskap, og er både kraftutbygger og kraftforsyner i Tanzania. I forhold til Kihansi sitter det nå i klemma om det skal tilfredsstillende både utålmodige kunder så vel som bistandsgiverne og miljøvernere. Selskapet håper likevel å kunne gjøre dette, og innkaller 25. oktober representanter for disse samt regjeringsmedlemmer til et møte for å prøve å kunne løse den såkalte «padde-saken».

Møtet vil finne sted i Dar es Salam, og spesialister fra Tanzania, USA og Europa vil delta. Tanesco håper med møtet også å utfordre bistandsgiverne, inklusiv Verdensbanken, som vanligvis stiller de strengeste kravene til miljøvern.

Problemet ved Lower Kihansi vannkraftverk er å bevare det unike

biologiske miljøet som inkluderer paddearten Kihansi Spray Toad, en padde type som høyst sannsynlig ikke finnes andre steder i verden. At det fantes en slik unik padde samt to meget sjeldne plantearter, var ikke kjent da kraftverket ble prosjektert eller da byggingen tok til. Bistandsgiverne støtte helhjertet opp om utbyggingen.

Tanzania har pådratt seg forpliktelser for å bevare verdens biodiversitet (mangfold av planter og dyr) både ved Rio-konferansen i 1992 og andre senere resolusjoner. Om Tanzania selv skulle føle at kraft er viktigere enn padden, kan Verdensbanken, NORAD og andre givere overse hensynet til utryddingsstruede arter. Eventuelt kan de dele på utgiftene for å bevare disse.

Status quo etter blodig valgkamp

Omfattende valgfusk på Sri Lanka

COLOMBO (b -a): Det foreligger flere rapporter om valgfusk under parlamentsvalget i Sri Lanka, men dette har neppe hatt avgjørende innvirkning på valgresultatet. I løpet av en fem uker lang valgkamp ble minst 71 mennesker drept.

SRI LANKA

• I SRI LANKA: SHAHIDUL ALAM Sri Lankas president Chandrika Kumaratunga danner ny regjering bygget på et samarbeid mellom koalisjonen People's Alliance og to små partier. People's Alliance fikk flest stemmer i parlamentsvalget i oktober, men manglet seks seter for å få rent flertall. Generelt har parlamentet stadig mistet makt på bekostning av presidenten.

De to støttepartiene er The Eelam People's Democratic Party, en tidligere tamilsk opprørsgruppe som fikk fem seter i parlamentet, og det hovedsakelig muslimske National Unity Alliance som fikk ti seter. People's Alliances leder Chandrika Kumaratunga ble valgt til president i desember i fjor.

Parlamentet i Sri Lanka har 225 plasser, og People's Alliance fikk 107 av dem. Det nest største United National Party fikk 89 representanter. Resten av setene ble delt av venstrepartiet JVP og små tamilske og muslimske partier.

Uregelmessigheter. Det er kommet mange rapporter om uregelmessigheter og valgfusk. Ved et valglokale i Kandy skal 50 unge menn ha stormet inn og fylt valgurnene med falske stemmesedler, uten at politiet grep inn. Valgresultatene fra 23 valglokaler ble annullert på grunn av lignende hendelser. Det ble påstått at regjeringen hadde lovet å sette opp busser for å frakte folk til stemmelokalene, men at det ikke skjedde. I noen deler av landet ble folk skremt fra å møte opp, fordi lokalene ble vaktet av bevæpnede vakter. Men på tross av uroligheter ble valgdeltakelsen rapportert å være hele 75 prosent, noe som tyder på at folk ønsker å være med på den demokratiske prosessen.

Offentliggjøringen av valgresultatene ble utsatt et døgn på grunn av ulike typer uregelmessigheter. I følge det uavhengige «Centre for Monitoring Election Violence» ble minst 71 mennesker drept i løpet av den fem uker lange valgkampen.

Stort sett rettfærdig. Uavhengige observatører har konkludert med at på tross av uregelmessigheter, kan valget stort sett karakteriseres som rettfærdig og fritt. Men det er også hevet over tvil at statsråder og deres støttepillere satte seg ut over valgresultatet. Valgfusk, ydmykkelser, trusler, eksplosjoner og brannstiftelser og drap ble gjort åpenlyst, delvis under beskyttelse fra høyt politisk hold. Valgkort var blitt inndratt før valget. De viktigste irregulære tingene skjedde i områder som Kandy og Nureliya.

Dr. Godfrey Gunatilake, daglig leder for MARGA – en organisasjon for menneskerettigheter og valgovervåking – sier det slik: – Visst skjedde irregulære ting. Men ser du det hele i perspektiv, tror jeg ikke det spilte noen viktig rolle for valgresultatet. Det som skjedde var nesten

Streng militærbevakning ved valgkampens siste dager hindret ikke at minst 71 mennesker ble drept i løpet av valgkampen i Sri Lanka.

FOTO: SHAHIDUL ALAM/DRIK.

Ved et valglokale i Kandy skal 50 unge menn ha stormet inn og fylt valgurnene med falske stemmesedler, uten at politiet grep inn.

unødvendig, og virket mer som en måte å vise muskler på, enn et virkelig forsøk på å påvirke resultatet.

Som en motvekt mot vold og ikke-demokratiske metoder, ble det opprettet en «gult band-kampanje», som forlangte et rettfærdig og fritt valg. Denne kampanjen fikk bred oppslutning. Sri Lankas bronsemedaljevinner på 200-meter i OL, Susanthika Jayasinghe, var blant dem som brukte det gule bandet i sitt medaljeløp, til tross for protester.

Desillusjonerte folk. Et av valgkampens hovedtemaer var tamilenes kamp for en selvstendig stat, og president Kumaratungas ønske om å endre grunnloven slik at tamilene kan få økt selvstyre i deler av landet. Hun håpet at det kunne være en måte å unngå en deling av landet på.

Det er etter hvert blitt mange som er kritiske til Chandrika Kumaratungas måte å styre Sri Lanka på. Historiene om korrupsjon, nepotisme (det å begunstige slekt og venner) og generelt vanstyre har gjort folk desillusjonert. Det sies at hun er den dyreste presidenten Sri Lanka noen gang har hatt. I en land som strever med indre uroligheter og der folk flest rammes av en stadig økende inflasjon, teller slike ting. Etter å ha overlevd flere mordforsøk

Valgkampen har gitt seg utslag i dramatisk plakatkunst i Colombos gater.

FOTO: SHAHIDUL ALAM/DRIK.

har Chandrika forsterket sin posisjon ved å omgi seg med venner.

Presidenten i Sri Lanka har svært vide fullmakter, og det nye parlamentet blir neppe i stand til å holde presidenten i tømme. Men det er mulig at de på grunn av folkets etter hvert stigende misnøye med hen-

nes regime kan greie å holde en viss kontroll over de menneskene Kumaratunga omgir seg med.

Shahidul Alam er daglig leder av mediebyrået Drik i Dhaka, Bangladesh. Han er en del av det internasjonale journalistnettverket til Sørvis Presse & Informasjon.

UNHCR mangler økonomisk styring

FNs flyktningkommissær, UNHCR, er i alvorlig pengetrøbbel. Kontroverser om framtidig ledelse og dårlig økonomisk styring preger organisasjonen, hevder AlertNet/Reuters.Foundation.

I det nylig avholdte årlige partnernemøtet, var det en anstrengt stemning mellom UNHCR og de frivillige organisasjonene. En rekke klager framkom, særlig omfattet de kritikk av begrensede investeringene i NGO-

er i sør og mye mumling om at organisasjonene utgjorde «billig arbeidskraft» for FN-organisasjonen.

Bedre er ikke situasjonen ved at der er et hull på mer enn 150 millioner dollar i UNHCRs drift. Høykommissæren har budsjettert med 965 millioner dollar, men på grunn av for sene betalinger, risiko for ubetalte forpliktelser og manglende garantier har UNHCR kuttet i egen administrasjon, dvs. ikke fornye kontrak-

ter i egen stab, pluss foretatt nedskjæring i avtaler som har vært ferdigforhandlet.

Stadig flere givene går utenom UNHCR og bruker heller penger bilateralt. En uavhengig rapport om Kosovo, viste at så lite som 3,5 prosent av de 279 million dollarne i flyktningehjelp, gitt av de seks største givene i EU, gikk direkte til FNs høykommissær for flyktninger.

I Tanzania prøver de seg på bistand

Men fortsatt vaier giverflaggene over de fleste prosjektene

DAR ES SALAAM (b-a): Tanzania er givernes favorittland, og nå har en del av dem slått seg sammen for å bedre koordineringen. Et viktig formål er at det skal bli bedre tid til myndigheter til å utvikle landet. Likens skal de bruke mindre ressurser på å snakke med giverne. Men hvordan går det? Bistandsaktuelt har prøvd å ta temperaturen på den nye bistandsoffensiven.

GIVERKOORDINERING

• I TANZANIA: CAMILLA SOLHEIM
Norske skattebetalere bekymrer seg over «om pengene kommer frem» – om det blir noe utvikling av de norske skattekrone. Og for å vite om bistanden er bra, kontrollerer og rapporterer giverne. Greit nok. Problemet er at alle givere har sitt eget system, sine egne regler og rutiner. I et fattig land som Tanzania skaper det voldsomt trykk på administrasjonen. Det er så mange delegasjoner og så få gode folk. Så liten tid til å tenke og planlegge.

Lite kunnskap. – Myndighetene bruker mye tid på å møte givernes delegasjoner. Alle vil møte toppledelsen i det enkelte departement, som i bunn og grunn forteller alle akkurat det samme. Hver enkelt saksbehandler sitter inne med ekspertise på det norske, tyske eller det amerikanske rapporterings- og regnskaps-systemet – mens ingen vet hvordan man bruker det tanzanianske, sier forsker Graham Hobbs ved den uavhengige institusjonen Economic and Social Research Foundation.

Bare Norges bistand i fireårsperioden 1994-97 fordelte seg over 150 aktiviteter i snitt hvert år og til sammen 300 prosjekter i hele perioden, ifølge en ECON-rapport. 70 prosent av Tanzanias investerings- og utviklingsbudsjett dekkes av utenlandske givere.

– Tanzania er veldig donoravhengig, og de er så snille og sier ja, ja, ja til alt som kommer fra andre land. Denne høflighetene er blitt de-

res svøpe og donorene har fullstendig overtatt føringen, mener nestleder Oddvar Jakobsen ved UNDPs kontor i Tanzania.

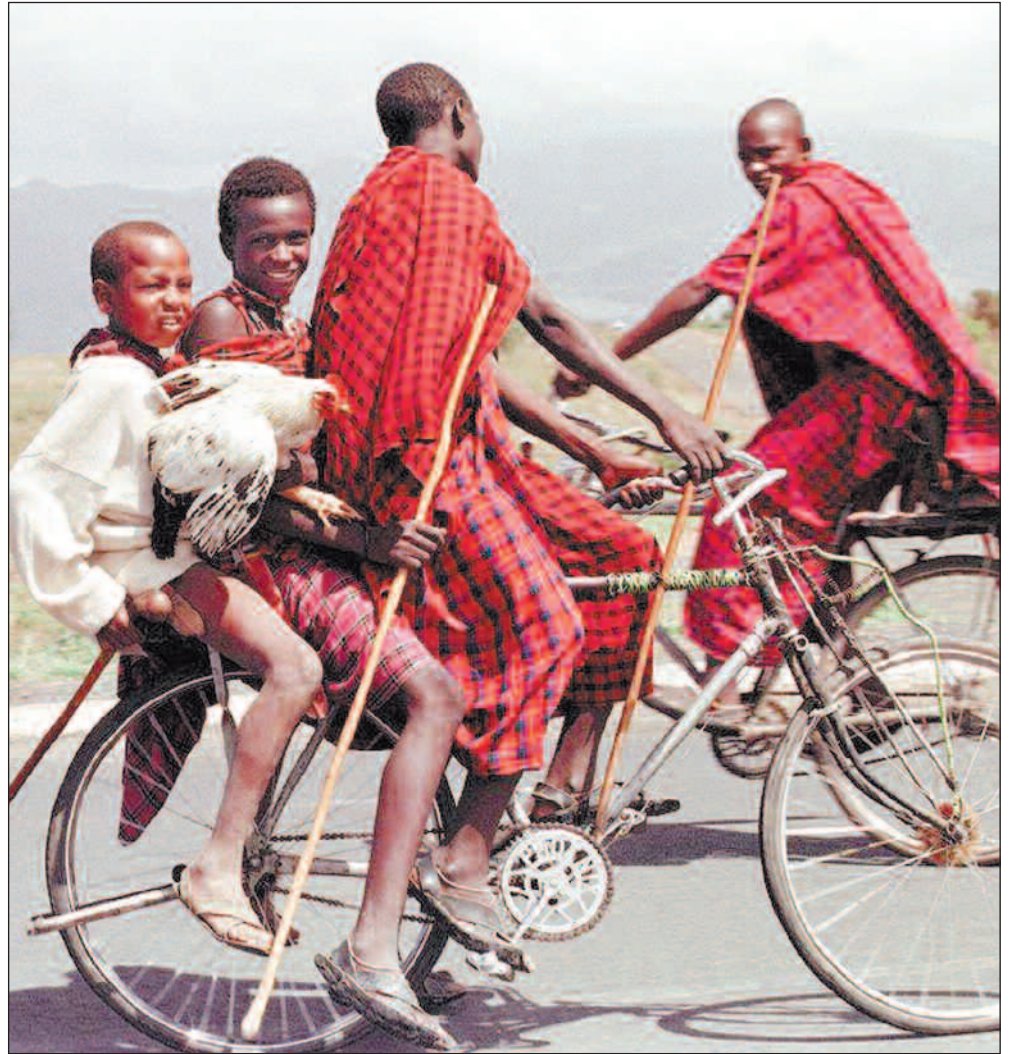
Styre selv. I tett samarbeid med flere givere er nå Tanzania i ferd med å ta noe av styringen tilbake. De har gått tilbake til en «gammel» tanke – nemlig at tanzanianerne selv skal bestemme hva de trenger, og så få støtte for det. Rett etter frigjøringen hadde nemlig president Julius Nyerere en idé. Han kontaktet de nordiske landene og fikk støtte til Kibaha-senteret. I 1965 åpnet senteret, som består av sykehus, skole og jordbruksopplæring. De første årene ble det drevet av de nordiske landene, men siden 1970 har tanzanianske myndigheter styrt.

– Det er tanzanianerne selv som vet hva som er best for landet, og ikke noen i Norge, sier direktør Joseph Sembodja ved den uavhengige institusjonen Research on poverty alleviation (REPOA). Med støtte fra blant andre UNDP har REPOA de siste tre årene jobbet nært sammen med myndighetene for å utvikle blant annet Tanzania Assistance Strategy (TAS). TAS er en nasjonal utviklingsstrategi som forteller hva som skal gjøres i det østafrikanske landet de neste årene.

– Bistanden var svært fragmentert. Vi ønsket å koordinere alle disse tiltakene innenfor et rammeverk, slik av vi kan se på totaliteten, sier fungerende departementsråd Peniel Lyimo i Finansdepartementet. Der har han hatt det øverste ansvaret for TAS.

– Alle giverne har innsett behovet for å koordinere. De ligger store besparelser i det. I prinsippet er det mottakerens ansvar å koordinere bistanden. Landet er et suverent land, og myndighetene har plikt til å styre landets utvikling, sier Jakobsen i UNDP.

Kurvstøtte. FN-organisasjonen spiller en sentral rolle i denne prosessen, både fordi de oppfattes som en «nøytral» organisasjon og fordi de allerede koordinerer alle FN-organisasjonene i landet. Sektortilnærming er bare et av de mange koordineringstiltakene som er satt i gang.

For eller imot giverkoordinering? Tre tanzanianske masaier er på vei til markedet for å selge kyllinger.

FOTO: SCANPIX

Dr. Helmut Goergen i det tyske utviklingsbyrået GTZ.

Enkelt sagt betyr det at myndigheter og givere skal se en sektor under ett. Det siste året har flere av giverne gitt noe av sektorbistanden via en «basket» – en kurv der pengene legges og myndighetene kan bruke som de vil innenfor den spesifikke sektoren.

Ambassadesekretær Lornnts Finanger mener at mottakeren på den måten slipper å forholde seg til mange givere og mange ulike krav.

– Når man forholder seg til en sektor, lager man en helhetlig plan i stedet for mange fragmenter. Så lager man seg en prioriteringsliste.

– Tidligere har ikke myndighetene kunne være sikker på at alle komponentene ble finansiert. Det er rett og slett noen biter innenfor en sektor som ikke er «sexy» nok for giverne. Myndighetene mister muligheten til å drive økonomisk helhetlig, sier Finanger ved den norske ambassaden i Dar es Salaam.

Forsker Graham Hobbs jobber for tiden på oppdrag fra UNDP for å se på hvilke holdninger giverlandene har til basketstøtten.

– Kurvstøtten passer inn i den trenden blant giverne som sier at tanzanianske myndigheter skal ha eierskap til utviklingen og at prosedyrene må harmoniseres.

– Det store spørsmålet blant giverne har vært hvordan man skal gjøre regnskap for midlene og deres vilje til å ta i bruk det tanzanianske

systemet. De er bekymret for både svindel og dårlig styring. Og man må vedkjenne seg at dette er en risiko ved kurvstøtten, sier Hobbs.

Halvparten utenfor. Hvem er så villig til å ta den risikoen? Nederland, Storbritannia, Danmark, Norge, Sveits, Irland og Tyskland. (I prinsippet er Verdensbanken blitt med, men de har ennå ikke utbetalt noen penger). Frankrike, Italia, Canada, USA, Japan, Spania og Belgia er ikke med, opplyser Hobbs.

Tyskland hadde lenge motforestillinger mot å delta, men i forbindelse med en Utstein-gruppens reise til Tanzania i vår, uttalte den tyske utviklingsministeren at de også slutte seg til.

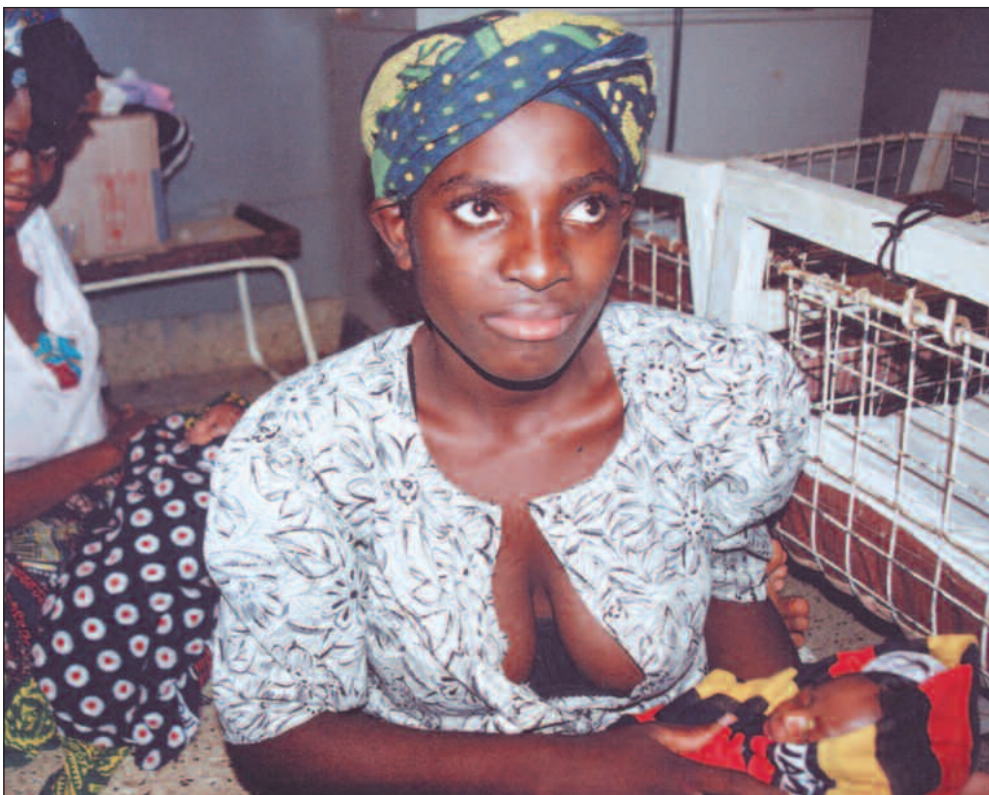
– Det er åpenbart at det er store fordeler å arbeide sammen.

Myndighetene må nå få ansvaret for å planlegge. Vi kan gi gode råd, men må ikke blande oss for mye. Vi må lære oss å stole på dem og å akseptere de valgene de gjør, sier Dr. Helmut Goergen, koordinator på helsesektoren i det tyske utviklingsbyrået GTZ.

Japan er det eneste landet som har gått ut offentlig og uttrykt bekymring og sagt at de ikke vil delta. Bistandsaktuelt ønsket et intervju med en representant fra den japanske ambassaden. De ønsket ikke å uttale seg.

Forsker Graham Hobbs har derimot snakket med japanerne: – Det er fortsatt viktig for Japan å holde sitt eget flagget høyt, og dermed mest drive bilateralt. Men de har også sagt at de ikke er fullstendig imot kurv, og at de vil overveie å slutte seg til.

Strider mot bunden bistand. For mange land har fortsatt en bistandspolitikk som innebærer omfattende bruk av bunden bistand. Når man

Norge gir i dag bare 15 prosent av helsebistanden via «koordinerings-kurven».

FOTO: CAMILLA SOLHEIM

TANZANIA

– Tall fra FNs utviklingsprogram, UNDP, viser at Tanzania mottok 911,7 millioner dollar (over åtte milliarder kroner) i utviklingshjelp i 1998. Det utgjorde 12 prosent av brutto nasjonal produkt.

skoordinering

gir til en kurv, er det umulig å kreve binding eller heise flagg.

Derfor er fungerende departementsråd Ewu Manumbu i Helsedepartementet opptatt av å skape et miljø der alle givere drar i samme retning, og at de som ikke er med i kurv-gruppen likevel følger de prioriteringene som myndighetene legger opp til.

- Vi er glad for det de gjør, men forsøker å oppmuntre dem til å arbeide innenfor vår visjon og det vi mener må gjøres, sier Manumbu. Han har stor tro på at når de andre givene ser hvor bra kurven fungerer, så vil de henge seg på.

- Dette er et nytt system, og de første signalene er gode. Hvis det blir enda bedre og vi kan bygge opp mer tillit, så vil det nok trekke til seg flere givere etter hvert, tror Manumbu.

- Koordineringen fungerer bra i helsesektoren, i kontrast til undervisningssektoren der det er mye mindre enighet om den underliggende politikken. Der er man verken enig om målet eller metodene, sier Hobbs.

For mye på kurs. Helmut Goergen fra tyske GTZ mener at givene likevel må følge godt med. For tiden er han bekymret for at for mye av pengene brukes på videreutdanning og kursing av helsepersonell. Kost og losjipengene er satt kraftig opp, og dermed «lønner» det seg for ansatte å reise på kurs.

- Jeg er redd for at det blir en del «overutdanning» som følge av dette. Mange kan tjene mer enn en månedslønn på en ukers kurs, sier han.

- Det er uheldig at det er uenighet innenfor giversamfunnet om man skal reagere på dette eller ikke. Jeg tviler på om dette er utdanning som de virkelig trenger, men de norske, danske og britiske givene vil ikke ha noen diskusjon om dette, og mener at tanzanianerne må bestemme det, sier Goergen. - Det er klart altfor tidlig å overlata alt ansvaret til tanzanianerne, vi har da også alt for lite erfaring med dette ennå

Mer arbeid allikevel? Foreløpig fortsetter alle «basket-givere» også bilaterale prosjekter ved siden av dem som går via kurven. Norge gir for eksempel i dag bare 15 prosent av sin helsebistand via kurven, og planlegger en økning de neste årene.

- Dette må da bety mer arbeid for myndighetene?

- Ja, i en overgangsfase er det mer kontakt, og belastningen er større enn noen gang. I tillegg til koordineringstiltakene har vi også tosidige prosjekter gående. Dermed har også myndighetene fått dobbelt opp. Men det er forhåpentligvis en annen type kontakt, sier Finanger ved den norske ambassaden.

Koordinering koster, og kanskje spesielt i starten. Myndigheter og givere skal bli enig om mål og metode, om regler for samarbeidet og hvordan pengene skal kontrolleres. Innenfor kurv-gruppen er det uenighet om hvor langt man skal gå og hvilke områder man fortsatt ønsker å ha en finger eller to med i spillet.

- Om det blir mindre arbeid for myndighetene kommer an på hvor mye givene involverer seg framover, sier Hobbs fra UNDP. Og foreløpig involverer de seg; Smilende bekrefter toppledelsen i Helsedepartementet at dagen etter Bistandsaktu-

elts besøk, skal de møte en delegasjon fra Danmark og uken etter er det møte med Tyskland.

Må måles. Både givere og myndigheter er opptatt av å lage gode indikatorer for å kunne følge med skikkelig. Flere givere mener at man om fem år bør kunne se i statistikken at

Vil ha gulrot og pisk

Joseph Sembodja fra REPOA - som driver uavhengige forskning på utvikling av fattigdom - vil ha konkrete mål i kurv-bistanden. - Bare på den måten kan at alle parter vite hva som kreves, sier han.

- Vi ønsker at det blir lagt fram gulrot og pisk. Hva skjer dersom tanzanianerne gjør det bra? Det er klart at dersom det oppstår ekstreme situasjoner som gjør at innsatsen er dårlig, for eksempel flom eller tørke, så er det greit. Men hvis for eksempel det viser seg at myndighetene har brukt pengene på helt andre ting, så er det greit å bli straffet. Det betyr mindre penger.

- Vi forventer ikke at givene skal ta skylden dersom det mislykkes, men da skal de heller ikke kunne skryte dersom det blir en suksess, sier Sembodja.

Departementsråden i Helsedepartementet har en litt annen oppfatning. - Dette er jo noe vi gjøre sammen, og vi skjuler ingenting for givene. Dersom vi mislykkes, så mislykkes vi sammen, og dersom vi lykkes, så lykkes vi sammen, sier Ewu Manumbu.

I Finansdepartementet er de enig i det: - Givene har noe de skulle ha sagt hele tiden, så det er ikke noe som vil komme overraskende på dem, tilføyes det fra den kanten.

Mer korrupsjon eller ei?

Tanzania er det sjette mest korrupte landet i Afrika, ifølge en ny ranking fra anti-korrupsjonsorganisasjonen Transparency International. «This is a corruption free zone» varsler en plakat på inngangsdøren i Finansdepartementet. I hvor stor grad kan givene stole på tanzanianske myndigheter?

Alle givene er enig i at det er de nødt til å gjøre.

- Det er en illusjon at vi har så mye bedre kontroll selv om vi har hånden på pengesekken. Problemet er ikke at pengene ikke blir rapportert riktig, de har relativt ryddige budsjett og regnskaper. Problemet er å vite om pengene faktisk går til det de skal, og at det gir faktiske resultater, sier ambassadesekretær Lornnts Finanger ved den norske ambassaden. UNDPs Oddvar Jakobsen mener det blir bedre kontroll, dersom alle givene følger samme rapporteringsprosedyre.

- Spørsmålet er også hvor mye det koster å mikrostyle pengene.

Må ha kontroll. Ikke alle tanzanianere er korrupte, mener Helmut Goergen fra det tyske byrået GTZ, men advarer mot å være for blåøyd: - Det er klart at vi argumenterer også for at vi skal ha en tett kontroll, nettopp fordi vi er ansvarlig overfor innbyggernes skattepenger, sier han.

Den norske ambassaden påpeker at det er myndighetenes ansvar

for eksempel helsesituasjonen i landet er blitt bedre.

- Det er en stor utfordring å måle effekten. Vi holder fortsatt på med å finne metoder for å måle resultatene. Men mye av dette er rent politiske reformer som går på institusjonsendring og kapasitetsbygging, sier Finanger.

Ewu Manumbu i Helsedepartementet.

Landdirektør James W. Adams i Verdensbanken mener givene nå må gi myndigheter rom - også til å gjøre feilgrep.

-Bør komme sjekker. - Slutt punktet for denne prosessen er den dagen man gir pengene direkte til myndighetene. Da skriver man ut en sjekk og mener at myndighetene vil bruke den rett, sier forskeren Hobbs på oppdrag for UNDP. Han er likevel i tvil om resultatet av reformene, koordineringen og strategiene.

- Det er så mange forandringer og så mange prosesser på gang på samme tid. Det skal godt gjøres at alle drar i samme retning.

Mer sagt enn gjort. Fortsatt er det mye mer som er sagt enn gjort. For til tross for mange flotte ord og utviklingsministre på løpende bånd, så mener UNDPs Jakobsen har det fortsatt er langt igjen.

- Tanzania er et eksperiment. Kurv-støtten gjelder foreløpig en liten del av bistanden, og det er en måte å fortsatt ha en viss kontroll uten å ta skrittet helt ut til budsjettstøtte. Behovet for kontroll ligger fortsatt under, og det betyr at man ikke har full tillit til de tanzanianske myndighetene.

å planlegge og legge fram et budsjett. - Vi har gitt fra oss kontrollen over pengene for lenge siden. Dette setter mer fokus på deres eget finanssystem. Nå kan vi se svakheter i deres system, og bidra med faglig bistand for å styrke det. Det er tross alt det tanzanianske systemet som skal fortsette, sier Finanger.

- Dette er en risiko vi aksepterer å ta. Vi er ikke naive, for vi vet at systemene er svake, sier han.

Enslig protest. Økonomijournalist Finnigan Wa Simbeye i den uavhengige avisen The Guardian er en av de få som er meget kritisk til kurv-støtte.

- Jeg ville aldri ha gitt noen penger til tanzanianske myndigheter. De har sviktet fullstendig. Jeg kan heller ikke se noen tegn til forbedringer de siste årene, sier Finnigan.

Han synes ideen om en kurv er god, men mener den bør være kontrollert av uavhengige og drevet av profesjonelle folk.

- Myndighetene er ikke kapable, og har mislyktes. Ofte er det penger som ingen vet hvor er blitt av, sier Wa Simbeye. Han håper likevel at koordineringen kan føre til noe positivt.

- I dag bruker myndighetene mer tid på å møte donorer, enn det de egentlig skal gjøre.

notiser

Skolepenger til Aserbajdsjan

Tett oppunder 500.000 kroner fikk de 750 elevene ved Kristelig Gymnasium (KG) i bøssene sine ved skolens innsamlingsaksjon 19. september. Pengene skal gå til Santalmisjonens skolearbeid blant det kristne Udin-folket i Aserbajdsjan.

- Det er et NORAD-støttet prosjekt, og dermed femdobles beløpet, sier en meget fornøyd rektor Tjostolv Berget til Bistandsaktuelt. Pengene skal gå til å sette forfalne skolebygninger i landsbyen Nich i stand og utruste skolene med blant annet skolebøker.

KG deltar ikke i den landsdekkende skoleaksjonen Operasjon Dagsverk (OD), men har valgt å holde sin egen innsamlingsdag der pengene går til et eget valgt prosjekt.

- Hovedgrunnen til at vi ikke er med på OD er at vår skole er privat. Den er eid av fire organisasjoner, og der tre er ytre misjonsorganisasjoner.

Gjennom elevaksjonen ønsker vi å synliggjøre eierne og det de gjør, sier Berget.

- Det er i tillegg mye enklere å motivere elevene når det er skolen selv som har valgt prosjektet, og ikke fått det stukket i hånden av noen utenfra, sier han.

- Tøffere Bank!

WASHINGTON: Det uavhengige overvåkingsorganet Transparency International (TI) har i en erklæring foreslått at Verdensbanken iverksetter en ti-punkts plan som omfatter revurdering av lån til land som mangler overbevisende strategier mot korrupsjon. TI mener Verdensbanken kan gjøre langt mer for å hjelpe utviklingslandene til å bremse den omfattende korrupsjonen som hindrer framskritt. Blant annet oppfordres Verdensbanken til å samarbeide med frittstående organisasjoner, samt at det utarbeides en svarteliste over personer og organisasjoner som er fratatt retten til bistandsfinansiert forretningsvirksomhet på grunn av korrupsjon. TI mener det er nødvendig at Verdensbanken prioriterer bekjempelse av korrupsjon i sin reformprosess og presser fram langt tøffere reformer i de offentlige tjenestene i utviklingsland. Dette for å sikre at funksjonærer i fattige land får lønninger de kan leve av, noe som igjen vil redusere korrupsjon. (IPS)

Flere gatebarn

SAN JOSÉ: Anslagsvis 17.000 gatebarn i mellomamerikanske byer i dag er ofre for likegyldighet, sier Kommisjonen for menneskerettigheter i Mellom-Amerika. Tallet på gatebarn øker med en alarmerende hurtighet. Orkanen Mitch i oktober 1998 alene forårsaket 20 prosent flere gatebarn. Situasjonen for gatebarna er verst i Guatemala og Nicaragua. Økonomisk vold og mangel på inntekt har presset barna ut på gatene. De siste to årene har 338 gatebarn blitt myrdet i Honduras. (IPS)

Ambassadesekretær Lornnts Finanger ved den norske ambassaden.

Journalist Finnigan Wa Simbeye.

Ille å vokse opp utenlands?

Barnedepartementet vil bedre oppvekstvilkår

Oppvekst i utlandet? Spennende og eksotisk? Ja, men det kan også være vanskelig. Nå vil Barne- og Familiedepartementet finne ut om hvordan det er å være norsk barn i utlandet – og hvordan det er å komme hjem.

• CAMILLA SOLHEIM

Etter langvarig press fra Interesseorganisasjonen for barn av nordmenn i utlandet (IBAN) er Barne- og Familiedepartementet nå i gang med å kartlegge situasjonen for norske barn i utlandet. Sosionom Berit Dahl er misjonærbarn, aktiv i IBAN og skrevet bok om temaet. Hun er svært glad for at myndighetene nå tar tak i oppvekstvilkårene til norske barn i utlandet.

– Det blir stadig mer vanlig å få en oppvekst på flyttefot. Det er utvilsomt mange positive erfaringer knyttet til det, men det er slett ingen selvfølge, sier Berit Dahl. Den forrige barneministeren, Valgerd Svarstad Haugland reagerte etter at misjonærbarna fortalte historier om seksuelle overgrep og lange perioder borte fra foreldrene.

– De hadde hatt det stusslig og ille, og hadde ikke en god oppvekst på internatskolen. De hadde rett og slett traumatisk opplevelser, sier informasjonsrådgiver Leif Gjerland i Barne- og Familiedepartementet (BFD) til Bistandsaktuelt. Departementet ber nå seks andre departement om å komme med informasjon.

Sikre rettighetene. De seks er: Arbeid- og administrasjons-; Justis-; Kirke-, utdanning- og forsknings-; Sosial- og helse-; Utenriks-; og Forsvarsdepartementet. Nå blir de bedt om å opplyse om hvorfor foreldre oppholder seg i utlandet, omfanget av oppholdet, hvilke problemer barna møter, om det er registrert problemer for barna som følge av foreldrenes opphold, om det er noen organisert oppfølging av barna fra norske myndigheters side, lovgrunnlaget for slik oppfølging og forslag til hvordan barns rettigheter

Eldrid Brekke (t.v.) og Heidi Westborg Steel i Interesseorganisasjonen for barn av nordmenn i utlandet (IBAN) vil at norske barn i utlandet skal ha flere rettigheter.

FOTO: GØRIL TRONSDEN

kan sikres. Per i dag har ikke BFD slik informasjon.

– Vi vet ikke hvorvidt det finnes spesielle regler som regulerer forholdene for norske barn i utlandet. Det er noe av hva høstens kartlegging forhåpentligvis vil gi svar på, opplyser Gjerland. Først da skal departementet vurdere å sette i gang politiske tiltak for å bedre situasjonen.

IBAN er spesielt opptatt av at barnevernsloven ikke gjelder for norske barn som er bosatt utenlands. Det innebærer at de ikke har de samme rettighetene ved omsorgssvikt som barn i Norge har. Henvendelser IBAN har gjort til de største utsenderorganisasjonene, viser at det bor rundt 4.000 norske barn i utlandet.

Berit Dahl er opptatt av at barna skal ha konkrete rettigheter fra myndighetenes side, men etterlyser også en mer bevisst holdning fra ar-

Vi vet ikke hvorvidt det finnes spesielle regler som regulerer forholdene for norske barn i utlandet. Leif Gjerland, Barne- og Familiedepartementet.

beidsgiverne. – Mange av dem er nok klar over hvilke utfordringer familien møter, men ønsker ikke å ta det ansvaret. Dermed blir det skjøvet ut i privatsfæren og alle må gjøre sine egne erfaringer, mener hun.

Komme hjem? 30-åringene Heidi Westborg Steel og Eldrid Brekke har bodd en tredel av livet sitt utenlands. Eldrid Brekke bodde i Nepal i ti år, mens Heidi Westborg Steel har bodd i Bangladesh, Nepal, Zambia og Sri Lanka i til sammen ti år. Eldrid som misjonærbarn og Heidi som NORAD- og Redd Barna-barn. Som aktive IBAN-medlemmer er de svært opptatt av å bedre situasjonen for norske barn som vokser opp i utlandet – både mens de er utenlands og når de kommer til Norge.

– Det var et sjokk å komme tilbake til Norge, sier Heidi Westborg Steel. Hun kom til Norge tidlig i tenårene. Ikke kan man sjargongen

og det er ofte dette som skiller misjonærbarn fra barn til diplomater, bistandsarbeidere og forretningsfolk. Disse gruppene har ofte arbeidsplassen i byen, dermed kan barna bo hjemme og gå på internasjonal skole. Misjonærene jobber ofte i «bushen», og dersom man ikke ønsker at barna skal gå på den lokale skolen, så er internatskole det eneste alternativet.

– Et av de største problemene er nettopp atskillelse fra foreldrene. Men flytting er også et stort problem, og det gjelder alle typer utenlandsarbeidere. Familien er mye på flyttefot, og det er også andre familier. Det fører til store utskiftninger i nærmiljøet. Diplomatarbarn er jo ofte tre til fem år i et land, før de reiser videre til et nytt land, sier Gjora.

– Tar dere opp ungenes situasjon spesielt i deres misjonærforberedelser?

– Nei, men det kommer. Vi har blant annet tenkt på kurs for barna, men det passer ikke for de minste. Jo eldre barna er, jo mer aktuelt er det. Men det er foreldrene som i størst

blant norske ungdommer, ikke kan man navnet på de hippeste popbandene og ikke kan man «norske» aktiviteter, som å gå på ski...

– Foreldrene er norske, og de er oppsatt på og gleder seg til å komme hjem. Men for ungene som har bodd en større del av barndommen i et annet land, så er ikke Norge hjemme, understreker Heidi. Både hun og Eldrid er opptatt av at det i utgangspunktet er veldig spennende og lærerikt å vokse opp utenlands, og at ved å være litt mer bevisst, kan både oppholdet ute og hjemkomsten bli enda bedre. Begge tror at flere utsendere, både departementer, bedrifter og organisasjoner, etter hvert blir nødt til å ta mer hensyn til barna for å opprettholde rekrutteringen.

For til tross for vonde år på internatskoler og krise ved hjemkomst, er ikke Eldrid Brekke i tvil:

– Jeg kunne aldri tenkt meg å ikke vokse opp i utlandet.

FORSLAG FRA IBAN OM HVA SOM MÅ GJØRES:

- Pedagogisk-psykologisk-tjeneste (PPT) må bli et permanent tilbud.
- Norsk Nettskole må bli en permanent ordning.
- Rett til morsmålsundervisning når barna kommer tilbake til Norge, og rett til fritak fra side-målsundervisning.
- Norske internatskoler: ingen rettssikkerhet for barna. Finnes ordensregler for barna, men ingen plikter for personalet. Krav om vandelsattest for personalet.
- Utvikle forberedelses- og innslusingsprogrammer for voksne og barn.
- Ulike integrerings-/tilbakevendingsstiltak for flerkulturelle barn og ungdommer med norske foreldre.
- Skape fagmiljøer for norske lærere i utlandet (flerkulturell pedagogikk, bruk av lokalmiljøet i undervisningen osv).

Tårer på internat

• CAMILLA SOLHEIM

Det er ti år siden tidligere misjonærbarn fortalte om lange fravær fra foreldrene og seksuelle overgrep på de kristne internatskolene. Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM) har i dag i overkant av hundre elever ved sine skoler i utlandet.

– Er situasjonen blitt bedre?

– Vi gjør så godt vi kan. Mye har forandret seg de siste ti årene etter at «misjonærbarn-saken» kom opp på slutten av 80-tallet, sier Eli Gjora i Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM). Hun er saksbehandler for utenlandsskolene i misjonsorganisasjonen. NLM har skoler i Etiopia, Kenya, Elfenbenskysten, Peru, Bolivia, Japan og Mongolia.

– Vi forsøker og begrense bruken av internatet, og prøver heller andre alternativer. De stedene vi fortsatt har internat, ønsker vi ikke at de yngste elevene skal bo der. Flere steder har vi hjemmeskole kombinert med at lærerne reiser rundt og hjelper både elever og foreldre som har fått mer ansvar for undervisning. På

mellomtrinnet (4-6 klasse) er det mer opptil hva foreldrene ønsker for barnet. Men uansett forlenger vi alle ferier med to-tre uker i tillegg til at de oftere får besøk av foreldrene, sier Gjora. Det er foreldre og lærere som har ansvar for å følge med hvordan barnet har det.

Tar raskere affære. – Hvis det er noe galt er det i hovedsak foreldrene vi får tilbakemelding fra. Men først og fremst er det lærerne som følger med og tar affære. Vi er mye raskere til å handle og til å finne løsninger nå enn tidligere. Foreldrene er flinke til å si i fra, men hvis ungene har problemer så viser det seg ofte i ettertid. Men jeg tror at i våre dager er vi bedre til å ta signaler og for eksempel tilkalle foreldrene. Vi er raskere til å legge om, og i noen tilfeller anbefaler vi misjonærene å reise hjem, hvis vi ser at det er til det beste for barna, sier Eli Gjora.

For det er nettopp den lange atskillelsen fra foreldrene som har vært det store problemet for mange,

Det er nettopp den lange atskillelsen fra foreldrene som har vært det store problemet for mange

grad trenger informasjon om dette temaet, sier Gjora.

Misjonsorganisasjonene har de siste ti årene måttet jobbe for å forbedre ungenes situasjon, og Gjora er glad for at myndighetene ser på saken. Hun påpeker at misjonsorganisasjonene har gjort mange nyttige erfaringer.

– Vi er ikke kontaktet i denne saken, men vil gjerne komme med innspill. Vi har mest kontakt med skolemyndighetene, og de har vært lite fleksible i forhold til vårt ønske om hjemmeskole og alternative undervisningsmåter.

Det er nemlig svært vanskelig å få økonomisk støtte til andre undervisningsmetoder enn vanlig skole. Private skoler i utlandet får ellers 85 prosent støtte fra den norske staten. En alternativ undervisningsmetode er via internett, men det kan være problematisk på grunn av upålitelig strømtilførsel og dårlig utbygd tele-nett.

Givere slår hardt mot Zimbabwe

Norge er blant de første på banen

HARARE (b-a): Zimbabwe er midt oppi en gigantisk økonomisk, sosial og helsemessig krise. Samtidig vil norske myndigheter vil redusere bistanden dramatisk. Land etter land etter land snur ryggen til Zimbabwe. Handelsminister Nkosana Moya er lei for den norske holdningen. Opposisjonen er ikke overrasket.

ZIMBABWE

• I ZIMBABWE: WILSON JOHWA
Regjeringen Stoltenberg foreslår i statsbudsjettet at Zimbabwe mister sin status som hovedsamarbeidsland for norsk bistand. Om forslaget får flertall i Stortinget vil det bety at årlige bevilgninger på rundt 45 millioner kroner vil falle bort. Begrunnelsen er at myndighetene i Zimbabwe har gjort for lite for å snu landets katastrofale økonomiske utvikling landet, det kontroversielle engasjementet i krigen i DR Kongo og den stadig forverrede situasjonen for menneskerettighetene. Hvordan stiller myndigheter og opposisjon seg til de norske utspillene?

- De nordiske landene er blant de viktigste finansieringskildene for Zimbabwes utviklingsprosjekter. De har støttet oss helt fra for landet ble uavhengig i 1980, og de er naturlige samarbeidspartnere for oss. Derfor setter de oss i en stygg klemme, hvis de nå stopper bistanden til Zimbabwe, sier handelsminister Nkosana Moyo.

Learnmore Jongwe, talsmann for opposisjonspartiet Movement for Democratic Change (MDC), kommenterer: - Dette kommer ikke som noen overraskelse for noen rettskafne zimbabwere. På grunn av det anarkiet vi har i dag, er det svært få land som er villige til å handle med oss eller å støtte oss.

Gulrot og pisk fra USA. Endringene i den norske bistandspolitikken kommer i kjølvannet til en et liknende amerikansk forslag, som for øyeblikket er til behandling i kon-

gressen. USA planlegger å kutte både i bistand og i planlagte tiltak for gjeldslette. Forslaget pålegger også amerikanske representanter i Verdensbanken og IMF-Pengefondet å stemme mot nye kreditter til Zimbabwe.

Det amerikanske forslaget er «gulrot og pisk» på en gang, fordi det også inneholder en bevilgning på 16 millioner US-dollar til landreformer, så snart den amerikanske presidenten og kongressen er overbevist om at demokratiet er gjenopprettet i landet.

Danmark og Sverige vurderer. Førstesekretær Wenche Gulnes ved den norske ambassaden i Harare sier at også de andre nordiske landene kan komme til å kutte ned på bistand. Danmarks ambassadør Erik Fiil forteller at hans regjeringen har ikke foreslått dette ennå, men at også den er bekymret over landokkupasjonene, den økonomiske utviklingen og den lovløse tilstanden.

- Norske myndigheter ligger et skritt foran oss, og jeg håper vi ikke blir nødt til å følge opp, sier Erik Fiil.

Han forteller at den danske utviklingsministeren, Bjørn Trøjborg, har planer om å besøke Zimbabwe i november. Formålet er å diskutere landets bistandsbehov i lys av de nye sosioøkonomiske problemene.

Erik Fiil opplyser også at Danmark hadde planer om å øke bistanden til infrastruktur i Zimbabwe, men at disse ble lagt på is i mars som følge av at landet ikke lenger fulgte sin egen grunnlov.

Sveriges ambassadør i Zimbabwe, Lennarth Hjelmaker, sier at Sverige ikke vil undertegne noen ny bistandsavtale med Zimbabwe før lov og orden er gjeninnført, landet har fått et godt styresett og en sunn økonomisk politikk.

- Disse områdene er nøkkelen til om vi fortsetter bistandssamarbeidet eller ikke, og vi følger nøye den politiske og økonomiske utviklingen, sier Hjelmaker. Sverige har gitt rundt 270 millioner kroner i bistand til Zimbabwe årlig siden 1980-tallet.

Trippel katastrofe. Verdensbanken

Stadig mindre i kyllingburene under Zimbabwes økonomiske krise.

FOTO: KAREL PRINSLOO/SCANPIX

har nå nedklassifisert Zimbabwe til et lavinntektsland, og Bankens representant i Zimbabwe, Rogier van den Brink, mener at landet står foran tre katastrofer: en makroøkonomisk, en sosial og en HIV-katastrofe. At landet er midt i en prosess fra ett-partistat til en demokratisk flerpartistat kompliserer bildet ytterligere.

Et uttrykk for den makroøkonomiske krisen er at BNP-et forventes å synke med fem prosent i år. Dessuten sank verdien av Zimbabwe dollar fra 12 zim-dollar for en US-dollar i oktober 1997 til 53 nå nylig. Mangel på utenlandsk valuta har i sin tur ført til oljekrise og strømrasjonering i landet.

Den sosiale krisen ser en ved at fattigdom og økonomiske forskjeller øker, arbeidsledigheten øker, og sosiale ytelser blir færre og mindre. I dag bruker Zimbabwe mindre på helse per innbygger enn i 1980.

25 prosent av alle voksne i Zimbabwe er HIV-positive. Det gjør landet til et av de hardeste hiv-rammede i verden. Rundt 1 200 mennesker dør av aids hver uke, og det er anslagsvis 670 000 foreldreløse barn i

landet. Det vil si at et av seks barn under 18 år har mistet begge foreldrene sine.

Retning: nedover. Midt i denne trippelkrisen er det ikke bare i Norden bistandsskepsisen mot Zimbabwe øker. EU truer med å bryte den politiske kontakten med Zimbabwe. Dette skulle gjelde generelt for land der bistand trekkes tilbake. Også den Brussel-baserte International Crisis Group (ICG) har anbefalt en begrensning av diplomatiske bånd med Zimbabwe, inntil regjeringen igjen respekterer grunnloven, menneskerettighetene og går inn for et godt styresett.

I en rapport med tittelen «Tre måneder etter valget» skriver ICG: «I slutten av september er befolkningen preget av ustabilitet, frustrasjon og sinne. Det finnes ikke noe positivt lederskap, ingen har noen følelse av hvilken retning landet går - bortsett fra nedover.»

Wilson Johwa er redaktør i The Zimbabwe Mirror. Han er en del av det internasjonale journalistnettverket til Sørvis.

”

Ingen i Zimbabwe har noen følelse av hvilken retning landet går bortsett fra nedover.

International Crisis Group

Norge vil stoppe stat-til-stat til Zimbabwe

Det har lenge ligget i kortene, og i forslaget til neste års statsbudsjett blir det slått fast: Zimbabwe mister statusen som prioritert samarbeidsland. Stat-til-stat-bistanden kuttes helt.

• BIBIANA DAHLE PIENE

Ved å skrive null kroner i stat til stat-overføringene til Zimbabwe, sender norske myndigheter et kraftig signal til president Robert Mugabes regime.

- Forutsetningene for bistand til Zimbabwe er ikke lenger til stede, slår utviklingsminister Anne Kristin Sydnes fast.

- Vi har lært enormt mye om bistand de siste årene. Blant annet vet vi nå at en av de viktigste forutsetningene for at bistanden skal lykkes er at landet har et godt styresett. Når vi ser et fravær av dette, eller når situasjonen i et land blir håpløs, må det få konsekvenser, sier hun.

Får noe støtte. Det var voldelighe-

tene rundt valget tidligere i år, og de voksende problemene rundt den lenge bebudede landreformen som har fått det til å toppe seg for norske myndigheter. Mugaber er blitt skarpt kritisert for sin unnfallenhet overfor kriminelle bander og såkalte krigsveteraner som har okkupert «hvite» farmer ulovlig.

Samtidig innrømmer Sydnes at regjeringen innerst inne ønsker å fortsette samarbeidet, som har røtter langt tilbake i tid. Dersom situasjonen skulle endre seg, vil regjeringen derfor ta opp saken med Stortinget på nytt.

I fjor fikk Zimbabwe til sammen 105 millioner kroner i bistand. Av dette utgjorde stat til stat-bistanden om lag 40 millioner kroner. Den resterende støtten på rundt 60 millioner, som tas fra regionbevilgningen, potten til næringsutvikling og støtten via de frivillige organisasjonene, vil opprettholdes til en viss grad, men også her vil det bli kuttet noe.

- Vi vil revidere hele porteføljen til Zimbabwe, sier Sydnes.

I forslaget til statsbudsjett

understreker regjeringen at man til tross for den vanskelige situasjonen ikke må undervurdere den betydningen Zimbabwe har innenfor utviklingen av SADC-regionen. Derfor vil man beholde en begrenset bistand der spesielt fattige grupper skal prioriteres.

Ambassaden består. Foreløpig får bistandskuttet ingen konsekvenser for den norske ambassaden i Harare.

- Vi har ikke lagt opp til noen endring i størrelsen på ambassaden, opplyser informasjonssjef i UD Jon Mørland.

Ambassaden er i stedet tiltenkt en større rolle i utviklingen av et bredere samarbeid med SADC-regionen.

Problematisk dobbeltmanøver. Å gi Mugabes regime klar beskjed om at man ikke lenger vil støtte dem er ikke uproblematisk. Det påpeker medieprofessor Helge Rønning, som er godt kjent med forholdene i Zimbabwe, og som var til stede som valgobservatør under valget i juli.

- Det er en komplisert balansegang man begir seg inn på. Det er viktig å huske at Zimbabwe har en veldig sentral posisjon i alt som foregår i det sørlige Afrika. Vi må ikke miste det perspektivet. Norge ønsker jo å styrke samarbeidet med SADC, og der har Zimbabwe stor innflytelse. Man kan nesten kalle det en dobbeltmanøvrering, et eksperiment med å ri to diplomatiske hester samtidig, sier Rønning.

I tillegg vil det bli vanskelig å opprettholde relasjonene til zimbabwiske myndigheter når man opprettholder støtten til organisasjoner som oppfattes som fiendtlighsinne - det vil si omtrent alle organisasjoner som Mugabe ikke kontrollerer.

- Man kan ikke være tilstede i et land som bistandsgiver uten å ha en viss relasjon til myndighetene der, mener Rønning.

- Samtidig er det veldig viktig å opprettholde kontaktene med de lelene av samfunnet som representerer et alternativ til den autoritære staten.

ZIMBABWE

1,5 milliarder kroner mer i bistand

Målet om 1,0 prosent er fjernere enn i 1999

Ap-regjeringen kutter i stat-til-stat bistand og lar mer penger gå via internasjonale organisasjoner. Fortsatt er posten mottak av flyktninger i Norge den største i bistandsbudsjettet. Målt i penger vokser budsjettet mye. Helsetiltak øker samlet med 300 millioner. 200 av disse skal gå til GAVI – den internasjonale vaksineringskampanjen. Utviklingsminister Anne Kristin Sydnes forsvaret volumveksten i bistanden med at den har liten innvirkning på norsk økonomi.

• CAMILLA SOLHEIM

Helt siden Stoltenberg-regjeringen kom til makta i vår har den lovet økte bistandsmidler. Målt i kroner øker 2001-budsjettet med nesten 1,5 milliarder kroner til 12,35 milliarder kroner – eller 14 prosent – sammenlignet med årets budsjett (saldert 2000).

Men til tross for målet om en bistandspott på én prosent av brutto

nasjonal inntekt (BNI) representerer 2001-forslaget stilstand. Mens forbruket i 1999 svarte til 0,91 prosent, svarer 2001-forslaget til 0,89 prosent. I prosent av BNI er det samme som beregnet forbruk for 2000.

– Jeg skulle gjerne ha økt prosentandelen, men med den raske BNI-veksten vi har hatt, var dette det vi kunne få til. Men tross alt er det viktigere å øke budsjettet i kroner enn i prosent, kommenterer utviklingsminister Anne Kristin Sydnes til Bistandsaktuelt.

Utenriksdepartementet har de siste månedene utredet hvordan flere oljepenger kan brukes uten fare for såkalt overoppheting av økonomien. Bakgrunnen er nettopp ambisjonen om å øke bistanden til én prosent av BNI.

– Situasjonen er den at utviklingshjelpen har en betydelig mindre innvirkning enn andre budsjettposter, og på noen områder har den bortimot nullvirkning. Dermed kan vi tillate oss å bruke mer penger på dette området, fortsetter Sydnes.

Øker mest: Internasjonale organisasjoner: Størstedelen av økningen på 1,5 milliarder kroner går til multilaterale organisasjoner. Sammenlignet med 2000-budsjettet øker bistanden via disse organisasjonene med 866 millioner kroner og utgjør en tredel av årets budsjettforslag – opp fra 30 prosent i 2000 til 33 prosent 2001. Først og fremst er det Verdensbanken og FN-organisasjonene som skal få mer penger.

– Vi ønsker et mye sterkere internasjonalt samarbeid og det er også et stort behov for mer koordinering, forklarer Sydnes. Hun viser til at flere land vil øke deres bidrag til FN-systemet, blant annet Frankrike som vanligvis holder «trikoloren» veldig høyt. Selv om en større andel penger går via flernasjonale organisasjoner understreker Sydnes at Norge har stor innflytelse over disse pengene.

– Vi sitter i styrene og er med på å prioritere hvor pengene skal gå, sier hun. Hensynet til den norske krona har også spilt en rolle for hvorfor regjeringen lar mesteparten av økningen gå til flernasjonale organisasjoner.

– Pengene til disse organisasjonene har mindre effekt på norsk økonomi, men som utviklingsminister har dette vært et underordnet hensyn. Jeg ønsker mest mulig utvikling ut av hver krone, samtidig som jeg ønsker å styrke FN's innsats på landnivå, poenterer utviklingsministeren.

Hun ser dette spesielt i sammenheng med Verdensbankens rolle i de samme landene: – Vi kan ikke svekke FN-organisasjonene, som er sterkt lokalt forankret, for da blir Banken alt for sterk. Vi trenger framfor alt et solid samarbeid på landnivå mellom Verdensbanken og FN-systemet, framhever Sydnes.

I budsjettforslaget økes bidraget til UNDP med rundt 60 millioner kroner – til et totalt 650 millioner kroner. For Verdensbanken er forslaget 141 millioner kroner ekstra og vil da motta til sammen 561 millioner kroner.

Fortsatt økt støtte til flyktninger i Norge: ECDs utviklingskomité (DAC) har siden tidlig på 90-tallet godkjent at en del av de pengene, som brukes til mottak av flyktninger, kan godkjennes som offisiell bistand (ODA).

Det store behovet for mer penger til bedre helsetilbud i utviklingsland reflekteres i budsjett-forslaget. Bildet viser n

BISTANDSBUDSJETTET 2001

OPP OG NED MED BISTAND

Først og fremst blir det i 2001 mindre til prioriterte land og regioner, men delvis også mindre til såkalt utvidet samarbeid. På den andre siden blir det større andeler via internasjonale organisasjoner. Dette er noen hovedtrekk i fordelingene av norsk bistand i seinere år. Tabellen under viser hovedtall for de ulike områdene. Tall for 1998 og 1999 er regnskapstall. Tall for 2000 er saldert budsjett, mens for 2001 er det foreslått budsjett.

Administrasjon av utviklingshjelp:

1998: 4,4 prosent
1999: 4,8 prosent
2000: 4,9 prosent
2001: 4,6 prosent

Prioriterte land og regioner:

1998: 20 prosent
1999: 20,5 prosent
2000: 21,2 prosent
2001: 17,7 prosent

Utvidet samarbeid (friv.org., næringsliv, forskning etc):

1998: 21 prosent
1999: 19,6 prosent
2000: 19,7 prosent
2001: 18,9 prosent

Bistand via internasjonale organisasjoner:

1998: 31,2 prosent
1999: 27,9 prosent
2000: 30 prosent
2001: 33 prosent

Nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokrati:

1998: 23,4 prosent
1999: 27 prosent
2000: 24,2 prosent
2001: 25,4 prosent

Budsjettet representerer et løft for verdens barn.

Anne Kristin Sydnes, utviklingsminister

Inkludert er utgifter til mat, bolig og språkopplæring de første tolv månedene.

På grunn av et uventet stort antall flyktninger fra Kosovo måtte årets reviderte budsjett justeres til rekordhøye én milliard kroner, etter at regjeringen først hadde satt av 665 millioner kroner. I 2001-forslaget er det øremerket 827 millioner kroner til disse formålene.

Sydnes nevner i dennes sammenheng at det var Bondevik-regjeringen som la opp til at man skal regnskapsføre 100 prosent av ODA-godkjente flyktningkostnader som utviklingshjelp.

– Jeg er ikke ubetinget glad for dette, og det kan grunn til å reflektere over en slik bruk, ikke minst ut fra den praktiseres veldig forskjellig i ulike land, tilføyer ministeren.

Satsingsområde: Helse. Regjeringen øker støtten til helserelaterte tiltak med til sammen 300 millioner kroner – til 1,2 milliarder kroner som tilsvarer 9,7 prosent. Fra Stortingets side er målet å bruke ti prosent av bistandsmidlene til helse. «Et løft for verdens barn» karakteriserer utviklingsminister Sydnes regjeringens budsjettforslag der 200 millioner kroner er satt av til den Globale alliansen for vaksiner og immunisering (GAVI). Regjeringen ønsker at Norge skal gå aktivt inn i GAVI, som vil bidra med penger, fagkunnskap og politikk.

Regjeringen vil også satse sterkere på bekjempelse av hiv/aids, og setter av 65 millioner mer enn fjorårets budsjett.

Mindre til stat-til-stat. En av endringene fra denne regjeringen er å sette av mindre penger til det som kalles prioriterte land og regioner. 2001-forslaget innebærer her en nedgang på rundt 100 millioner kroner – eller 4,6 prosent – sammenlignet med saldert 2000-budsjett. Zimbabwe kuttet som prioritert samarbeidsland, og støtten til Etiopia og Eritrea reduseres kraftig (se s. 11 og 14).

Særlig er de afrikanske samarbeidslandene som vil merke nedgang. Bistand til Afrika under posten «Bistand til prioriterte land og regioner» kuttet med 60 millioner kroner. Sydnes understreker at det ikke betyr at støtten til Afrika reduseres som sådan, men at regjeringen heller gir den via flernasjonale organisasjoner og regionale bevilgninger.

– Vi legger større vekt på regionalt samarbeid, og støtten vil ikke lenger knyttes tett opp til et enkelt land, sier hun. På grunn av bevilgninger til FN og økt støtte til gjeldslette vil støtten til afrikanske land totalt øke med 7,5 prosent, ifølge utviklingsministeren.

På stedet hvil. For tredje år på rad øker ikke regjeringen tilskuddet til

Budsjettet i 2001

Formalt belegg på mor-barn avdelingen på Ntawi-distriktsykehus i Malawi.

FOTO: ODD IGLÉBÆK

norske frivillige organisasjoner. I en pressemelding kritiserer Redd Barnas generalsekretær Gro Brækken regjeringen for ikke å øke andelen. Denne kritikken tilbakeviser Sydnes.

- Det er en stor andel som går gjennom de frivillige organisasjonene, og de vil fortsatt spille en betydelig rolle. Det er det ingen tvil om. Men vi håper at de i økende grad vil samarbeide med de multilaterale organisasjonene, sier Sydnes. Hun varsler en stor gjennomgang av de frivillige organisasjonenes rolle i norsk bistand i løpet av det kommende budsjettåret.

Sydnes avviser også Gro Brækkenes uttalelser om at det blir mindre penger til flyktninger utenlands.

- Vi har ryddet opp i denne posten, og overført tiltak for 70 millioner kroner som tidligere har stått på denne posten til langsiktige tiltak. Dermed frigis disse midlene på posten for flyktningetiltak, menneskerettigheter og humanitær bistand, sier Sydnes.

Finanskomiteen avgir sin innstilling til budsjettet 20. november. Partiene har frist til 7. november med å avgis sine primærstandpunkt.

Vil du lese hele budsjettet? <http://www.odin.dep.no/bud2001/>

”

- Noe av det mest positive med budsjettet er at regjeringen legger opp til å gi mer penger via multilaterale organisasjoner.

Karl Rolf Pedersen, førsteamanuensis ved Norges Handelshøyskole.

For og imot på Stortinget

Fremskrittspartiet vil halvere bistandsbudsjettet. Høyre vil ha mer i nærområdene, mens SV og Kristelig Folkeparti vil ha volumøkning. Slik er hovedtrekkene i reaksjonene fra opposisjonen på Stortinget.

• CAMILLA SOLHEIM

- Vi er motstander av tvunget statlig u-hjelp, bortsett fra katastrofe- og nødhjelp, sier Fridtjof Frank Gundersen, FrP: - Vi er også tilhengere av å hjelpe flyktninger i utlandet. Vi ønsker å overføre penger til Høyre-kommisjonen og ferdig med det. Det er vårt utgangspunkt. Vi er ikke begeistret for økt tradisjonell u-hjelp. Vi ønsker å redusere halvparten av budsjettet, og hvorfor ikke mer? Resten skal gå til flyktninger og til humanitær- og nødhjelp.

- Med hensyn til dette budsjettet er vi glad for at u-hjelpen til Zimbabwe kuttes. Vi er spesielt imot hjelp til Palestina - Arafats stat. Vi mener det er et korrupt samfunn som krenker menneskerettigheter, og mener at det er naturlig at de rike araberlandene i Midtøsten trår til med støtte, slutter Gundersen.

Høyre er ikke imponert. - Vi er lite imponert over det regjeringen har lagt frem. Det er veldig tradisjonelt, og man fortsetter å smøre penger ut over, og vil hjelpe alt og alle - fremfor å konsentrere bistanden sterkere, sier Høyres Siri Frost Sterri, - Særlig i synes vi det er litt grotesk når et land som Zimbabwe kuttes fra land-bevilgningene, men forsetter å få støtte gjennom regionbevilgningene.

- Det er også en skuffelse at forhåndsvarselet om økt bevilgning til det sentrale Øst-Europa og Russland ikke er riktig. Der ligger en tilsynelatende økning på rundt 150 millioner kroner, men de som har hukommelse vil huske at det ikke en gang er nok til å dekke opp for årets tilsgagnsfullmakt, som var på 200 millioner. I realiteten betyr det at det blir mindre «friske» penger, og at man skyver problemene foran seg.

- Vi er glad for støtten til gjeldslette, så lenge det stilles strenge krav til de landene som mottar den, sier Høyres representant.

KrF vil ha mer. - Bistandsministeren har gjort en god jobb med å slåss for en skikkelig pluss på bistandsbudsjettet. Men jeg er skuffet over at an-

delen av BNI ikke er økt, sier Einar Steensnæs, talsmann for Kristelig Folkeparti.

Han vil i tiden framover spesielt se på hvordan budsjettet slår ut for de norske frivillige organisasjonene: - Det er fremdeles usikkert hvor stor andel av veksten som de frivillige organisasjonene får. Jeg mener det er klare fordeler å fordele bistand via dem. De gjør en viktig jobb for å skape en bred folkelig forståelse og aksept for den høye bistanden, sier Steensnæs.

SV rimelig fornøyd. - Vi er fornøyd med den solide veksten, samtidig synes vi at når målet er én prosent av BNI, så er det sørgelig at de aldri kommer nærmere. Det er dumt å snakke om dette målet, når det aldri skjer. Vi tror det er mulig å øke budsjettet, og det er nok å bruke pengene på, kommenterer SVs Lisbet Rugtvedt.

- Vi er misfornøyd med at pengene til flyktninger i Norge stadig vekkes hentes fra bistandsbudsjettet. Vi er ikke i mot at det brukes penger på dette, men det hører hjemme hos Kommunaldepartementet, tilføyer hun.

- Regjeringen motsier seg selv

- Regjeringen sier på den ene siden at man vil belønne land som driver en fornuftig økonomisk politikk og som har godt styresett. Samtidig sier den også at man vil opprettholde bistanden til Afrika. Det blir ikke troverdig, sier førsteamanuensis Karl Rolf Pedersen ved Norges Handelshøyskole.

Pedersen, som er spesialist på u-hjelpsøkonomi er kritisk til flere sider ved det budsjettet den nåværende Ap-regjeringa har lagt fram:

- Der er mange gode intensjoner, men tendensen er at problemene skyves under teppet. For eksempel er heller ikke denne regjeringen villig til å diskutere hva som er god og dårlig bistand. Det er synd, for der er akutt behov for grundige evalueringer. Nettopp gjennom slike kan vi bygge opp en kollektiv hukommelse, og vi kan lære av våre feil.

- **Premierer vanstyre.** En stadig mer utbredt oppfatning i norsk bistandspolitikk er at bistand bør gis til land, som har demonstrert at de er på rett vei i forhold til økonomisk vekst og bedre levevilkår. De fleste av Norges hovedsamarbeidsland, som primært ligger i Afrika, kan vanskelig sies å tilhøre en slik gruppe.

- I budsjettet legges det opp et prinsipp, hvor vi gir mest der behovene er størst, og dermed kan vi lett ende opp med å premiere vanstyre og fiasko. Vi kan til og med underminere nasjonale bestrebelser som trekker i retning av å redusere hjelpebehovene, sier Karl Rolf Pedersen.

- Regjeringen signaliserer at satsingen på bedre helsetjenester skal videreføres og trappes opp. Hvordan virker et slikt signal i mottakerland av norsk bistand, spør han. - Vil nasjonale myndigheter øke eller redusere sin egen satsing i helsesektoren? Dersom de er rasjonelle i øko-

nomisk forstand, vil deres egen vilje til å satse bli mindre. De vil overføre midler og bestrebelser til andre områder.

- **Ikke mer til organisasjonene.** Karl Rolf Pedersen sier han er skeptisk til at de frivillige organisasjonene ønsker at mer midler skal gå via dem: - Disse organisasjonene bruker argumentet at de jobber utenfor de offentlige kanalene. Når de får mer penger og blir store, kan de ikke lenger jobbe usynlig. Igjen kommer argumentet, om at dersom myndighetene vet at disse bruker penger på skole eller helse, så kan dette fortrengte egen satsing.

- Noe av det mest positive med budsjettet er at regjeringen legger opp til å gi mer penger via multilaterale organisasjoner. Dette er bra ut fra at disse kan bidra til å senke givernasjonens egeninteresse. I tillegg er Verdensbanken mer profesjonell, og dermed bedre på flere måter, sier Karl Rolf Pedersen.

Han ser ingen grunn til at regjeringen ikke allerede i år kunne ha økt bistandsbudsjettet til én prosent av BNI. - Nei, hvorfor ikke? Det er bare snakk om et politisk vedtak. Det er bare å ta tilsvarende beløp fra petroleumsfondet. Dersom det går via multinasjonale organisasjoner fører det heller ikke til mer press på den norske økonomien.

- Men samtidig vil jeg ikke uten videre anbefale at det brukes så mye penger til bistand, nettopp fordi vi er så usikre på kvaliteten og effekten.

- Det som politikerne er interessert i, er først og fremst symbolverdien. Dersom bistanden øker er vi gode mennesker, og dersom vi reduserer er vi dårlige mennesker. Dessverre er liten interesse blant politikerne å se på om bistanden virkelig virker, slutter Karl Rolf Pedersen.

HER KOMMER DET MER PENGER

Hvem og til hva blir det mer bistandspenger i 2001 sammenlignet i år (det saldert 2000-budsjett). Under følger en gjennomgang av hovedpostene, rangert i forhold til volumvekst:	
Fred, forsoning og demokrati (primært Balkan):	273
GAVI: (Globale alliansen for vaksiner og immunisering):	200
Mottak av flyktninger i Norge:	198
Verdensbanken:	141
Multilaterale giverfond:	125
Fondet for internasjonale gjeldsoperasjoner:	100
HIV/Aids-tiltak:	65
Naturkatastrofer:	60
FNs utviklingsprogram, UNDP:	61
Administrasjon av utviklingshjelpen:	36
FNs barnefond, UNICEF:	30
Andre FN-organisjoner:	27
Verdens Matvareprogram, WFP:	25
Bistand til Midtøsten:	25
FNs befolkningsfond, UNFPA:	20
Asiatiske utviklingsbanken:	14
Forskning i utviklingsland:	12
Nordisk utviklingsfond:	10
Fredskorpset:	9
Forskning om utviklingsspørsmål:	8
Interamerikanske utviklingsbank:	4
Tall i millioner kroner.	

Vil ha plan for å nå én prosent

Men organisasjonene har ulikt syn på egenandeler

De frivillige organisasjonene reagerer både positivt og negativt på årets statsbudsjett. Felles for alle er skuffelsen over at prosentandelen av BNI ikke har økt. Norsk Folkehjelp vil be Stortinget om å gjøre et forpliktende prosentvedtak.

I forhold til kravet om 20 prosent egenandel opprettholdes, står de derimot splittet.

• BIBIANA DAHLE PIENE
OG CAMILLA SOLHEIM

Til tross for glede over at bistandsbudsjettet øker med halvannen milliard kroner, kommer alle de største organisasjonene med kraftig kritikk over at regjeringen ikke følger opptrappingsplanen. Lengst går generalsekretær Halle Jørn Hanssen i Norsk Folkehjelp, som håper å få de øvrige «fem store» organisasjonene med seg, i å legge press på politikerne før budsjettet skal vedtas:

- Jeg vil foreslå for Stortingets utenrikskomité at de legger opp til et forpliktende vedtak i Stortinget om å øke prosentandelen til én pro-

sent i løpet av neste stortingsperiode, Jørn Hanssen.

Mer til flyktninger. Også når det gjelder økningen av potten til å dekke utgiftene til flyktninger i Norge, er organisasjonene samstemte i kritikken.

- Dette er det klart mest uheldige i budsjettet. Et dårlig signal. Dette burde ha gått over kommunaldepartementets budsjetter, mener generalsekretær Steinar Sørli i Flyktningrådet.

- Denne posten foreslås økt med nesten 200 millioner i forhold til inneværende år, mens bevilgningen til menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningtiltak ute i verden faktisk reduseres. Dette rammer en stadig økende andel kvinner og barn på flukt i verden, framhever Gro Brækken, leder i Redd Barna.

For lite til organisasjonene. Organisasjonene kritiserer også det faktum at et budsjett som øker med 14 prosent i rene penger, ikke finner rom for å gi mer til de frivillige organisasjonene. For tredje år på rad står bevilgningene til disse på stedet hvil.

- Dette betyr en reell nedgang, og rammer bistandsarbeid som er godt etablert på grasrota i mange av våre viktigste samarbeidsland, sier

Brækken. - Ja, det er kritikkverdige, særlig ut i fra i de siste årene har de frivillige organisasjonene utviklet seg mye i forhold til å forvalte bistand. Dette blir ikke utnyttet optimalt, legger Halle Jørn Hanssen til.

Øremerking. Når det gjelder økningen av bevilgningene til FN-systemet, er representantene for organisasjonene enige om at dette er en fornuftig vei å gå. Men de peker samtidig på, at dersom myndighetene ønsker at norske organisasjoner skal kunne hente mer av sine midler fra FN-organisasjonene, så må ting legges bedre til rette.

- Myndighetene må bane vei for oss i FN. For eksempel kan deler av de norske midlene øremerkes norske organisasjoner eller prosjekter, sier Alte Sommerfelt, generalsekretær i Kirkens Nødhjelp.

Fortsatt 20 prosent egenandel Fra budsjettet framgår det at regjeringen beholder egenandelen på 20 prosent for de frivillige organisasjonenes bistandsarbeid. Forslaget om redusert andel eller at den kuttes helt, har vakt ulike reaksjoner blant de frivillige organisasjonene.

På den ene siden står Kirkens Nødhjelp. Denne organisasjonen er svært fornøyd med at regjeringen ikke har forhastet seg med å innføre

endringer i regelen om 20 prosent egenandel.

- Det er bra at dette ikke endres på ennå. Det ligger komponenter i budsjettet og diskusjonen som kan tyde på myndighetene vil styre de frivillige organisasjonene mer enn i dag. Tar vi bort egenandelen selger vi samtidig vår uavhengighet, mener Atle Sommerfelt.

Norsk Folkehjelp skulle på sin side gjerne sett at kravet om egenandel faller bort så fort som mulig:

- Budsjettet gir i alle fall signaler som går i riktig retning, sier Hanssen. Han peker på at myndighetene gir rom for at også dugnadsarbeid kan telle med. Norsk Folkehjelp har i seinere tid argumentert nettopp for at dette må regnes på linje med innsamlede midler.

Atlasalliansen - der de funksjonshemmedes bistandsarbeid er samlet - har tidligere uttalt at de vil få store problemer med økonomien dersom egenandelen beholdes som i dag.

- Per i dag gis det ikke rom for unntak fra egenandelen i forhold til langsiktig utviklingsprosjekter, sier avdelingsdirektør Kjetil Paulsen i UD. Han opplyser at også at Utenriksdepartementet vil utrede muligheten for å tillegge frivillig innsats hjemme og ute som del av egenandelen.

”

Myndighetene må bane vei for oss i FN. For eksempel kan deler av de norske midlene øremerkes norske organisasjoner eller prosjekter.

Alte Sommerfelt,
generalsekretær
i Kirkens Nødhjelp.

BISTANBSBUDSJETTET 2001

Etiopia og Eritrea er bistands-tapere

• BIBIANA DAHLE PIENE

Både Etiopia og Eritrea må tåle et kutt i bistanden på 30 millioner kroner hver. - Vi kan ikke bruke penger på land som velger å prioritere våpen og soldater, sier utviklingsministeren.

Mens bistanden til de gjenværende, prioriterte samarbeidslandene i Afrika opprettholdes på nivå med i fjor, kuttes over halvparten av stat til stat-bistanden til Etiopia og Eritrea, fra henholdsvis 55 og 50 millioner kroner til 25 og 20 millioner. Det er først og fremst de stadige krigsutbruddene mellom de to landene som er årsaken til kuttet:

- Vi har ønsket å legge press på regjeringene i Etiopia og Eritrea, å si tydelig i fra at vi synes det er uansvarlig å bruke penger på våpen og krigshandlinger når befolkningen lider. Det har vært en viktig faktor i dette bildet, sier utviklingsminister Anne Kristin Sydnes.

Nedtrappingen av den norske stat-til-stat bistand til Etiopia og Eritrea startet for et par år siden. For inneværende år ble den også nærmest halvert til et nivå på linje med hva som er foreslått for 2001. Samtidig har der vært en opptrapping i forhold til humanitær bistand. På dette området blir der ikke endringer:

- Det disse landene trenger nå er akutt hjelp til flyktninger, tørke- og krigsrammede, fremholder utviklingsministeren.

- Er utviklingen i norsk bistandspolitik i forhold til Etiopia og Eritrea, et generelt skritt i retning av et prinsipp om å begrense bistanden til land som er i krig?

- Dette er et vanskelig område som vi må ta sak for sak. Vi må ha et pragmatisk forhold til hva slags bistand som skal gis, slik at vi i størst mulig grad når de fattigste, svarer Anne Kristin Sydnes.

Krigen gir nedtrapping i norsk bistand til Etiopia og Eritrea.

FOTO: JIMMY GOLEN, SCANPIX

UNDP er på plass i Jugoslavia

Jugoslavias nye president Vojislav Kostunica får nå støtte fra UNDP, FNs utviklingsprogram, som vil bistå det nye styret med den demokratiske utviklingen i landet, heter det i en pressemelding.

UNDP utvider sitt kontor i Jugoslavias hovedstad Beograd for å hjelpe det nye styret med å bygge opp demokratiske institusjoner.

- Det jugoslaviske folk har tatt et avgjørende skritt i retning av demokrati, men står samtidig ovenfor en voldsom sosial og økonomisk nød, sier Frank O'Donnell som står i spissen for UNDPs utvidede stab i Beograd.

Arbeidsløsheten i Jugoslavia er på 26 prosent. 2,8 millioner mennesker lever under fattigdomsgrensen. Det er en million internt fordrevne i

landet, inkludert flyktninger fra nabolandene.

I første omgang vil UNDP forberede en strategi i samarbeid med representanter fra det nye styret, det sivile samfunn, privat sektor, medier, øvrige FN-organisasjoner og donorer, som skal støtte nasjonale tiltak for demokrati.

På kort sikt skal man øke innsatsen innenfor rehabilitering og selselsetting av de mest utsatte gruppene i lokalsamfunnene. UNDP tilbyr også å hjelpe med å styrke de kommunale institusjoner for å gjøre dem i stand til å håndtere den humanitære utfordring som flyktningene og de internt fordrevne personene innebærer.

Verdensbanken er beredt

Etter valget av ny president i Serbia, er Verdensbanken nå hissige etter å komme inn på bistand-banen i Den føderale Republikken Jugoslavia. Det framgår av en nylig utsendt pressemelding. Under følger et sammendrag.

Verdensbanken ønsker å engasjere seg tidlig i gjenoppbyggingsprosessen i samarbeid det internasjonale samfunnet.

Så snart den nye regjeringen melder sin interesse, vil Verdensbanken påbegynne forberedelsene til et medlemskap med en gjenomgang av den økonomiske situasjonen. Videre vil man undersøke mulighetene for oppgjøret for de 1,7 milliarder dollar i gjeld som Jugoslavia har til Verdensbanken (IBRD). Medlemskap er bare mulig etter en

omforent plan for betaling av gjeld.

Forberedelsene til Jugoslavias medlemskap vil ta noe tid, og ingen regulære lån vil bli gitt til Jugoslavia i denne fasen. Banken vil også undersøke muligheten for å opprette giverbaserte gavefond som en mulig finansiering av støtten til landet i forkant av medlemskapet.

Så snart Jugoslavia har blitt tatt opp som medlem i Verdensbanken og gjelden er betalt, vil banken fortsette i rådgiver- og koordineringsrollen, i tillegg til å administrere gavefond. Når gjelden er betalt vil banken være behjelpelig med ny finansiering. Det vil være et stort behov for fysisk gjenoppbygging av landet, men banken forventer også å spille en nøkkelrolle.

Bistandsåpning for Pakistan

Generalene vil sitte med makten i minst to år til

ISLAMABAD (b-a): To og et halvt år er gått siden vestlige givere, inklusiv Norge, vedtok kutt i bistand til Pakistan. Bakgrunnen var prøvesprengning av atombombe. Et år er gått siden militærkuppet. Nå lover generalene demokratiske valg om to år.

• I PAKISTAN:
GUNNAR ZACHRISEN

PAKISTAN

Pakistans regjeringssjef, general Pervez Musharraf, fastholdt på en pressekonferanse 10. oktober militærregimets løfte om å avholde nasjonale valg innen oktober 2002. Fristen faller sammen med tre års unntakstilstand landets høyesterett har innvilget den ett år gamle militærregjeringen. Sistnevnte begikk kupp mot den nå fengslede og korrupsjonsdømte statsminister Nawaz Sharif for å gjenopprette tilliten til landets politiske og økonomiske system.

Generalen sa på pressekonferansen at han ville ta skritt for å sikre at «hæren ikke måtte intervensjon igjen, og at ingen framtidige regjeringer kunne rive ned det nye systemet» som den sittende regjeringen var i ferd med å bygge opp.

Opposisjonen internert. Dagen etter at generalen holdt sin pressekonferanse ble et hundretalls opposisjonspolitikere midlertidig internert for å hindre protestaksjoner

under feiringen av ettårsdagen for kuppet.

Ifølge den pakistanske avisen «Dawn» uttalte general Musharraf at tidligere presidenter, statsministere og militære hadde begått feil, og at man nå måtte bygge opp et system som motvirket slike feiltrinn. Samtidig understreket han på ny, at han selv ikke hadde til hensikt å etablere noe nytt politisk parti.

Korrupsjons-undersøkelser. Pakistans sterke mann understreket samtidig sin vilje til en fortsatt hard kamp mot korrupsjonen i landet. I forhold til regimets undersøkelser av påstander om omfattende snusk I forbindelse med tidligere store forsvarskontrakter, sa han at det så langt ikke var funnet indikasjoner på mislighold.

Musharraf innrømmet at tempoet i regimets anti-korrupsjonskampanje var langsomt, men viste til at korrupsjonsjegerne i National Accountability Bureau så langt hadde avdekket 25,5 milliarder pakistanske rupi, og at saker knyttet til ytterligere 35-40 milliarder rupi var under granskning. Ifølge generalen er det forberedt rettssaker mot 161 politikere, 132 statstjenestemenn og seks militære.

Nei til skatter. Kampen for å øke skatteinntektene i det økonomisk skakkjorte landet, samt motvirke korrupsjon og omfattende smugling er blant de saker det nye regimet har prioritert. Så langt har

IMF ser nå ut til å være på gli i forhold til nye lån til Pakistan. Bildet er fra en protest mot høyere lånerenter i Islamabad den 6. oktober.

FOTO: B. K. BANGASH, SCANPIX

imidlertid skattekampanjen møtt sterk motvilje fra handelsstanden, særlig fordi en ny merverdiavgift er innført.

Samtidig sliter regimet med å gjenopprette tilliten til økonomien overfor internasjonale investorer og givere. Fortsatt høye budsjettunderskudd, økende inflasjon og manglende investeringslyst er blant problemene. Gode priser og avlinger for bomull i år virker derimot i positiv retning.

”

Gjennomføring av de kommende lokalvalgene vil bli viktig for eventuell opphevelse av bistands-sanksjoner.

Tjenestemenn ved den norske ambassaden i Islamabad.

Givere på gli. Det internasjonale pengfondet IMF vil trolig begynne å gi landet nye kreditter senere i år. Det norske Utenriksdepartementet, som innførte en bistandsfrys mot Pakistan etter atomprøvesprengningene for to og et halvt år siden, har landet under kontinuerlig vurdering.

Gjennomføringen av de kommende lokalvalgene kan bli viktige i vurderingen av om bistandssanksjonene mot landet skal oppheves, mener representanter for den norske ambassaden her i Islamabad. Det norske frysvedtaket overfor India ble nylig opphevet, mens det bare ble gitt en åpning for økt stipend- og kultursamarbeid overfor Pakistan. Ingen av landene, har villet underskrive en prøvestansavtale for atomvåpen.

Mest til gjeld og militære. Mens representanter for vestlige bistandsgivere gir regimet tilfredsstillende karakterer for sin vilje til å reformere økonomiske og politiske strukturer, er representanter for landets frivillige organisasjoner mer utålmodige. Regimet er flinke til å bruke en retorikk som bistandsgiverne liker, og viljen til reformer er også der, men det skorter på evnen, sier lederen av barnerettighetsorganisasjonen SPARC, advokaten Anees Jillani.

Han viser til at omlag 35 prosent av landets statsbudsjett går til militære formål, mens en enda større andel brukes på nedbetaling av landets skyhøye utenlandsgjeld.

– Nå går det bedre for Afrikabanken

– Jo, vi er fornøyd.

Fortjenesten er jevn og god og vi har en sikker finansiering for framtidig drift. Korrupsjonen er redusert og antallet stater som ikke betaler på sine lån er blitt langt færre, oppsummerer Omar Kabbaj, president i Den afrikanske utviklingsbanken.

• ODD IGLEBÆK

AFRIKABANKEN

Omar Kabbaj tiltrådte som øverste leder av Afrikabanken i 1995. På det tidspunktet var tilliten til banken på et absolutt lavmål. En viktig årsak til dette verre var en spesiell kultur i banken. Den gikk ut på å innvilge «harde» lån til prosjekter, som hadde fått avslag på «myke» lån, ut fra at prosjektene var for økonomisk usikre. Det var nesten som å gi bort penger, og i realiteten var banken på konkursens rand. Særlig Zaire, nåværende Demokratiske Republikken Kongo, nøt godt av denne

hasardiøse utlånspolitikken.

– Men det er fortsatt et stykke igjen til å få til en sunn økonomisk drift. Særlig gjelder dette i forhold til land som rett og slett ikke betaler forfalte renter og avdrag, sier Omar Kabbaj.

– På det meste var det 26 land som ikke betjente sin gjeld, mens i dag er det ti, så det er framgang. Åtte land; Angola, Kongo, DR Kongo, Liberia, Somalia, Komorene og Den sentralafrikanske republikk, er de verste i denne sammenheng.

Forfalte beløp øker. – I sum øker likevel forfalte beløp, men uten at det er faretruende. Vi er godt dekket av våre reserver, sier Afrikabankens president. Han forteller at banken samlet har til gode om lag ti milliarder kroner utestående i såkalte «arrears», det vil si hos land som ikke betaler.

– Også korrupsjon har vært et stort problem, fortsetter Omar Kabbaj. – Særlig har problemet vært knyttet til innkjøp av varer. Tidligere hadde vi slike klager knyttet til

mer enn 40 prosent av varekjøps-sakerne. Jeg er derfor glad for å kunne si at siste året var det ingen.

Omar Kabbaj sier at banken har svartelistet til sammen syv selskaper på grunn av korrupsjonsproblemer.

– Vi er på rett vei, sier Omar Kabbaj, president i Den afrikanske utviklingsbanken.

FOTO: SCANPIX

Banken har avsluttet sine avtaler med 90 prosent av konsulentene de tidligere brukte. 300 ansatte har også sluttet.

Større makt til givere. Også fra givernes side har det vært en tatt viktige initiativer for å få mer kontroll over Afrikabanken. Særlig gjelder dette i forhold til stemmereglene. I dag har de ikke-regionale medlemmene, det vil si givernes, 40 prosent av stemmene. Tilsvarende tall var tidligere 33 prosent. Det er også innført prosedyrer som gjør at viktige avgjørelser krever 70 prosent flertall. Med andre ord blir det umulig for de afrikanske medlemmene alene å stemme igjennom kontroversielle prosjekter.

– På sikt må likevel Afrika komme i Afrikabankens førersete. Det er den eneste rette veien framover, tilføyer Omar Kabbaj. Han er rimelig optimistisk at ikke det ligger for langt fram i tid.

Afrikabankens samlede utlån i 1999 var 15 milliarder kroner, og fortjenesten 1,6 milliarder.

Zambia krever gjeldslette

ZAMBIA

LUSAKA: Nedbetaling på gjeld hindrer økonomisk vekst, bedyrer Zambia. Landet forlanger at utenlandske kreditorer trekker tilbake gjeldskrav.

Zambia er et av de mest gjeldstyngede landene i Afrika. Finansminister Katele Kalumba mener at en nedskrivning bør begynne senest neste år. – Hvis ikke kommer økono-

mien til å bli hardt rammet framover, advarer han.

– Hvis vi ikke møter godvilje fra våre kreditorer snart, betyr dette at Zambia må betale minst 2,3 milliarder kroner pluss renter neste år til Det internasjonale pengfondet (IMF) alene. Renter og avdrag til sammen på alle våre lån beløper seg til en langt større sum, sier Kalumba.

Zambia bruker en tredel av sitt statsbudsjett til å betjene utenlandsgjelden. Disse utgiftene går på bekostning av blant annet helse og utdanning. Hele 73 prosent av befolkningen lever under fattigdomsgrensen, ifølge offisielle tall.

Samlet skylder Zambia utenlandske kreditorer nær 60 milliarder kroner. Gjelden er blitt bygd opp

både under den sittende regjeringen til president Frederick Chiluba og den forrige regjeringen til Kenneth Kaunda. Det siste tiåret har Zambia også lånt «friske» penger for å kunne betjene sine lån.

(IPS-Anthony Mukwita)

HIPC-kuren – land for land

IMF og Banken krever privatisering, liberalisering og fattigdomstrategier

PRAHA (b-a): Privatiser banker og flyselskaper, liberaliser energisektoren, bygg flere skoler og lag et bedre helsestell, og lag PRSP – strategiske planer for å redusere fattigdom. Slik er de sentrale kravene som IMF og Verdensbanken stiller til sine pasienter – utviklingsland som ønsker HIPC-behandling.

HIPC

• I TSJEKKIA: ODD IGLEBÆK

Kravene fra de to mektige finansinstitusjonene framkommer i deres nye fellesdokument for gjeldslette «The Enhanced Initiative for Heavily Indebted Poor Countries – Review of Implementation», som ble offentliggjort under Praha-årsmøtene.

Rekken av krav er lang og til dels detaljert. Her er det krav som både vil ergre og glede i mottakerlandene – alt etter som hvilket politisk og økonomisk ståsted man har. Noen vil kunne hevde at institusjonene beveger seg tett opp til grensen for innblanding i «landenes indre anliggender». Andre, for eksempel opposisjonelle og underprivilegerte, vil til tider ønske seg enda strengere krav – for eksempel om omfordeling – fra giversamfunnet.

Under følger hovedpunktene fra krav-lista for de ni landene som står først i køen på HIPC-lista. Felles for dem alle er at deres finansministre må oppføre seg pent og sørge for «fortsatt implementering av programmer støttet av Verdensbanken/Pengefondet». (Uganda, det eneste landet som til nå har avsluttet HIPC-kur, er ikke tatt med i oversikten).

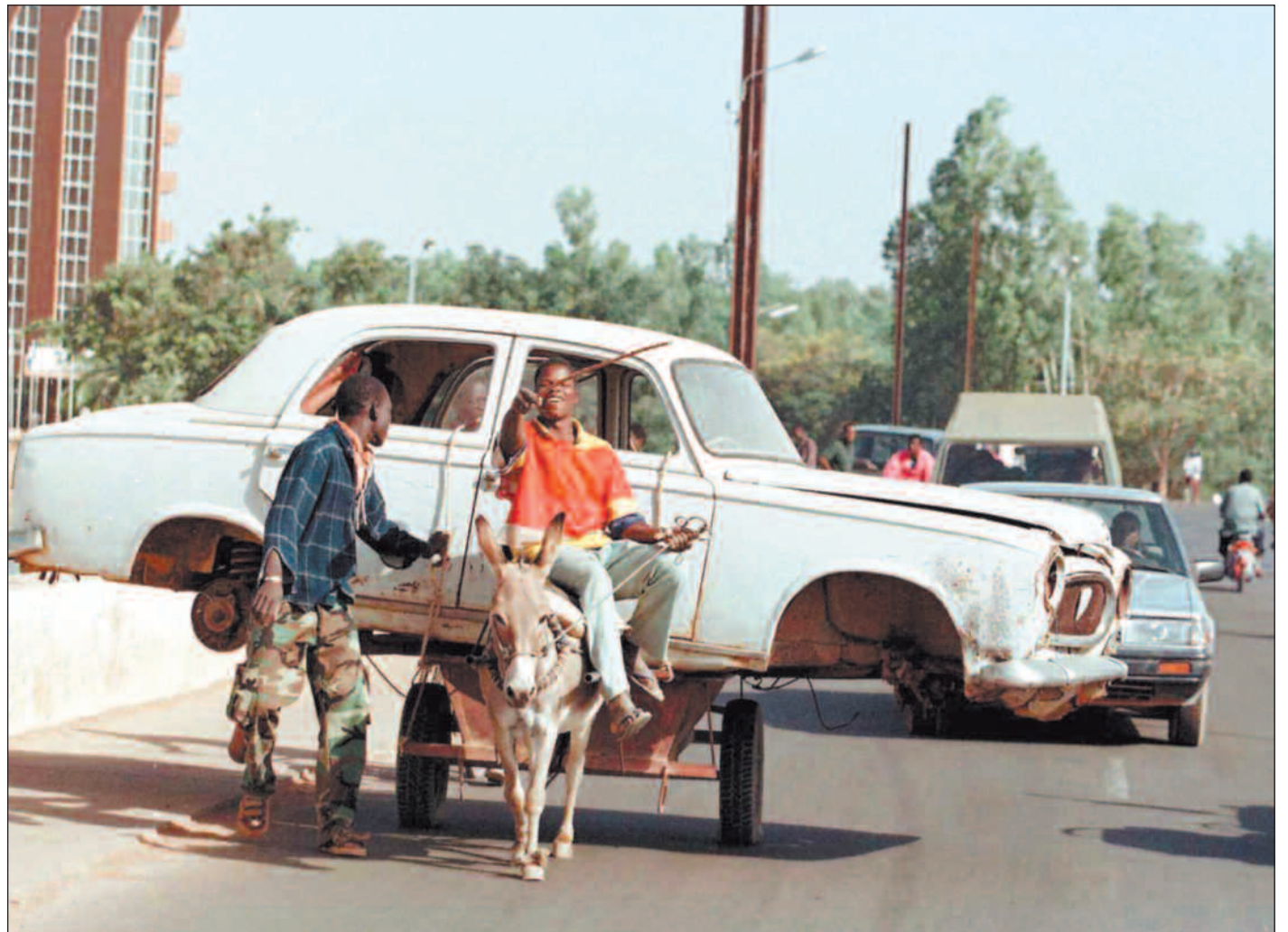
Mye for Benin. IMF og Verdensbanken krever at det vestafrikanske landet Benin må lage en strategi for å privatisere selskapet SONAPRA. Landet må sørge for en månedlig oversikt over tilstanden i statskassa. Hver tredje måned må det utarbeides oversikter for hvordan statens penger skal brukes til i den nærmeste framtida.

Det kreves også at Benin må utarbeide en strategi for å bekjempe fattigdom – en såkalt PSRP – Poverty Reduction Strategy Paper. Staten må lage en strategi mot korrupsjon. Helsebevilgningene må økes og ekstra 500 millioner CFAF (lokal valuta, red. anm.) til helseformål må øremerkes i 2001. 85 prosent av alle barn under ett år må få vaksiner. På landsbygda må skolene bli gratis for alle. Staten må også sørge for å bevilge penger til å fylle tomme lærerposter.

Lite for Bolivia. For Bolivia stilles det ikke krav til strukturreformer og i forhold til å redusere fattigdom stilles det ikke målbar krav. Men, kravet om at PSRP må utarbeides, er på plass.

Spesifisert for Burkina Faso. Hovedkravet til strukturreformer er at Burkina Faso avleverer en rapport om hvordan pengene fra statsbudsjettet er blitt brukt de tre siste årene. Denne rapporten skal oversendes til Riksrevisjonen. En nasjonal plan for «godt styringssett» må iverksettes før 31. mars 2000.

For reduksjon av fattigdom er et krav at planen for å rekruttere flere

Utarbeidelse av egne strategier for å bekjempe fattigdom er et generelt krav til land som ønsker å nyte godt av gjeldslette gjennom HIPC-systemet.

FOTO: ISSOUF SANOGO/SCANPIX

HVA ER PRSP?

Poverty Reduction Strategy Papers – PRSP – en strategi for fattigdomsbekjempelse. I teorien – utfra prinsippet om mottakerorientering – er det landet selv som skal utarbeide strategidokumentet.

Fortsatt implementering av programmer støttet av Verdensbanken/Pengefondet, er et felles krav.

lærere må settes ut i livet før 31. mars 2000. Grunnskolen må bli mer effektiv. DPT3 vaksinerings for barn mellom 12 og 24 måneder må økes fra 42 prosent i desember 1999 til 50 prosent i desember 2000. Konkrete krav er også formulert for antallet helsekontorer og for medisinerberedskap.

Mer penger i Honduras-kassa. Strukturreformer: Viktigst er at det skjer endringer av trygdesystemet og at det blir større kapitalbeholdning i statskassa. Å utarbeide en strategi mot korrupsjon står også høyt. For fattigdomsreduksjoner er det viktigste at PRSP gjennomføres tilfredsstillende i minst ett år. Kvaliteten på undervisning må forbedres ved at antallet offentlige skoler økes til 1350. Et annet krav er å sørge for at grunnleggende helsetjenester for mor/barn gjennomføres for minst 100.000 enheter.

Reformer i bomull i Mali. For strukturreformer er kravene privatisering av offentlige banker og institusjoner, og å fortsette reformene innenfor bomulls-sektoren. For fattigdomsreduksjoner er det at reformene i helse og i undervisning skal gjennomføres. Her er ingen tidfrister. Det er det heller ikke for kravet om at det skal utarbeides PRSP.

Mauretania må privatisere og vaksinere. Privatisering av Air Mauritania og andre statselskaper står øverst på strukturreformene. Et annet krav er å øke risikokapitalen hos private banker. Restriksjoner på valutaveksling må fjernes, og det må skje en utjevning av merverdiavgifter.

For fattigdomsreduksjoner er det krav om å gjennomføre PRSP i minst ett år. Målet er at andelen av befolkningen under fattigdomsgrensa skal ned til under 40 prosent. Det er dessuten krav om at langt flere barn skal innskrives i grunnskolen. IMF/Banken sier generelt en økning til 99 prosent og spesifikt en økning for jenter til 49 prosent. Kravene er også at 67 prosent av elevene må fortsette til femte klasse. På hel-

sefronten er det krav om at 70 prosent av alle barn skal vaksineres. Antallet hiv-tilfeller må ned til 1998-nivå. Det må dessuten opprettes en sentral, statlig innkjøpsordning for medisiner.

Bedre budsjett og domstoler i Mosambik. Mosambik må utarbeide en strategisk plan for domstolene, og det må lages et utkast til en ny lov for næringsvirksomhet, samt regler for privat deltakelse i tele- og energisektoren. Hvert kvartal må staten lage budsjettprognoser, samt oversikter over landets toll- og skatteinntekter.

Tilfredsstillende framgang må kunne dokumenteres i bruk av ressurser til reduksjon av fattigdom. Videre må det utvikles strategier og av-

«DECISION POINT» OG «COMPLETION POINT»

■ Starten på HIPC-perioden kalles «decision point». Det er den datoen som kreditorer og debitorer har avtalt at HIPC-kuren skal begynne. Fra denne dagen gis det noe gjeldslette, primært reduksjoner i den løpende gjeldsbetjeningen (betaling av renter og avdrag).

■ Det viktigste i forhold til gjeldslette via HIPC er å nå fram til det som kalles «completion point». Først da får man reduksjoner som virkelig monner og som varer ved. Vanligvis skjer dette i form av nedskrivning eller ettergivelse av selve hovedgjelden (stock).

■ Da HIPC ble lansert var opplegget at det skulle ta tre år å nå fram til «decision point» og ytterligere tre år å nå «completion point». Dette førte til en enorm tregheit i systemet, og etter de store demonstrasjonene under G-7 møtet i Köln 1999 ble tidsfristene endret.

■ I teorien kan derfor tiden fram til «decision point» nå være så kort som bare det. I praksis kan den likevel bli ganske lang, gjerne flere år. Årsaken til dette er at hovedkravet for å få til en HIPC-avtale, fortsatt er god orden i nasjonaløkonomien.

■ Av de 40-50 stater som trenger gjeldslette, er det mer enn halvparten som ikke tilfredsstillende de krav IMF/Verdensbanken stiller i denne sammenheng. I realiteten er de derfor på en meget usikker venteliste.

■ Kurperioden fram til «completion point» ble også endret etter Köln 1999. Den skal nå vanligvis utgjøre 12-15 måneder. Samtidig er den også blitt gjort «flytende». Dermed kan behandlingen også måtte vare mye lengre. Hvor lenge er det kreditorene som bestemmer.

Innsyn i toll- og skatteinntekter og utarbeidelse av en ny lov for næringsvirksomhet, er blant de krav Mosambiks næringsminister Carlos Morgado må oppfylle.

FOTO: CAMILLA SOLHEIM

settes budsjettmidler til helse, utdanning og nasjonale aids-programmer. Ved kontroll av PRSP-gjennomføring må man ta de nødvendige hensyn til følgene av oversvømmelsene.

Senegal må identifisere skattebetalere. Øverst på krav-lista for strukturreformer står privatisering av 11 offentlige virksomheter. Det neste er å forbedre offentlig sparing til 1,0 prosent av BNI i 2000 og 2,2 prosent i 2001. Videre må visse hindringer i energisektoren fjernes, og det må etableres et system for identifisering av skattebetalere.

Det må utarbeides en PRSP. Staten må også aktivt støtte Verdensbankens program for utdanning, inkludert bedre rekruttering av læ-

rere. Elevdeltakelsen i grunnskolen må opp til 44 prosent.

Lavere toppskatt i Tanzania. Tanzania må redusere toppskatten fra 52 til 6 prosent, samt innføre lavere skatt på varer og tjenester, men også innføre merverdiavgift på drivstoff. Effektiviteten i landbruket og i offentlig finanser og statlig revisjon må forbedres.

Landet må lage og implementere PRSP i minst ett år. Videre må man forbedre databasen for informasjon om fattigdom, og å forbedre budsjettering slik at man mer effektivt klarer å redusere fattigdom. Det kreves et nivå på minst 75 prosent vaksinerings av barn under to år. IMF/Banken krever også tiltak mot hiv/aids og om bedre skoletilbud.

... men det viktigste er fortsatt å betale sine avdrag, sier Verdensbanken

PRAHA (b-a): Det viktigste for å få rett til gjeldslette etter HIPC-systemet er ikke å ha utarbeidet planer for å redusere fattigdom. Det er heller ikke hvor stor gjeldsbelastning et land har. Derimot er det å ha orden i finansene og særlig å ha vist evne og vilje til å betjene sin gjeld.

• **ODD IGLEBÆK**

Dette bekreftes overfor Bistandsaktuelt av Axel van Trotsenburg, sjef for Verdensbankens HIPC-program.

Nylig utarbeidet IMF/Verdensbanken en prioriteringsliste for de 41 landene man har identifisert som særlig «gjeldslette-trengende». Dokumentet heter «The Enhanced Initiative for Heavily Indebted Poor Countries - Review of Implementation». Under årsmøtet i Praha var dokumentet tilgjengelig for media.

Først og fremst har dokumentet en oppdeling av de 41 landene i ulike grupper. Det har vært noe uklarhet om hvem som kommer i de ulike gruppene, men i hovedtrekk ser de slik ut. Særlig gruppene 1 og 2 synes ganske fastlåste.

1. Land som har fått avtale om gjeldslette.
2. Land som vil få avtale om gjeldslette innen utgangen av året.
3. Land som vil få en avtale i løpet av 2001.
4. Land som står for tur en gang etter 2001.
5. Land som har en håndterbar gjeld og som ikke får HIPC-gjeldslette.
6. Land i konflikt/Land som ikke betjener sin gjeld
7. Land som er kvalifisert, men som av

ulike grunner ikke ønsker noen HIPC-gjeldslette.

Grunnlaget for oppdelingen? Men hva er selve grunnlaget for denne oppdelingen? Og særlig, hva er det som avgjør om et land havner i den ene eller den andre kategorien? Spørsmålet går til Axel van Trotsenburg, mannen som framfor noen stiller med HIPC-gjeldslette i Verdensbanken.

- Jo, viktigst er om man betjener sin gjeld, eller mer spesifikt i hvilken grad man gjør det, sier han.

Noe særlig lyst til å gå inn på denne diskusjonen om prioritering av gjeldstyngede land har han ikke. Helst vil Bankens «gjeldssjef» snakke om reduksjon av fattigdom.

Så langt er det 12 land som har fått HIPC-avtale. Da er Uganda, som har nådd «completion point», også inkludert. IMF/Verdensbanken sier offisielt at 20 land vil få HIPC-avtale innen utgangen av 2000. Sentrale representanter for kreditorene sier uoffisielt, at de tror at det blir 17.

Halverer gjeldsbetjening. Axel van Trotsenburg sier at fattige land som betjener sine lån for tida i gjennomsnitt betaler 40-45 prosent av hva de egentlig skal. På årsbasis betaler de samlet 1,8 milliarder dollar. Etter at HIPC-kurene er fullført vil de samlet betale 1,0 milliard. Den reelle gjeldsbetjening vil dermed minke med ca. 45 prosent i forhold til hva den er i dag. For ulike land vil det variere mellom 6 og 73 prosent.

Van Trotsenburg sier også at gjeldsbetjeningen etter «completion point» vil utgjøre i gjennomsnitt 1,5 prosent av landenes brutto nasjonalinntekt. Til sammenlikning brukes det i dag vanligvis 4 prosent til utdanning og 2 prosent til helseformål.

Under G-7 møtet i Köln ble det lovet en samlet gjeldslette på 100 milliarder dollar. Denne vil fordele seg med 30 milliarder på tradisjonell gjeldslette, 20 milliarder på reduksjon av ODA-godkjente utviklingslån og 50 milliarder i HIPC-tiltak, opplyser Verdensbankens gjeldslette-direktør.

Halve gjelda er til G-7. De store, rike industrilandene (G-7) står for 50 prosent og andre land for 19 prosent

Japan har mest til gode

Japan er den største kreditoren overfor utviklingslandene. Samlet har landet uteståede 31,4 milliarder USD-dollar, tilsvarende 270 milliarder kroner. Frankrike, som er den nest største, har en kredit pålydende 170 milliarder. For USA, som er nummer

HIPC-GJELDSLETTE

Under følger en liste IMF/Verdensbanken har utarbeidet i forhold til hvem som kan få HIPC-gjeldslette og når. Lista er oppdatert per 7. sept. i år.

1. «GODKJENTE LAND» – DE SOM HAR AVTALE

Dette er land som har relativt god orden i statsfinansene og som er mest positive til HIPC-kur. Ofte kalles de for «strong performers». Alle disse landene har nå passert «decision point» og er på vei mot «completion point». Et av landene, Uganda, har alt nådd til endepunktet. 10 land er i denne gruppa for øyeblikket

Benin	Bolivia	Burkina Faso	Honduras
Mali	Mauritania	Mosambik	Senegal
Tanzania	Uganda		

2. «UNDER FORBEREDELSE»-LANDENE

Dette er land som har delvis orden i finansene, og som også er positive til HIPC. De er mer «medium» enn «strong performers». IMF/Verdensbankens planer er at disse land skal nå «decision point» i løpet av inneværende år. Samlet er det nå også ti land i denne gruppa;

Kamerun	Gambia	Guinea	Guinea-Bissau
Guyana	Malawi	Nicaragua	Rwanda
Tsjad	Zambia		

3. «DE KOMPLISERTE» – LAND SOM KAN OPPNÅ AVTALE I 2001

Dette er land som IMF/Verdensbanken omtaler som «vanskelige» i forhold til å få utarbeidet HIPC-avtaler. Derfor heter det også at disse landene vil komme til «decision point» en eller annen gang etter 2000. For øyeblikket er det fem land

Elfenbenskysten	Etiopia	Madagaskar	Niger
São Tome og Principe			

4. «LAND I KONFLIKT» – NÅR DISSE KAN FÅ AVTALE ER UKLART

Etter avtalen om våpenhvile med Eritrea den 18. juni forlot Etiopia denne kategorien. For tiden omfatter gruppa ni stater.

Burundi	DR Kongo	Kongo Rep.	Liberia
Myanmar	Sentral Afrikanske Republikk		Sierra Leone
Somalia	Sudan		

5. «DE BÆREKRAFTIGE» – LAND SOM IKKE TRENGER HIPC-GJELDSLETTE

Dette er land som etter oppfatningen til IMF/Verdensbanken ikke trenger HIPC-gjeldslette. Årsaken kan være at gjelda er for liten, den er såkalt bærekraftig. Det kan også være at landene har andre, såkalte «tradisjonelle» avtaler om gjeldslette. Gruppa har fem medlemmer.

Angola	Kenya	Togo	Vietnam
Yemen			

6. «SØKER IKKE GJELDSLETTE»

På et tidspunkt var det også snakk om at Nicaragua ikke ville be om HIPC-reduksjoner. Seinere har de bestemt seg for å gjøre det. Bare to land tilhører nå denne gruppa.

Ghana	Laos
-------	------

TILLEGGSLAND HOS JUBILEE 2000

Oppdelingen ovenfor skulle til sammen gi 41 land. Det har til en hver tid variert noe hvilke land som har vært innenfor HIPC og hvilke som har vært utenfor. Likens har det variert noe i forhold til hvilken kategori de har blitt plassert i. Den internasjonale kampanjen for gjeldslette «Jubilee 2000» mener IMF/Verdensbanken og Parisklubben ikke har tatt med alle fattige land som trenger gjeldslette. De har derfor utarbeidet egne lister. Under har vi gjengitt de ti sentrale landene som ikke er inkludert i HIPC-gruppa;

Bangladesh	Haiti	Jamaica	Kambodsja
Marokko	Nepal	Nigeria	Peru
Filippinene	Zimbabwe		

av gjeldsfordringene overfor utviklingslandene i HIPC. Tilsammen er dermed 69 prosent for denne typen gjeld bilateral. IMF, Verdensbanken og andre multilaterale finansinstitusjoner står for 21 prosent, og de private bankene for 10 prosent.

En HIPC-avtale innebærer at alle kreditorene deltar på lik linje. Alle de store industrinasjonene og flere andre land – deriblant Norge og Sve-

rige – skal ha sagt ja til 100 prosent avskrivning av HIPC-gjeld. I praksis er det likevel langt fram til at disse løftene gjennomføres. Forklaringen er at avskrivninger i beste fall skjer ved «decision point». I verste fall kan de komme ved «completion point». For land som ikke inngår HIPC-avtaler, er det logisk nok ikke planlagt tilsvarende reduksjoner eller sletting av gjeld.

Filippinene har størst tredje verden-debet til Japan. Pålydende er 100 milliarder kroner. Bangladesh har nest størst. Pålydende er 30 milliarder.

tre, er beløpet 110 milliarder. Norge har til sammenlikning 4 milliarder. Alt i alt har 46 fattige land gjeld til Japan. 36 av disse er HIPC-land. Tilsammen betaler HIPC-landene hvert år 2,7 milliarder kroner i renter og avdrag til Japan.

MED BEGGE BEIN I GJELDENS GJØRME

Land med størst gjeldsbelastning. Målt i prosent i forhold til BNP.

DR Kongo	720
St. Thomas og Prince øyene	640
Guinea-Bissau	415
Nicaragua	357
Angola	292
Mauritania	256
Mosambik	256
Guyana	249
Sudan	207
Zambia	207

(Kilde: Prague 2000 Daily/Verdensbanken)

Et historisk vendepunkt?

Verdensbankens årsmøte i Praha gav nærmest null og niks til de fattige

PRAHA (b-a): – Men hvorfor kritiserer dere ikke regjeringene, spør Verdensbanksjefen James Wolfensohn. Han retter spørsmålet til sentrale representanter for den internasjonale gjelds(s)lettekampanjen Jubilee 2000, og tilføyer så: – Det er de som bestemmer. Vi er bare tjenestemenn.

• I TSJEKKIA: ODD IGLEBÆK

Sammen med Horst Köhler, sjef for Det internasjonale Pengefondet (IMF), har Wolfensohn nettopp fått overrakt 22 millioner underskrifter. Alle krever at de fattige lands gjeld må slettes nå. De to pengesjefene tar oppmuntrende i mot underskriftene. De understreker at også de er for å redusere gjeld. Spørsmålet er bare hvor mye og hvor fort. Samtidig lover utsendingene fra Jubilee 2000, at jo, heretter vil de også kritisere regjeringer. Underforstått, det er ikke bare IMF/Verdensbanken som skal få gjennomgå.

Scenen ovenfor er fra en liten seremoni, som på mange måter markerte den egentlige avslutning for 2000-årsmøtet til IMF og Verdensbanken. Den fant sted om kvelden onsdag 27. september, den såkalte dagen derpå. Men hva er status sånn i ettertid. Hva kom ut av det hele? Av molotovcocktailene, av møtene og kanapeene?

Lite håndfast. Svaret er nærmest null og niks, i alle fall om man måler det i penger og ser det fra de fattiges synsvinkel. Tar man for de seg de sentrale sakene på dagsorden, må man oppsummere: De fattige fikk ikke noe ny gjeldslette av betydning, ikke noen løfter om mer bistand eller noe håndfast om lavere oljepreiser. Ei heller fikk de noe konkret om større utenlandsinvesteringer – eller om å få bedre adgang til markedene i den rikere del av verden.

Og i den sammenhengen snakker vi ikke om småpenger. Beregninger fra IMF/Verdensbanken sier at 50 prosent markedsåpning i nord, kan bety økte inntekter for land i sør i størrelsen 100 milliarder dollar årlig. Beregningene sier også at hadde landene i nord gjennomført FN's krav 0,7 prosent av BNP i bistand, så ville det ha betydd ytterligere 100 milliarder dollar årlig. Samlet dermed 200 milliarder dollar eller et beløp fire ganger så stort som de rike lands nåværende gavebistand.

Verst er situasjonen for Afrika. Selv om kapitaloverføringer fra nord til sør det siste tiåret har sjudoblet seg til 270 milliarder dollar årlig, er det bare en prosent av disse pengene som kommer til Afrika sør for Sahara. Det var Sør-Afrikas finansminister Trevor Manuel som presiserte dette.

Den samme Manuel var det som på vegne av Gruppe 10, bestående av 22 afrikanske land, framførte et klart ønske om større stemmerett for de fattige land i de to pengeorganisasjonene. Dette var på mange måter det mest konkrete landene i sør ba om under møtet. Ønsket ble for øvrig avvist av IMF-sjefen Horst Köhler. Han viste til at han ikke trodde det var noen stemning for å endre på grunnreglene om at innskutt kapital skal bestemme stemmyngde.

Læremestre i Praha. Fra venstre; Trevor Manuel fra Sør Afrika, Horst Köhler fra IMF og James D. Wolfensohn fra Verdensbanken.

FOTO: ODD IGLEBÆK

Et ønske om større stemmerett var det mest konkrete de fattige land ba om.

På forhånd var forventningene mest knyttet til gjeldslette. Selv om IMF/Verdensbankens årsmøter vanligvis ikke er stedet for de store internasjonale, politiske utspillene, hadde mange forhåpninger om noe slikt. Det faktumet at et par tusen mediafolk var på plass, gav også ypperlige muligheter for dem som ville markere seg.

Italia, Belgia og Island benyttet anledningen og meldte om nye penger til det multilaterale HIPC-fondet. Ingen av de store kreditorene; Japan, USA, Frankrike, eller Storbritannia hadde tilsvarende utspill. Vel så oppsiktsvekkende var det kanskje, at til tross for at G-7 statene tidligere og særlig i Köln i 1999, ble utpekt som demonstranternes erkefiender, fikk nå deres ambassader være i fred. Ikke en stein ble kastet og ikke et hus ble omringet, slik som tilfellet ble for den norske utposten.

Ja og nei til voksende Verdensbank.

Internasjonale organisasjoner vil gjerne vokse. Særlig har Verdensbanken i seinere år endret seg til mer og mer bli en utviklingsorganisasjon. Det siste av aktiviteter på denne lista er «Global Public Goods». Storbritannias utviklingsminister Clare Short kom her med klare advarsler, og sa at det skulle være UNDP (og ikke Banken, reds.anm.) som eventuelt skulle sette «GPG» ut i livet.

I direkte motstrid til dette var USAs forslag om at Verdensbanken nå også skal begynne med rein gavebistand (via IDA). – Dette er nødvendig, for å kunne nå fram via andre kanaler enn myndighetene, når det er behov for det, og for å slåss mot HIV/AIDS, begrunnet Larry Summers, den amerikanske finansministeren.

Demonstrantene i Praha var ikke samlet om entydig krav. Snarere var

de mer splittet enn deltakerne inne i salen. Noen av dem ville knuse hele kapitalismen. Noen ville (bare) ha 100 prosent gjeldslette, mens andre igjen kunne nøye seg med enda mindre. Religiøse ledere eller fagbevegelsen, som ellers spiller en viktig rolle i folkelige bevegelser, var i liten grad til stede. Med nesten 500 deltakere hadde Norge, blant de tilreisende, flest protesterende målt i forhold til folketall.

Mange er av den oppfatning at Praha og Seattle er historiske vendepunkter. Ettertiden vil dømme om det. For vår del vil vi tilføye at det var 50 000 som demonstrerte under IMF/Verdensbankens årsmøte i Berlin 1988. Også under Bretton Woods-organisasjonenes møte i København i 1972, var det store demonstrasjoner. Blant annet ble Kongens Nytorv totalt ramponert, fortalte et øyenvitne oss. Nå var han i Praha som representant for en stor dansk bank.

Konfrontasjon med IMF og Verdensbanken

PRAHA (b-a): – Så vil jeg be om at de av dere, som har lest talene til Wolfensohn og Köhler, og som vet hva vi virkelig sier, nå rekker en hånd i været, sier Verdensbankens visedirektør Mats Karlsson og ser ut over forsamlingen.

• ODD IGLEBÆK

Vi er i Vår Frelser kirke (den protestantiske) i Prahas Gamleby. Her fem kilometer unna Kongress-senteret, pågår møtet hvor de ikke-akkreditterte NGO-medlemmer, studenter, borgere, demonstranter og andre kan møte IMF, Verdensbanken og de mer offisielle NGO-ene.

Mer enn 400 mennesker har kommet til den kalde og trekkfulle kirke. Bare noen få er mørkhudet. De framfører er i alle aldre. De representerer solid folkelig bredde. Samlet er det 10-15 som rekker hånda i været etter Karlssons invitt. Han virker tilfreds.

Men så er det at ei ung fransk jente hopper opp: – Hva er det for slags spørsmål? Hvordan skal vi få tak på disse talene? Ikke får vi komme inn på årsmøte, og ikke har vi internet. Du må huske på at de fleste i verden har ikke det, understreker hun.

Karlsson blir litt lang i maska.

Han hadde ikke ventet dette. Men den tidligere fagforeningsmannen og sosialdemokratiske politikeren fra Solna og Stockholm ror seg raskt inn igjen: – Jeg er den første til å beklage at ikke flere utenfra kunne komme inn på møtet. Men det er klassproblemer, og ...

Jenta griper ordet igjen: – Men hva med at dere inviterte 3 800 utsendinger fra de private bankene og bare 400 fra NGO-ene til årsmøtet, er det rettferdig?

Karlsson blir svar skyldig. Enda mindre har han å si etter at Tomasz Terelecki fra Polen som også sitter i panelet, og som for anledningen er plassert på alteret, tar ordet. – Vi har invitert hit og har betalt for fire NGO-representanter fra Georgia, tre fra Ukraina og fem fra Russland. Ingen av dem fikk akkreditering. Derfor spør jeg, hvem er det dere egentlig ønsker dialog med?

Den tyske deltakeren i panelet, Jürgen Kaiser fra Jubilee 2000, tar opp gjeldslette: – Etter krigen måtte Tyskland bare bruke 3,5 prosent av sine eksportinntekter til renter og avdrag på utenlandslånene. De fattige land i den tredje verden må bruke 10-15 prosent. Hvorfor skal de betale så mye mer?

Det blir visedirektør Mashood Ahmood fra IMF som svarer: – Klart at gjeldslette er viktig, men det er ikke bare det som teller. Mer bistand må også til, og handel. I dag er det

slik at det finnes tusener av mennesker rundt i den tredje verden som lager T-skjorter og sko, men som ikke kan fortsette med dette. De får ikke solgt varene. Der er ikke noe sted å eksportere dem for den rike verden er full av handelsbarrierer. Får vi bare bort disse, så kan den fattige verden tjene masser av penger. Vi snakker om summer i størrelsen 100 milliarder dollar hvert år, eller mer enn dobbelte hva hele HIPC-gjeldsletten vil utgjøre på mange år.

Heller ikke dette svaret viser seg helt uangrikelig. Nå er det ei finsk jente som tar ordet: – Hva er det som fint med å sitte hele dagen på en fabrikk å lage T-skjorter for en dollar om dagen? Spør hun.

– Nei, det var ikke det jeg mente. Mitt poeng er at det er bedre å ha noe arbeid enn ikke å ha noe. For oftest er det det som er alternativet, svarer IMF's Mashood Ahmood.

Og slik fortsetter det. I det hele tatt er det en lærerrik seanse. To verdener møtes; på den ene sida Verdensbanken og IMF, som stadig sier, at jo, institusjonene er nå mye bedre enn før. Samtidig som de understreker: – Og det vil dere forstå, bare dere får satt dere ordentlig inn i hva vi arbeider med. På den andre sida stadig uttalelser om at vi stoler ikke på dere, at dere vil sette profitt foran mennesket, og at egentlig vil dere at vi skal delta i vår egen utbytting.

Kirkeledere i kondom-strid

AV NEWTON SIBANDA, ZAMBIA

I Zambia vet «alle» hvordan de skal unngå aids. Men de gjør det ikke. Aids fortsetter å kreve tusenvis av liv. På tross av at sikker sex er blitt livsviktig, er kirken sterkt imot kondombruk. La meg presentere noen kommentarer til den pågående aids-debatten i Zambia.

Kirken, særlig den katolske, får stadig mer høylydt kritikk fra de som jobber i anti hiv- og aidskampanjer. De mener at kirken ikke tjener samfunnet ved å preke moral mot aidsepidemien, fordi virkeligheten viser at moralprekenene ikke endrer folks adferd. De viser til at tusenvis av mennesker dør av aids – også prester – mens kirken fortsetter som om moral er et svar på hiv- og aidstrusselen.

Det er gjort beregninger som anslår at hver fjerde innbygger i hovedstaden Lusaka er hivpositiv. Og selv om folk flest vet mye om hiv og aids, er det ikke samsvar mellom det de vet og det de faktisk gjør.

Rådgiver Kenneth Ofosu-Barko i FNs aidsprogram i Zambia talte nylig på et møte i United Church of Zambia over temaet «Å bryte tausheten». Han sa at kirkens sterke moralstandpunkt i denne saken har vanskeliggjort grunnleggende tiltak som kan beskytte unge kvinner og menn som «står utenfor og ennå ikke er frelst».

– Kirken kan ikke lenger late som den ikke vet hva som skjer rundt den. Det at våre tenåringsjenter blir gravide hvert år, beviser at de har usikker sex. Kirken som preker avholdenhet og renhet før ekteskapet velsigner også ekteskap der bruden går rett fra alteret til fødestua.

Ofosu-Barko understreker at regjeringens hiv/aidsprogram støtter kirken i dens budskap om avholdenhet for ugifte og gjensidig troskap mellom par.

Syndefull gummi? Enkelte kirkeledere mener kondombruk øker utbredelsen av hiv og aids, fordi folks seksuelliv blir mer utsvevende.

FOTO: SØRVIS

– Vi krever ikke støtte fra kirken til dette programmet. Det vi ber om, er at kirken ikke motarbeider det. Vi kjemper for at folk skal bruke kondomer. Innerst inne vet vi at det kan beskytte dem, slik at de får sjansen til å leve lenge nok til å høre og ta imot Guds ord, sier han.

Kenneth Ofosu-Barko påpeker at kirken har vært øredøvende taus om en epidemi som det faktisk ville være mulig å forhindre.

Selv om det zambiske kirkerådet ikke har tatt et felles standpunkt til spørsmålet om kondombruk, har generalsekretær Violet Sampa-Bredt uttalt at kirken ikke bør nekte medlemmene å bruke kondomer. Hun mener det er en avgjørelse som bør tas av det enkelte par. Pastor Sampa-Bredt ser dette også i sammenheng med et fenomen som flerkoneri, og mener at

kirken bør ta høyde for at ikke alle familier består av én mann og én kvinne.

– Kirken har ingen kontroll over det som skjer om nettene, og bør derfor ikke nekte sine medlemmer å bruke kondom, sier hun.

– Det som er viktig for meg, er at kirken bør formane til troskap. Men samtidig må vi ikke lukke øynene for den verden vi lever i, sier hun.

Hun mener at kondomer kanskje ikke er løsningen, men at kondomer like fullt er viktig i en desperat situasjon.

– Jeg synes ikke at kirken skulle sette seg imot et middel som kan hjelpe samfunnet mot aids, sier hun.

Men John Mambo, oppsynsmann i Church of God in Central Africa holder fast på at den eneste løsningen på aids-

Kondomer spres der folk møtes, men noen mener at alt opplysningsarbeidet om økt bruk av kondom også fører til at folks seksuelliv også blir med utsvevende.

sett fra sør

I spalten **Sett fra Sør** vil du møte korrespondenter fra afrikanske land.

Newton Sibanda er journalist i Times of Zambia. Her er en del av det internasjonale journalistnettverket til Sørvis Presse & Informasjon.

katastrofen er en moralsk endring. Han mener at kondombruk tvert imot øker utbredelsen av hiv og aids, fordi folks seksuelliv blir mer utsvevende.

– Vi står sammen med katolikene i vår motstand mot kondomer. Det viser seg at etter at kondomer er blitt handelsvare, har aids-epidemien skutt fart, sier Mambo.

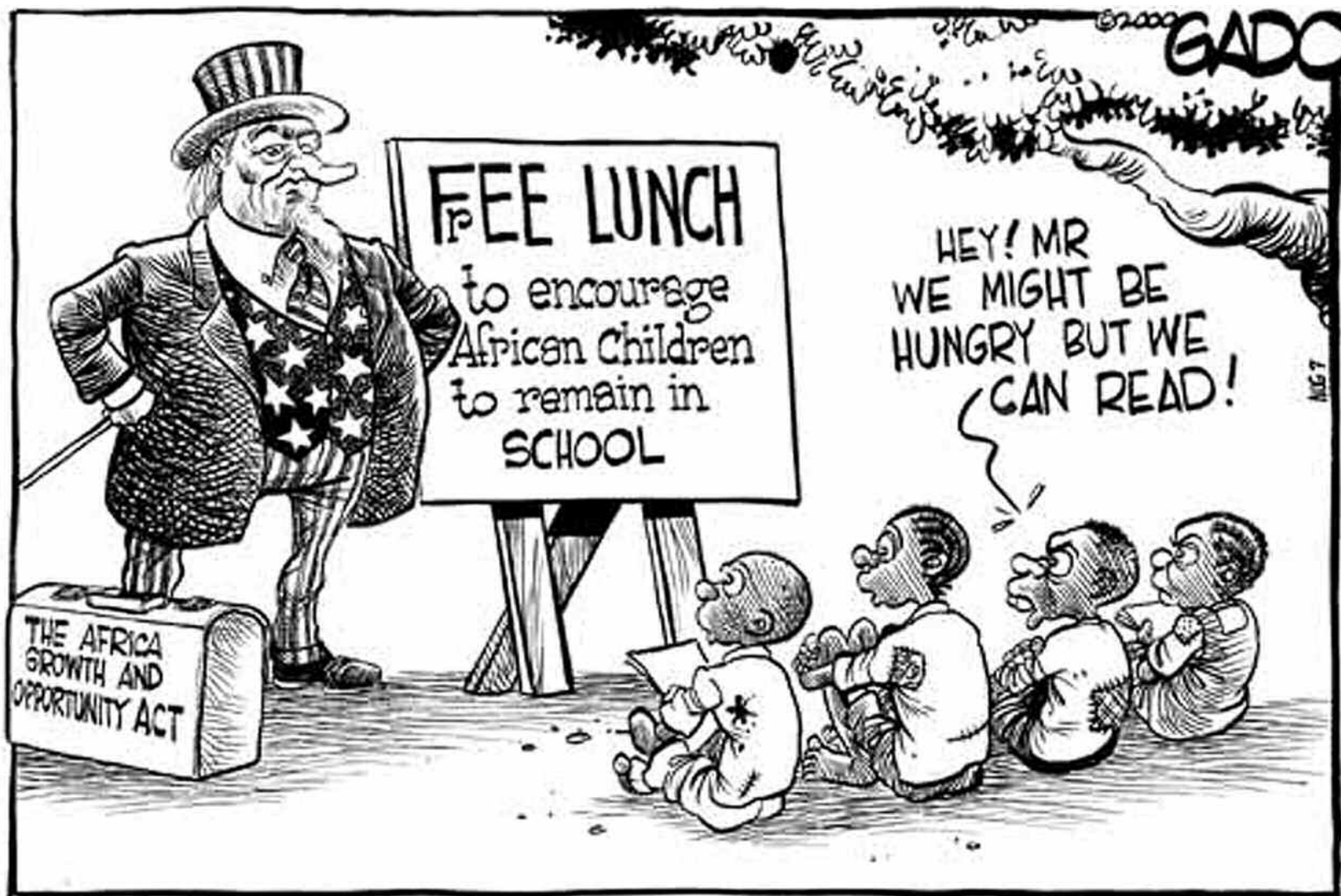
Generalsekretær Ignatius Mwebi i Zambia Episcopal Conference mener at kirkens viktigste oppgave er å forkynde og opprettholde moralen blant Guds barn.

– Det er naturlig at kirkens bidrag i aidskampen er en moralsk forkyndelse. Det er på ingen måte reaksjonært eller gammeldags – å preke moral er kirkens oppgave. Andre yrkesgrupper som leger og helsearbeidere får bidra i andre deler av aidskampen med sin kompetanse, påpeker han.

Mwebi mener at med kirkens enorme moralske innflytelse ville det være uanstendig å åpent støtte kondombruk, med alle de ulemper og farer det medfører.

– Målet helliger ikke middelet, sier han.

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwambwa, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

«Etiske aksjer» til lettlurte ferskinger

AV TARJEI LEER-SALVESEN, NORWATCH, FRAMTIDEN I VÅRE HENDER

AKSJEFOND

Bistandsaktuelt brakte i nr. 6/2000 en artikkel om såkalte «etiske» og «ideelle» aksjefond. Artikkelen omhandlet Banco Fondsforvaltning og Storebrand Røde Kors Global, to aksjefond som på ulike måter gir økonomisk støtte til ideelle organisasjoner. Artikkelen føyer seg inn i rekken av skrivelser som gir inntrykk av at aksjemarkedet florerer med alternativer for den som ønsker seg masse penger, helst nå med en gang, og uten å få dårlig samvittighet. Så enkelt er det dessverre ikke.

Gjennom Framtiden i våre hendes NorWatch-prosjekt har jeg fått anledning til å se nærmere på de ulike tilbudene som finnes av «grønne» eller «etiske» aksjefond i Norge. De ulike tilbyderne har forskjellige metoder for å skille de «snille» investeringsobjektene fra de «slemme». Banco, som er hovedfokus i Bistandsaktuelt sin artikkel, har et konsept som etter min oppfatning utnytter den naiviteten som finnes hos kundene og organisasjonene som interesserer seg for «etiske» investeringer.

Det er nemlig ikke de etablerte superinvestorene slike fond er tiltenkt. Disse fondene larter til å være laget for de miljøaktivistene, barnevernspedagogene og steinerskolelærerne som for første gang skal begi seg ut på aksjemarkedet. Der har mange av dem aldri vært før, fordi de har ment at selskapene som er notert på Børsen driver med mye galt. Med disse nye fondene kan man muligens klare å få slike nye grupper med på aksjekarusellen. I dag er vi flere aksjeeiere enn fagorganiserte i Norge. Disse «ferskingene» utgjør et lettlurt marked.

Banco Fondsforvaltning i Norge lover å holde seg unna tobakk, alkohol og våpen. Dette er ikke de eneste, kanskje heller ikke de viktigste områdene som et «ideelt» fond bør holde seg unna. Hva med notorisk miljøkriminelle selskaper? Hva med selskap som ødelegger livsgrunnlaget for urfolk, som raserer regnskog? Hva med dem som bygger kjernekraftverk? Selv er jeg overrasket over at så mange «etiske fond» har en klar regel mot alkohol. Øldriking er langt mer akseptert i de brede lag av samfunnet vårt enn for eksempel rasering av regnskog. Kanskje har dette sammenheng med at kirkelige miljøer utgjør et stadig viktigere vekstmarked for fondsforvalterne?

En liten del av overskuddet i Bancos ulike fond kanaliseres til frivillige organisasjoner. Slik kan Kirkens Nødhjelp, Kreftforeningen eller Care Norge få finansiert sine viktige aktiviteter. Vel og bra. Men at en liten del av overskuddet går til et godt formål, gjør ikke selve investeringen «etisk». Det bør derfor ikke kalles et «etisk» eller «ideelt» fond. Hensikten med å koble disse organisasjonene opp mot et aksjefond er å lokke flere kunder til å investere i fondsandeler. Hva er det kunden kjøper i disse fondene, som konvensjonelle aksjefond ikke tilbyr? God samvittighet, tror jeg er en god gjetning. Organisasjonene blir med på å legitimere porteføljen i det aktuelle fondet.

Bancos idé er ikke unik. Investerer du penger i «Pandafondet» til Delphi Norge støtter du WWF Norge (Verdens Naturfond).

Fondsnyhet: Etisk fond – sparing med hjernen og hjertet.

Banco Fondsforvaltning har satt i gang en massiv reklamekampanje

FAKSIMILE

kronikk

Hos Storebrand kan du putte sparepengene i Røde Kors Global. Storebrand Røde Kors Global har for eksempel investert Total Fina. Total er beryktet for sitt engasjement i Burma, der de i samarbeid med militærjuntaen har tvangsflyttet urfolk, brukt tvangsarbeidere, brukt vold og tortur mot motstandere av sine aktiviteter. Vi har fortsatt muligheten til å støtte en frivillig organisasjon med penger gjennom å sende dem en gave. Hos Storebrand tilbys du imidlertid å sende pengene via dem, via Total, via Burma, og dermed militærjuntaens planer lykkes så tjener Total Fina litt penger som går tilbake til Storebrand og tilbake til deg. Underveis har Røde Kors også tjent litt, så de kan forsøke å gjøre noe godt mot all ondskapsen i verden.

Eksemplene er dessverre mange flere. En gjennomgang NorWatch gjorde av Pandafondet (Delphi/WWF) i vår viste at dette såkalte ideelle fondet hadde investert i våpenprodusenten Kongsberg, samtidig som bedriftens våpensalg til Tyrkia pågikk for fullt. Støtter man WWF gjennom Pandafondet blir man også medeier i Elkem. Elkem er storimportør av trekull fra ødelagte regnskogsområder på den indonesiske øya Sumatra. På den samme øya driver WWF et prosjekt for å redde den gjenværende regnskogen...

BP Amoco er involvert i virkelig grove menneskerettsbrudd gjennom sitt engasjement i landbasert oljeutvinning i Colombia. Her er det U'wa-indianerne som betaler de miljømessige og sosiale kostnadene ved selskapenes jungeleventyr.

En liten del av overskuddet i Bancos ulike fond kanaliseres til frivillige organisasjoner. Vel og bra. Men at en liten del av overskuddet går til et godt formål, gjør ikke selve investeringen «etisk».

En rekke indianere har blitt drept i forsøk på å stanse BP Amoco og kanadiske Occidentals Petroleums miljørasering. Storebrand Røde Kors Global sitter investert i BP Amoco.

Nok et tankekor for Røde Kors er fondets investering i Nestlé, den beryktede produsenten av morsmelkerstatning som gjentatte ganger er kritisert for uetisk markedsføring av sine produkter. Særlig i fattige land utgjør Nestlés kyniske markedsføring av sine produkter en trussel mot barns helse, og truer nettopp den samme gruppen som Røde Kors driver et viktig bistandsarbeid for å hjelpe.

Bancos fond skiller seg fra Storebrands konsept ved at organisasjonene foreløpig ikke får fastinntekt. I stedet knyttes inntektene knyttes opp mot fondets avkastning. Dette øker både risiko og muligheter, men for å si det litt stygt, så knyttes økonomien i de involverte organisasjonene enda tettere opp mot virksomheten til selskap som de ovennevnte. Når også Storebrand legger om systemet sitt, vil det kunne gi utslag som: jo mer Total tjener i Burma, desto mer penger til Røde Kors. Om Delphi legger om til samme system vil WWF indirekte tjene mer penger når indonesiske tømmerselskaper ødelegger enda mer regnskog og Elkem får kjøpt opp de forfullede restene til bruk i sin metallproduksjon i Norge. Dette paradokset har jeg foreløpig ikke registrert en seriøs debatt omkring i de frivillige organisasjonene som knytter seg opp mot slike aksjefond.

Om hva er egentlig nytt med dette? Så lenge vi har hatt aksjer har investorer som ønsker det hatt mulighet til å sende litt av pengene de tjener i aksjemarkedet

til de formål de selv måtte ønske. Det nye er simpelthen at organisasjonene binder seg opp mot fondet og dermed assosieres med porteføljen.

Ovenfor har jeg stilt spørsmålstegn ved de retningslinjene Banco har satt for sine norske aksjefond. Banco i Sverige har flere typer fond med ulike slags retningslinjer bak. Også her i Norge har vi en forholdsvis rik flora av fond med vidt forskjellige retningslinjer. Men selv om et fond skulle ha gode retningslinjer i utgangspunktet, er det opp til den enkelte analytiker å vurdere subjektivt hvor vidt investeringsobjektet oppfyller disse. Vår erfaring er at analytikerne i svært stor grad forholder seg til selskapenes egeninformasjon. Dette kan være en uvane de har fått med seg fra økonomiske analyser, der man får håpe at de revisorbekreftede regnskapene inneholder korrekte opplysninger. Miljømessige og ikke minst sosiale problemstillinger er dessverre mer kompliserte enn selv det lengste og mest omfattende revisorbekreftede regnskap.

Enkle gjennomganger fra vår side viser ofte at det finnes mye konfliktstoff knyttet til investeringsobjektene aktiviteter, som analytikere for norske fond, og ikke minst andelshaverne i disse fondene, ikke kjenner til.

For å sette det på spissen, så selger en del av aktørene i dette nye markedet produkter de ikke har. Storebrands Miljøfond reklamerte med at de «bare investerer i selskap som tar hensyn til natur og miljø». Porteføljen de tilbyr er imidlertid slett ikke fri for miljøsyndere. Dermed blir reklamen misvisende. Storebrands miljøfond (EVF) skal imidlertid ha honnør for å forsøke å lage håndfaste kriterier som skal kunne måle «miljøeffektivitet» i den enkelte bedrift. Det er mer enn Banco eller Delphi tilstreber, når de deler ut smuler av overskuddet fra moralsk forkastelig virksomhet til bistandsformål eller kreftforskning.

Innvendingen min mot Banco er først og fremst mangelfulle retningslinjer. Storebrand Røde Kors Global later ikke til å ha noen retningslinjer. Generelt er mitt inntrykk at selv med gode retningslinjer er det lett å gjøre feil. Man vil trenge velkolerte analytikere til å håndheve prinsippene midt oppi utvelsen av investeringsobjekter. Klarer man det, vil det bli spennende å se hvor store merkostnadene ved å håndheve slike kriterier i virkeligheten blir. Kanskje lar det seg gjøre med god fortjeneste, men det er også mulig at merkostnadene ved et virkelig strengt og godt forvaltet «etisk» fond blir så store at profitten blir spist opp.

Jeg tror ikke aksjemarkedet med ett blitt fullt av idealister. Kanskje er det heller slik at verdidebatten og miljøbevegelsen simpelthen har skapt et nytt marked som profesjonelle meglere forsøker å tjene penger på?

Tarjei Leer-Salvesen har siden 1996 vært med i redaksjonen for NorWatch nyhetsbrev, som har et kritisk søkelys på norske bedrifters

virksomheter i Afrika, Asia og Latin-Amerika. I dette arbeidet har han også undersøkt ulike norske investeringsfond sine profiler i forhold til miljømessige og sosiale spørsmål.

Solid bokblanding

bokanmeldelser

Fredarbeid, Norges innsats i forhold til frigjøringen av Sør-Afrika, Timbuktu, biologisk skattejakt og Bysants. Dette er temaene i denne utgaven av «Nye bøker.» Presentasjon er gjort av Tone Linn Sørensen.

Fredshåp som bok

Listen over bidragsytere til denne boken er lang og imponerende. Fremtredende personligheter og politikere bidrar, fra Knut Vollebæk og Jostein Gaarder via fredsprisvinnere som Jody Williams, Mikhail Gorbatsjov og Dalai Lama til Nelson Mandela – for å nevne noen. Boken som innledes med et forord av biskop Gunnar Stålsett, trekker opp de store linjene mellom fred og ufred og setter enkeltmennesket, leseren, inn i sammenhengen. Hver av de 29 artiklene er tuftet på forfatternes ulike utgangspunkt. Stoffet er personlig og nært behandlet, og forfatterne deler generøst på egne opplevelser og refleksjoner med leserne på en lettlest og engasjerende måte.

Ønsket om å skape håp om fred og forandring, er redaktør Fredrik S. Heffermehls bakgrunn for utgivelsen. Målet er å nå fram til så mange som mulig, uansett forkunnskaper, med budskapet om å tro på egne krefter og at det nytter å gjøre noe for fred i verden.

«Hvem sa at fred er umulig?»

Redaktør: Fredrik S. Heffermehl

Utgiver: Genesis forlag

Antall sider: 174

Pris: kr. 228

Ørkensus og andre myter

Myter om Timbuktu fra 1100-tallet til i dag og historien om denne sagnomsuste byen i Saharaørkenen er denne bokens hovedtema. Boka er delt i tre. Den første delen forteller historien om europeernes myter om byen, og de oppdagelsesreisendes mange forsøk på å nå den. Den andre delen skildrer Timbuktus indre liv, byens historiske rolle som knutepunkt og lærested, og det komplekse forholdet mellom det blå folket, tuareg-nomadene, og andre folkegrupper i Mali. Den siste delen omhandler Timbuktu i bistandens tidsalder. Her møter vi byen som «utkantenes utkant» i forhold til dagens globaliserte økonomi. Forfatterne framstiller ørkenspredning som en av dagens mest hardnakkede myter blant de mange som er knyttet til denne gåtefulle ørkenbyen. Boken er gjennomillustrert med Randi Eilertsens vakre grafiske trykk og fotografier, samt historiske bilder og kart.

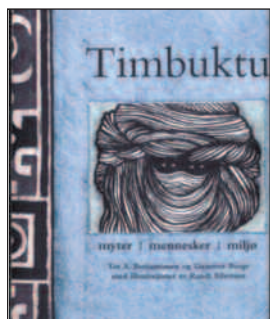
«Timbuktu»

Forfattere: Tor Arve Benjaminsen og Gunnvor Berge

Utgiver: Spartacus forlag

Antall sider: 132

Pris: kr. 295,-

Norge i afrikansk frigjøringshistorie

Norske aktiviteter i og overfor landene i det sørlige Afrika og beivrenhetene i regionen i siste halvdel av det forrige århundre blir grundig gjennomgått av redaktør Tore Linné Eriksen og seks andre bidragsytere. Disse er Eva Helene Østbye, Wolf Lorenz, Anita Kristensen Krokan, Nina Drolsum, Berit Hagen Agøy og Vesla Vetlesen.

Den nasjonale frigjøringen av statene Sør-Afrika, Zimbabwe, Namibia, Angola og Mosambik, som det fokuseres spesielt på i boken, løper parallelt med norsk bistandengasjement. I tillegg til å omhandle den offisielle norske politikken overfor landene inkludert bistands-samarbeidet, retter boken i stor grad søkelyset mot rollen som solidaritets- og frigjøringsbevegelsene på grasrota spilte. Deler av boken bygger sin dokumentasjon på opplysninger fra Utenriksdepartementets arkiver, og forfatterne bringer beivrenhetene fram i lyset gjennom sin bearbeiding og presenterer flere fasetter av en større prosess.

Områder som også blir omtalt er forholdet til kirka og fagforeningene, samt bruken av sanksjoner som virkemiddel. Boken åpner for en helhetlig forståelse av de historiske hendelsene, og innholdet reflekterer den tradisjonen som etter hvert har etablert seg der Norge spiller en rolle i internasjonal sammenheng, og ikke minst bakgrunnen for utviklingssamarbeidet i dag.

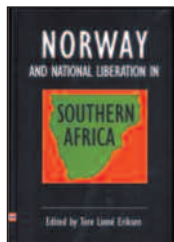
«Norway and national liberation in Southern Africa»

Redaktør: Tore Linné Eriksen

Utgiver: Nordiska Afrikainstitutet

Antall sider: 416

Pris: kr. 390,-

Biologisk skattejakt

Prospecting betyr ifølge forfatterne å lete etter noe verdifullt. Noen leter etter edelstener, men i denne sammenhengen er det jakten på og utforskningen av de enorme rikdommene som finnes delvis skjult i naturens biologiske mangfold som er i fokus. Rikdommer i form av genetisk materiale og til nå ukjente biokjemiske former, som blir grunnlaget for utviklingen av moderne medisiner og som derfor kan komme menneskene til gode. Men jakten omfatter i større grad den kommersielle gevinsten til dem som finner dette materialet, har kapital og kompetanse til å ta patent på det og videreutvikle det. Denne jakten er ikke uproblematisk, og det er konsekvensene som blir drøftet i denne boken. Det er fattige land i tropene som er mest attraktive for prospektørene på grunn av stort biologisk mangfold og utstrakt lokal kunnskap om medisinske planter. Noen vurderer aktiviteten positivt, både

som bærekraftig og helsefremmende, men andre anser spesielt bruken av patentering som reneste piratvirksomheten. Bidragsytere til boken representerer både prospektørene og motstanderne, og boken skulle derfor gi et nyansert innblikk.

«Responding to Bioprospecting»

Redaktører: Hanne Svarstad og Shvacharn S. Dhillion

Utgiver: Spartacus forlag

Antall sider:

Reisefølgeføljetong

Reiseskildringer er ofte kjærkommen lesning, der leseren henføres, gjerne til fjerne, eksotiske himmelstrøk, og kan drømme seg bort fra en grå hverdag. Aschehougs bokserie «Spor deg bort» er nettopp en serie der mange, ulike forfattere har tatt turen ut i verden med hvert sitt kompass, og reist seg litt vekk og vill, og tar villig vekk leserne med på turen. En av seriens bøker, «I skyggen av Bysants» av skotten William Dalrymple, følger i fotsporene til munken Johannes Moscho som la ut på en reise gjennom hele det bysantiske riket i år 578. Over de 472 sidene i boken går ferden i moderne tid gjennom Hellas, via Tyrkia, Syria og Libanon til Egypt, og på reisen innvier fortellingen oss i den historiske og religiøse utviklingen – og ikke minst bakgrunnen for vår tids dramatiske konflikter i Midt-Østen. Boken er illustrert med fotografier fra reisen, og bakerst finner man en ordliste.

I samme bokserie finnes også en bok som tar oss med til Kongos indre, og planlagte utgivelser kommende år legger reisene til Øst-Europa og Kina.

«I skyggen av Bysants»

Forfatter: William Dalrymple

Bokserie: «Spor deg bort»

Utgiver: Aschehoug forlag

Antall sider: 472

220

Pris: kr. 248,-

hvem? hvor? hva i all verden?

FOTO: SCANPIX

1. Hvem er dette?
2. Hva er hovedmål for Stabilitetspakten for Sørøst-Europa?
3. Hvilken status har Norge i Stabilitetspakten for Sørøst-Europa?
4. Hva heter lederen for OAU - Organisasjonen for Afrikansk enhet?
5. Hva kalles opposisjonen i Mosambik?
6. I hvilket år kom Oslo-avtalen mellom israelerne og palestinerne i stand?
7. Hvilket land var først ute med å love mer bistand, dersom opposisjonen vant valget i Jugoslavia?
8. Hvilke to afrikanere var kandidater til årets Nobelpris i litteratur?
9. Hvem er rastafari-bevegelsen oppkalt etter og hvilket land i Afrika er deres «lovede land»?
10. Hvilket afrikansk land vant først gull i OL i Sydney?
11. Ligger Nasaret og Betlehem i Israel eller på Vestbredden?
12. Hvor er Bujumbura hovedstad?
13. Hva heter verdens tre lengste elver?
14. Hvilket øst-afrikansk land har planer om å starte med oljeproduksjon?
15. Hvor er Hosni Mubarak president?
16. Hva heter de nye statene på Balkan, som før 1990-tallet utgjorde Jugoslavia?
17. Hva skal årets Operasjon Dagsverk gi sin støtte til?
18. Hvilken befolkningsgruppe er størst på Sri Lanka?
19. Hva er ICEIDA?
20. I hvilket afrikansk land finnes «Bunad og stakkestova» som syr norske bunader?

Svarene finner du på side 23.

Spørrekonkurransen er laget av **Tone Linn Sørensen.**

global.no

23. oktober i år lanseres en ny web-portal for alle som er interessert i nord-sør-spørsmål. Web-prosjektet er et samarbeid mellom Utenriksdepartementet, NORAD og en rekke organisasjoner og forskningsinstitusjoner, forteller tjenestens redaktør og daglig leder Margaretha Göransson i global.no.

De fem store hjelpeorganisasjonene har også vært sentrale i prosjektet. Hovedmålgruppen er skoleverket, spesielt interesserte og journalister. Den nye web-portalen vil både være en kjempesentral for webtjenester om nord-sør-spørsmål. Den vil ha gode søkemuligheter. For lærere vil det også bli mulig å bestille materiell direkte. Web-sidene vil også ha arrangementskalender, plass til stillingsannonser og nyheter. Sistnevnte vil være basert på at de ulike webredaktørene melder inn sine saker. I første omgang blir global.no på norsk. Telenor blir den eneste kommersielle partneren. Dermed vil «globals» nyheter komme på wap - dvs. internett via mobil-telefon.

5 millioner til grasrot-vennskap

MOSAMBIK

Alle norske kommuner, institusjoner, lokale grupper, lag, foreninger eller andre sammenslutninger kan nå søke NORAD om tilskudd til ulike tiltak som fremmer utvikling i de Sørøst-europeiske landene. Den nye ordningen skal fungere som brobygger på grasrotplan mellom folk og lokalsamfunn i Norge og tilsvarende i landene i Sørøst-Europa. Totalt er bevilgningen på NOK 5 millioner for år 2000.

- Vi håper å kunne videreføre den solidariteten og det engasjementet det norske folk har vist i kjølvannet av stridighe-

NORAD informerer

tene i det tidligere Jugoslavia. Dersom prøveordningen blir vellykket, vil vi øke innsatsen til neste år, sier avdelingsdirektør Else Berit Eikeland i avdeling for sivilt samfunn i NORAD.

NORAD vil gi støtte til tidsbegrensede prosjekter innenfor sosiale tiltak, gjenoppbygging og rehabilitering, utvikling av jordbruk eller annen næringsvirksomhet, styrking av det sivile samfunn, kultursamarbeid, kapasitetsbygging og transport av utstyr som inngår som en

del av prosjektet, for eksempel brukt landbruks- og datautstyr.

- Initiativet til prosjektet skal komme fra den sørøst-europeiske samarbeidspartneren for å sikre at prosjektet igangsettes som et resultat av et ektefølt behov hos mottakerne. Det er også viktig at det er et reelt samarbeid, hvor begge parter bidrar konkret i prosjektet, enten økonomisk, administrativt eller med arbeidskraft, sier Else Berit Eikeland.

Prosjektene skal bidra til å trygge lo-

kal økonomisk bærekraftig utvikling, skape demokratiske holdninger, verne om menneskerettigheter samt bidra til å forebygge konflikter og styrke multi-etnisk samarbeid. Tiltakene er geografisk avgrenset til Føderalrepublikken Jugoslavia (Serbia, Montenegro og Kosovo-provinsen), Bosnia-Hercegovina, Kroatia, FYROM (Makedonia) og Albania.

Ønsker du ytterligere informasjon eller intervju ta kontakt med:

Avdelingsdirektør Else Berit Eikeland tlf 22 24 20 46. Eventuelt Mona Bergstøl eller Marianne Rønnevig i NORADs pressetjeneste 22 24 20 43 / 52 eller 977 14 966.

Daglig leder

For å sikre videreføring av Aksjon Slett U-landsgjelda (SLUG), er det ledig stilling som koordinator, knyttet opp mot ForUMs sekretariat og arbeidsgruppe om gjeld og utvikling.

Aksjons Slett U-landsgjelda (SLUG) er en av de største norske nettverkene for større rettferdighet mellom rike og fattige land. SLUG har til nå fått tilslutning fra 56 ulike organisasjoner, og arbeider for å spre informasjon i opinionen og påvirke politiske beslutningstakere.

Virksomheten finansieres med bidrag fra Utenriksdepartementet og de frivillige organisasjonene. Siden de økonomiske rammene ikke er endelig lagt, kan vi i første omgang tilby en 80 % stilling, med en økt stillingsbrøk dersom finansiering går i orden.

Ved ansettelsen blir det lagt stor vekt på tidligere erfaring med påvirkningsarbeid, informasjonsfaglig kompetanse og samarbeidsevner. Det legges opp til at daglig leder kan arbeide selvstendig, med tett kontakt med enkeltpersoner og organisasjoner. Stillingen vil lønnes som konsulent (i dag plassert i lønnstrinn 30). Det er ønskelig med høyere utdanning.

Tiltredelse fra 1. januar 2001.

Spørsmål knyttet til stillingen kan rettes til Hans Morten Haugen: 22 93 27 50/28 86, e-post: hansmorten.haugen@kirken.no.

Søknadsfrist: 6. november.

Send søknad til ForUM, Storgata 11, 0155 Oslo; merk konvolutt «koordinator».

Ny giv i norsk HIV/AIDS-satsing

Som en følge av regjeringens opptrapping av innsatsen mot HIV/AIDS, setter nå NORAD bekjempelse av HIV/AIDS høyt på agendaen. HIV/AIDS tiltak skal integreres i all norsk bistand, fra helsesektoren til menneskerettigheter og institusjonsutvikling. NORAD har identifisert fire pilotland i denne sammenheng: Mosambik, Malawi, Zambia og Uganda.

En egen prosjektgruppe er opprettet, som skal legge til rette for HIV/AIDS relaterte aktiviteter i hele organisasjonen og identifisere samarbeidspartnere blant givere og andre eksterne kompetansemiljøer. Gruppen ledes av Simon Rye, rådgiver på Fagavdelingen i NORAD.

I tillegg er det opprettet et eget AIDS team i

Utenriksdepartementet som skal være direkte rådgivere ovenfor utviklingsminister Anne Kristin Sydnes.

AIDS har nå rammet 53 millioner mennesker over hele verden, hvorav ca. 19 millioner er døde. Av de 34 millioner som man regner med lever med HIV, bor 95% i den tredje verden, og det store flertall av disse vet ikke at de er smittet. Daglig regner man med at 1500 personer smittes, de fleste før fylte 25 år, og flertallet av de som er smittet, dør før de er 35. Afrika sør for Sahara er spesielt hardt rammet og tall viser at 70% av hiv-smitten har skjedd her, Regionen har 10% av verdens befolkning, men mer enn 80% av verdens AIDS-dødsfall.

NORAD ved HANPU

NORAD ved HANPU - kontoret for handel og produktutvikling har bevilget NOK 4,65 mill. til et prosjekt kalt «Trade-related Human Resources and Enterprise Development for Foreign Trade in Central America». Prosjektet er et praktisk rettet utviklingsprogram for små og mellomstore bedrifter i første rekke innen utradisjonelle sektorer beregnet på å bedre bedriftenes eksportpotensial. Programmet kalles i utgangspunktet «ExportPyme» og vil gå over en tre-års periode.

Prosjektet finansieres sammen med SIDA som har bevilget et tilsvarende beløp.

International Trade Center (ITC) skal stå for gjennomføringen sammen med nasjonale

samarbeidsinstitusjoner. ITC ble opprettet i 1964 og har hovedkontor i Genève. Organisasjonen er i dag underlagt World Trade Organization (WTO) og UNCTAD, FN.

ExportPyme-programmet ble gjennomført som et pilotprosjekt i 1997-2000 i Guatemala og Costa Rica. Denne fasen ble finansiert 100% av Sida. Prosjektet som nå er blitt godkjent i KU (Kredittutvalget) representerer en videreføring av programmet til Nicaragua, Honduras og El Salvador samt en konsolidering i Guatemala. Costa Rica er i prinsippet tatt ut av programmet men en liten sum er satt av til nettverksarbeid med de andre deltakerlandene.

Studentenes og akademiskernes internasjonale hjelpefond (SAIH) er en mellomstor solidaritets- og bistandsorganisasjon. SAIH støtter utdannings- og opplæringsprosjekter i Bolivia, Nicaragua, Sør-Afrika og Zimbabwe. I tillegg driver SAIH informasjonsarbeid blant studenter og akademikere i Norge. SAIH er en idealistisk organisasjon, som i stor grad baserer seg på frivillig arbeid. SAIH har seks ansatte, to sivilarbeidere og to fulltids tillitsvalgte ved hovedkontoret i Oslo.

Prosjektansvarlig

Stillingstype: 2 års engasjement med mulighet for forlengelse
Tiltredelse: Fra 1.1.2000
Lønnstrinn: 33-39
Søknadsfrist: 30. oktober

SAIH søker en person med relevant høyere utdanning, samt erfaring fra organisasjons-, solidaritets- og prosjektarbeid. Vi forutsetter god muntlig og skriftlig framstillingsevne både på norsk og engelsk. Gode kunnskaper om det sørlige Afrika vektlegges. Det stilles store krav til samarbeidsevner, engasjement og fleksibilitet. Erfaring med utdanningsbistand vil være en fordel.

Som prosjektansvarlig vil du være ansvarlig for kontakt med samarbeidspartnere i Norge og prosjektlandene. Stillingen innebærer oppfølging av prosjekter, søknadsskriving, rapportering og formidling av informasjon om prosjektene i Norge. I tillegg forventes det at du deltar aktivt i organisasjonens øvrige arbeid.

For ytterligere informasjon kontakt: daglig leder Kristin Skåre, eller prosjektansvarlig Charlotte Norby, på telefon 22 98 93 00 / 40.

Skriftlig søknad sendes til:
SAIH, Solidaritetshuset,
 Osterhausgt. 27, 0183 Oslo

FOKUS er et kompetanse- og ressurscenter på internasjonale kvinnespørsmål. FOKUS er et samarbeidsorgan for 55 kvinne-organisasjoner og kvinneutvalg i Norge i deres internasjonale engasjement. FOKUS skal gjennom bistands- og prosjektarbeid medvirke til å bedre kvinners sosiale, økonomiske og politiske situasjon internasjonalt, med hovedvekt på landene i sør. Gjennom informasjonsvirksomhet skal FOKUS medvirke til økt kunnskap om og forståelse i det norske samfunnet for kvinners situasjon og rolle i et utviklingsperspektiv. FOKUS utgir et kvartalstidsskrift og et månedlig nyhetsbrev, arrangerer konferanser og kampanjer.

Faglig medarbeider

Vi søker en person som skal arbeide med forvaltning av prosjekter og videreutvikling av FOKUS sin faglige virksomhet.

Søkere bør ha:

- høyere utdanning med vekt på kvinner og utviklingsspørsmål
- gode evner til skriftlig dokumentasjon og analyse på området
- erfaring med prosjektarbeid
- kjennskap til kvinneorganisasjoner nasjonalt og internasjonalt

Stillingen er et toårig engasjement. Ønsket tiltredelse 1. januar 2001. Lønn etter avtale i henhold til vårt lønssystem.

Personer med innvandrerbakgrunn oppfordres til å søke.

Søknadsfrist 3. november, 2000.

Søknad med CV og attester sendes FOKUS, Storgaten 11, 0155 Oslo. Nærmere informasjon om stillingen kan fås hos daglig leder, Bjørg Skotnes, eller faglig rådgiver Vibeke Hermandrud, tlf. 23 01 03 00.

nytt om navn? Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider på e-post: paal@sorvis.no eller på telefon 37 14 98 95.

Morten Rostrup (42) er på et møte i Paris blitt valgt til ny president i Medicins Sans Frontieres' (MSFs) internasjonale råd. Han tar over etter den kanadiske legen James Orbinski som mottok Nobels fredspris på vegne av organisasjonen i fjor. Rostrup begynner i sin nye jobb i desember

og vil ha sin base ved det internasjonale kontoret i Brussel. Morten Rostrup er oppvokst i Oslo. Han tok medisinsk embetseksamen i 1983, og den medisinske doktorgraden ved Universitetet i Oslo i 1994. Rostrup er spesialist i indremedisin og arbeider til daglig som overlege ved overvåkningsavdelingen på Ullevål sykehus. Han har vært styreleder for MSF Norge siden 1996, da den norske avdelingen ble stiftet. Rostrup har vært visepresident i MSFs internasjonale råd siden 1998. Han har arbeidet for MSF i Rwanda, Congo, Tanzania, Sudan, Angola, Kosovo og Liberia.

Jan-Egil Mosand (40) er ansatt i et engasjement i Flyktningsrådet som prosjektkoordinator for nødhjelpsopplæring i Kaukasus (CIS-området).

Anne Seland er ny administrasjonssjef i Kirkens Nødhjelp. Hun har vært konstituert administrasjonssjef siden august i fjor, og kom da fra stillingen som regnskapsleder i Kirkens Nødhjelp.

Sophie Gabbe Nygaard er ansatt som spesialrådgiver i beredskapsenheten i Kirkens Nødhjelp i et to-års vikariat. Hun kommer fra stillingen som regional koordinator i Redd Barna.

Malin Stensønnes (32) er ansatt av Kirkens Nødhjelps styre som leder av TV-aksjonen 2001. Hun kommer fra stillingen som direktør i Norges Rederiforbund med ansvar for informasjon.

Ragnhild Imerlund (29) er ansatt som informasjonskonsulent ved UNDPs nordiske kontor i København. Ragnhild Imerlund har det siste året vært rådgiver i mine og våpenenheten til ICRC (Internasjonale Røde Kors komiteen) i Genève.

Peeter Hveem (31) tiltrer 16. oktober stillingen som informasjonsansvarlig i Leger Uten Grenser. Hveem kommer fra Aksjon Slett U-landsgjelda (SLUG).

Dag Høiland (40) begynte i august som ny stedlig representant for Norsk Folkehjelp i Angola. Han kommer fra IBM.

Øystein L. Pedersen har avsluttet sitt engasjement som informasjonsleder i

Forum for Utvikling og Miljø (ForUM), etter ett og et halvt år i denne stillingen. Jan-Gustav Strandenæs går tilbake til sin gamle jobb som informasjonsleder, etter å fungert som daglig leder i ForUM i den samme perioden.

Torunn Seberg er valgt til nestleder i PRESS Redd Barna ungdom. Hun er 20 år og kommer fra Oslo.

Erlend Skårsmoen er nylig valgt leder for PRESS Redd Barna ungdom. Han er 22 år, kommer fra Trondheim, men har nå flyttet til Oslo.

Birger Baug (31) er ansatt i en nyopprettet stilling som informasjonssjef i PLAN Norge. Foruten å være pressekontakt, skal han blant annet ha ansvaret for PLAN Norges internetsider og PLAN-Posten. Baug har de siste tre årene vært vaksjef i Dagsavisen.

Jon Bech, ekspedisjonssjef i UD, har overtatt som Midtøsten-koordinator med stilling som spesialrådgiver og ambassadør.

Martin Bjørndal, ambassadør, er utnevnt til avdelingsdirektør for menneskerettigheter, demokrati og humanitær bistand.

Mona Brøther, avdelingsdirektør, skal tiltre som ambassadør i Santiago, Chile, fra januar 2001.

Hans Jacob Frydenlund, UD, har tiltrådt som spesialrådgiver for konfliktløsning og forsoningsprosesser i Afrika.

Pål Moe, har overtatt som ambassadør i Manila, Filippinene.

Ingrid Ofstad, har tiltrådt som ambassadør i Katmandu., Nepal.

Tomas Stangeland, har begynt som attache ved ambassaden i Colombo, Sri Lanka.

Sølve Steinhovden, har begynt som første ambassadesekretær ved ambassaden i Sarajevo, Bosnia og Hercegovina..

Henning Stirø, har tiltrådt som ambassadør i Maputo, Mosambik.

Dag Mork Ulnes er utnevnt til ambassadør i Santo Domingo, Den Dominikan-

ske Republikk.

Steinar Hagen, avdelingsdirektør i NORAD, er utnevnt til spesialutsending ved ambassaden i Pretoria, Sør Afrika.

Hans Venvik, har tiltrådt som første ambassadesekretær ved ambassaden i Kampala, Uganda

Magne E. Grøva, er tilsatt som første ambassadesekretær ved ambassaden i Lusaka, Zambia.

Rolf Berg, spesialrådgiver, er utnevnt til ambassadør ved ambassaden i Guatemala.

Kristian Dobloug, førstekonsulent, har tiltrådt som førstekansellist ved ambassaden i Santiago, Chile.

Marte Gerhardsen har begynt som aspirantpraktikant i UD's ressurs og miljøavdeling.

Jørn Gjelstad har tiltrådt som annen ambassadesekretær ved ambassaden i New Delhi, India.

Marit Gjelten har som rådgiver i avdeling for menneskerettigheter, demokrati og humanitær bistand.

Unni Gjønnes, har tiltrådt som førstekansellist ved generalkonsulatet i Shanghai, Kina.

Stian Holen, har tiltrådt som første ambassadesekretær ved ambassaden i Bangkok, Thailand.

Gunnar Holm, har tiltrådt som annen ambassadesekretær ved ambassaden i Addis Abeba, Etiopia.

Eivind S. Homme, er tilbake som rådgiver i bilateral avdeling, Asia-desken.

Lasse Bjørn Johannessen er tilbake som rådgiver i bilateral avdeling, Midtøsten-desken.

Kristin Kathrine Johansen har tiltrådt som annen ambassadesekretær ved ambassaden i Beijing, Kina.

Øvind Udland Johansen, aspirant, har tiltrådt som attache ved ambassaden i Maputo, Mosambik fra august.

Torleif Kveim har tiltrådt som rådgiver i bilateral avdeling på Latin-Amerikadesken.

Kjersti Sommerset er tilbake som rådgiver i bilateral avdeling, Latin-Amerikadesken.

Per G. Stavnum er utnevnt til ambassadør i Hanoi, Vietnam. Han tiltrer første februar 2001.

Margrethe Tjørnquist har tiltrådt som konsulent hos spesialrådgivere for fred,

forsoning og demokrati.

Tom Hunstad har begynt som attache ved ambassaden i Dhaka, Bangladesh.

Anne Asker har begynt som saksbehandler ved ambassaden i Dar es Salaam, Tanzania.

Elisabeth Striholt har beynt som første ambassadesekretær ved ambassaden i Kampala, Uganda.

Miljø-støtte til Sør Afrika

NORAD har bevilget 60 millioner kroner til miljøprosjekter i Sør-Afrika over en femårsperiode. Støtten gjelder tiltak innen miljøsektoren.

Målet er at Department of Environment and Tourism (DEAT), som har gjennomføringsansvar, skal kunne nå sine mål i perioden. Det vil si at de innen 2004 skal ha en samlet miljøpolicy og et sett lover, retningslinjer og forvaltningsverktøy som er i tråd med den nye Grunnloven og de politiske rammebetingelsene. Tiltakene skal bidra til å sette nasjonale og lokale myndigheter i stand til å gjennomføre mandater innen miljøforvaltning og turisme. Programmet vil også resultere i en styrket kompetanse innen miljøforvaltning.

Neste
bistandsaktuelt
utkommer
ca. 17. nov.

Svar hvem? hvor? hva i all verden?

1. Sri Lankas president Chandrika Kumaratunga.
2. At landene i Sørøst-Europa kan bli fullverdige medlemmer av EU og NATO.
3. Norge er observatør
4. Salim Ahmed Salim
5. Renamo
6. I 1993
7. Norge
8. Nigerianske Ben Okri og somaliske Narrudin Farah
9. Ras («prins») Tafari, senere keiser Haile Selassie, Etiopia
10. Mosambik, Maria Mutola vant kvinnenenes 800 m
11. Nasaret er i Israel, Betlehem på Vestbredden
12. I Burundi
13. Nilen, Amazonas og Chang Jiang
14. Uganda
15. I Egypt
16. Jugoslavia, Slovenia, Kroatia, Bosnia-Hercegovina og Makedonia
17. Kampen mot HIV/AIDS
18. Singaleserne utgjør 74 %
19. Det offentlige bistandsorganet på Island
20. Ghana

Karakterboka – fra null til 20:

- Alt riktig:** Les spørsmålene før svarene – ikke omvendt!
- 15-19:** Verden trenger deg.
- 10-14:** Du kan se framtiden lyst i møte.
- 5-9:** Ikke så verst.
- 1-4:** Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?
- 0:** Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?

FOTO: INGER A. HELDAL

FOTO: PER KR. LUNDEN

FOTO: INGER A. HELDAL

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av 3. verdensspørsmål? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utvikling, om de mange små skritt for å unngå sultkatastrofer og krig, om vanlige mennesker som gjenvinner troen på fremtiden? Vil du gjerne følge med i de bistandspolitiske og bistandsfaglige debattene? Nå har du muligheten.

... **JA**, jeg vil ha et gratis-abonnement på Bistandsaktuelt.

Navn:.....

Adresse: .....

Postnr./sted:.....

SENDES TIL: **bistandsaktuelt**,

NORAD, boks 8034 Dep., 0030 Oslo.

Du kan også tegne abonnement direkte på www.bistandsaktuelt.com

VISSTE DU AT...

Mens forventet levealder i Norge er 78 år, ligger den på 35 år i Sierra Leone, 41 år i Etiopia og 42,5 år i Mosambik.

Kilde: Human Development Report 2000 (UNDP)

«Hvis du møter en gammel mann og han har stokk, så unngå å spørre om hans alder.»

Ordtak fra Uganda

Rakio Traore – ny Mali-stemme

Afrikas nye musikkgenerasjon trer fram

Rokia Traore er et av høydepunktene på årets Verden i Norden-festival. Hun tilhører den nye generasjonen afrikanske musikere og har vokst opp samtidig med den eventyrlige blomstringen i afrikansk musikk. Her har hun fått med seg et bredt spekter, fra den tradisjonelle griot-kulturen til den urbane popmusikken.

Rokia Traores tekster er hennes egne, like enkle og unge som musikken og arrangementene.

• MARIT CHRISTINA LIE

Rokia Traore er 25 år og kommer opprinnelig fra Bamako i Mali, en støvete by langs elva Niger, som er karakterisert av sin ny-sudanske arkitektur og alltid smårykende ildsteder – i tilfelle kjelen skal settes over.

Vest-Afrikas mest spennende musikkby, sies det om Bamako. Tra-

disjonene går tilbake til 1400-tallet. Den gang var byen beskyttet av hof-fet til prins Sunjata Keita, som også grunnla den. Prinsen sørget for at musikk-kasten, griotene (jaliene), alltid var sysselsatt. For øvrig; etterkommerne etter hoffmusikerne gjør seg fremdeles gjeldende i mange afrikanske slekter over hele det store ørkenlandet Sahel. De er Maninka og Mandinka, som hver især representerer sin egen musikk-tradisjon.

Bamako er et smeltepunkt for gammelt og nytt. Det er en by som svingte seg elegant inn i den postkoloniale æra på 1960 tallet, da radio og fjernsyn ble introdusert, og jazz og popmusikk strømmet ut av eteren. Forandringen gjorde byen til et senter for ung, afrikansk populærkultur. I dag er den et fokus for en sulten musikkindustri.

Ikke av griot-slekt. I lang tid het det seg, i alle fall i vesten, at man ikke ble musiker i Vest-Afrika uten å være av jali-slekt – en griot. Det stemmer ikke helt, og i hvert fall ikke for de unge i dag.

Rokia Traore, som er diplomat-

datter, kommer fra en liten slekt av bamanere. Denne gruppa kommer fra et område like nord for Bamako. Typisk for bamanere er at det er kvinner som står grunnen, når det brys på sang og underholdning ved brylluper og dåp. En griot brukes bare når gaver skal overrekkes til brudgommen.

Før Rokia Traore begynte som musiker studerte hun samfunnsfag og historie. Som artist ble det ingen ringere enn Ali Farka Toure som ble hennes faglige mentor. Familien hennes har lenge gitt økonomisk støtte til talentfulle musikere. Under oppveksten hadde Rokia dermed muligheten til å være tett inn på mange av de fremste griotene fra Mali.

En ny stil. Rokia Traore føyer en ny vokal stil til tradisjonen. Det er stemmen og sangen som står i fokus, og det tunge rytmeakkompagnementet fra trommer og gitarer er vesentlig dusert ned til fordel for en intim og sjelfull atmosfære.

Støttepunktene kommer fra akustiske instrumenter – balafon, n'goni og kora. Sistnevnte er fram-

ført av Toumani Diabate.

Rokia Traores tekster er hennes egne, like enkle og unge som musikken og arrangementene. Hun framfører dem med en litt ru og mezzodyp stemme. Definitivt et viseaktig konsept, helt ulikt hennes mer ekspressive søstre fra Wassoulou.

Gjennombrudd. I 1997 var Rokia Traore en deltaker i den årlige musikkkonkurransen, Les Decouvertes de RFI. Konkurransen arrangeres av Radio France og omfatter hele Vest-Afrika. Rokia Traore vant konkurransen, og hun laget sin første solo CD «Mouneissa». Den ble utgitt på det franske selskapet Label Bleu og har solgt i 40.000 eksemplarer bare i Europa. I vår kom CD-en «Wanita», som trolig vil sikre Rokia Traore en framtidig plass blant Malis kjente stjerner på linje med Ali Farka Toure, Salif Keita, Oumou Sangare, Kandia Kouyate m.fl.

Rokia Traore er nytt og attraktivt tilbud på årets World Music-scener. Etter konsert i Oslo 1. november, reiser hun på turné til Tromsø (3. november) og Trondheim (4. november).

MUSIKK

Global Queens– Women in World Music

Kvinner og musikk – det er fokus når Verden i Norden-festivalen slår ut håret den første uka i november. Flere av Oslos kjente konsertlokaler blir arena når 200 artister og musikere fra 25 ulike land og kulturer inntar byen og møtes til en fargesprakende festival.

• TONE LINN SØRENSEN

I år er det første gang festivalen samler seg om et tema. Global Queens – Women in World Music heter det stolte festivalkonseptet. – Vi ønsker å fokusere på kvinner i musikkbransjen, fordi det nå er på tide, sier prosjektleder ved festivalen, Anne Moberg. Hun fortsetter: – Det er så mange flotte kvinner. Kvinner er ofte rike tradisjonsbærere, men har ikke de samme mulighetene som menn til å eksponere seg. Vi vil gjerne være med på å synliggjøre kvinnelige musikere. Vi ønsker også å profilere arrangementet bedre, og ved å bygge rundt et tema vil festivalen bli strammere.

Høylydt diskusjon? Stram er vel neppe det første en tenker på, når en leser det omfattende programmet. I løpet av seks hektiske festivaldøgn skal over tjue forestillinger avvikles. I tillegg kommer et heldagsseminar og ulike work-shoper i DJ-ing, perkusjon og internett.

En rekke kjente kvinner fra kulturlivet i og utenfor Norge vil innle-

de på seminaret og sette fokus på kvinnelige utøvere og deres roller. Høylydt kan en regne med at debattene vil bli, når personer som Barbara Jahn fra P3, musikkjournalist Beate Nossum og RadiOrakels Siri Narverud Moen blant mange andre damer i musikken, møtes til debatt. Den svarte, norske jentegruppa Queendom har planer om å komme busende inn på seminaret på de mest uventede tidspunkt. De vil underholde med korte gags før de forsvinner like brått igjen.

– Gjennom seminaret ønsker vi å gå litt dypere inn i problematikken. Kvinnelige artister møter kanskje de samme hindringene uansett kulturelbakgrunn, og dette og andre interessante spørsmål vil bli belyst fra ulike ståsteder. Vi vil også finne ut hvordan kvinner blir profilert, forklarer Anne Moberg.

Konsertmaraton. Konsertmaratonen åpner 31. oktober med forestillingen «Stemmenes skygge» i Kulturkirken Jacob. Under forestillingen vil musikere med bakgrunn fra folke-musikk, jazz og world music sammen med to av Skandinavias fremste ballettdansere vil skape musikalske middelalderbilder.

Afrikansk soul/funk fra Malis mest kjente stjerne, algerisk raï-musikk, orientalsk nattklubb, og japansk ho-gaku er blant det en kan få oppleve i løpet av festivalen. Svinge vil det sikkert også gjøre når arabiske rytmer, flamencosang, cubansk salsa og ikke minst, indisk DJ inntar podiet.

Festivalen har et spenn både i

kultur og geografi, men også musikk fra tradisjonell folkemusikk til eksperimentell, resirkulert sound. «Barnas verdensdag» lokker med aktiviteter som blant annet sirkus- og filmverksted, kafé og familie-konsert.

Verden i Norden-festivalen er en årlig begivenhet, med et budsjett på 2,6 millioner kroner. Inntektene er stort sett billettsalg, men arrangementet støttes også av NORAD, Nordisk kulturfond, det britiske og det italienske konsulatet. Arrangøren, som er Rikskonsertene, har også en spesialavtale med Air France. Noe stort overskudd tror ikke prosjektleder Anne Moberg at det blir.

